

Uitvoeringstoets voorstel Rijkswet op het Nederlandschap

Verwachte, ketenbrede uitvoeringsgevolgen van het wetsvoorstel in het Koninkrijk der Nederlanden

datum	februari 2026
versie	definitief
status	openbaar

Colofon

titel	Uitvoeringstoets voorstel Rijkswet op het Nederlandschap: Verwachte, ketenbrede uitvoeringsgevolgen van het wetsvoorstel in het Koninkrijk der Nederlanden
versie status	definitief openbaar
auteurs	IND/SUA/O&A
contact	indoa@ind.nl Immigratie- en Naturalisatiedienst Directie Strategie en Uitvoeringsadvies Afdeling Onderzoek en Analyse Turfmarkt 147 2511 DP Den Haag Postbus 16275 2500 BG Den Haag
afgesteld met (vertegen- woordigers van)	DIMAS DUO IBPS IND IND CN Kabinet van de Gouverneur van Aruba Kabinet van de Gouverneur van Curaçao Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten NVVB Openbaar lichaam Bonaire Openbaar lichaam Saba Openbaar lichaam Sint Eustatius TO Curaçao VNG VWN

Disclaimer:

Een uitvoeringstoets kan worden uitgevoerd als er een diepgravende analyse nodig is van de verwachte impact van een wijziging op één of meerdere ketenorganisaties. Een uitvoeringstoets kan worden ingezet op het moment dat een wijziging in concept is, bijvoorbeeld als het conceptwetsvoorstel er ligt. Nadat een wetsvoorstel definitief wordt, start het implementatietraject. De uitvoeringstoets geldt als startpunt voor het implementatietraject. Gezien de situatie en het voorstel gewijzigd kunnen zijn op het moment dat het implementatietraject start (t.o.v. het moment dat de uitvoeringstoets wordt gevoerd), kan het zijn dat de kaders geschetst in de uitvoeringstoets niet (meer) passend blijken te zijn. Bovendien kan het gebeuren dat na dieper onderzoek andere kaders geschikter blijken.

Inhoudsopgave

Visuele oplegger.....	5
Managementsamenvatting	6
Begrippenlijst.....	11
Afkortingenlijst	12
 1 Inleiding	 13
1.1 Doelstelling	13
1.2 Onderzoeksvragen	13
1.3 Onderzoeksmethoden.....	14
1.4 Raakvlakken met andere wijzigingen in wet- en regelgeving	15
1.5 Opbouw van het rapport	15
 2 De Nederlandse nationaliteit en bijbehorende procedures met voorgestelde wijzigingen	 17
2.1 Nederlandse nationaliteit	17
2.2 Naturalisatie.....	18
2.2.1 Voorwaarden: toelating en hoofdverblijf.....	18
2.2.2 Voorwaarde: inburgeringsdiploma.....	21
2.2.3 Intake en indienen verzoek	21
2.2.4 Beoordeling naturalisatieverzoek.....	22
2.2.5 Naturalisatieceremonie	23
2.2.6 Afstandsverplichting	23
2.3 Optie.....	25
2.3.1 Doelgroepen van het Tweede Protocol	25
2.3.2 Intake en afleggen optieverklaring	25
2.3.3 Beoordeling optieverklaring	25
2.3.4 Naturalisatieceremonie	26
2.3.5 Afstandsverplichting	26
2.4 Afstand van de Nederlandse nationaliteit	27
2.5 Overgangsrecht	27
 3 Verwachte gevolgen wijzigingen naturalisatietermijnen	 28
3.1 Aanvragers	28
3.1.1 Kenmerken aanvragers.....	28
3.1.2 Praktische gevolgen	30
3.1.3 Mentale gevolgen.....	35
3.1.4 Menselijke maat en juridische houdbaarheid.....	36
3.2 Uitvoeringstechnische en personele gevolgen ketenorganisaties	37
3.2.1 Primaire processen.....	37
3.2.2 Communicatie	47

3.2.3	Aanpassingen IV	50
3.2.4	Fraudegevoeligheden en handhavingsrisico's	51
3.3	Financiën ketenorganisaties	51
4	Verwachte gevolgen wijzigingen bij optie	53
4.1	Aanvragers	53
4.1.1	Kenmerken aanvragers.....	53
4.1.2	Praktische gevolgen	53
4.1.3	Mentale gevolgen.....	53
4.2	Uitvoeringstechnische en personele gevolgen ketenorganisaties	54
4.2.1	Primaire processen.....	54
4.2.2	Communicatie	54
4.2.3	IV	55
4.3	Financiën ketenorganisaties	55
5	Verwachte gevolgen wijziging afstand Nederlandse nationaliteit.....	56
5.1	Aanvragers	56
5.2	Uitvoeringstechnische en personele gevolgen ketenorganisaties	56
5.3	Financiën ketenorganisaties	57
6	Conclusie	58
6.1	Uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid	58
6.2	Randvoorwaarden en aanbevelingen	59
6.3	Implementatietermijn.....	59
	Bijlage A - Methodologische verantwoording	61
	Bijlage B – RWN inclusief voorgestelde wijzigingen	65
	Bijlage C – Aantallen naturalisatieverzoeken per type en plaats van indiening	70
	Bijlage D - Processchema optie	73
	Bijlage E – Overzicht kansen, risico's en randvoorwaarden.....	74

Uitvoeringstoets voorstel Rijkswet op het Nederlanderschap

resultaten ketenbrede uitvoeringstoets, februari 2026

Het wetsvoorstel bevat hoofdzakelijk wijzigingen van de naturalisatietermijnen, onder andere een verhoging van de algemene termijn van vijf naar tien jaar en een enkele wijziging met betrekking tot optie en afstand van de Nederlandse nationaliteit. Organisaties in Europese en Caribische delen van het Koninkrijk der Nederlanden zijn betrokken, inclusief buitenlandse posten.

uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid voor de keten

op randvoorwaarden uitvoerbaar & handhaafbaar

randvoorwaarden, o.a.:

- ❑ goede en tijdige communicatie naar (potentiële) aanvragers en medewerkers
- ❑ goede afspraken en afstemming tussen ketenorganisaties m.b.t. implementatie

- ❑ voldoende implementatietijd
- ❑ aangepaste ICT
- ❑ tijdige opschalingen van personeel bij IND
- ❑ waar nodig voldoende financiële middelen

! risico's:

- ! verlies (ervaren) naturalisatiepersoneel, met name bij IND
- ! toename schijnhuwelijken e.d.

uitvoerbaarheid voor aanvragers

op randvoorwaarden uitvoerbaar

- ❑ goede en tijdige communicatie naar (potentiële) aanvragers

- ! afhankelijk van deels beperkte capaciteit keten bij evt. indienen verzoek voor inwerkingtreding; mogelijk buiten eigen schuld om geen gebruik overgangsrecht

verwachte gevolgen, o.a.:

- extra periode verblijfsrecht nodig;
- langere periode onzekerheid en onrust; en
- geen naturalisatie met hoofdverblijf buiten Koninkrijk meer mogelijk

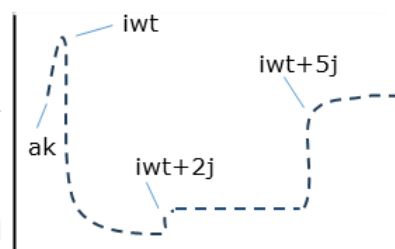
indicatie gevolgen naturalisatietermijnen

naturalisatieprocessen:

- piek tussen aankondiging (ak) en inwerkingtreding (iwt);
- dal van iwt tot 5 jaar erna, lichte stijging vanaf 2 jaar erna;
- behalve op buitenlandse posten herstel

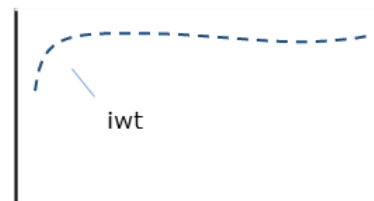
sterke af- en opschaling
benodigd naturalisatiepersoneel
IND

NB: de schalen van beide grafieken zijn niet noodzakelijk vergelijkbaar

verlengingen e.d. verblijfsrecht:

- structureel meer vanaf inwerkingtreding (iwt)
- structureel +23 tot +68 FTE
aan werklust bij IND

IND eenmalig €500.000
IND structureel onbekend

toe- en afname
inhoudelijke
complexiteit IND

minimale imple- mentatietermijn

bij organisaties zes maanden na vaststaan lagere regelgeving
indien aan randvoorwaarden voldaan; voor potentiële ver-
zoekers overgangsperiode van één jaar na aanneming wetsvoorstel

Managementsamenvatting

Aanleiding

Het demissionaire kabinet Schoof heeft wijzigingen voorgesteld in de Rijkswet op het Nederlandschap (RWN). De IND is verzocht hier een ketenbrede uitvoeringstoets naar te doen. Omdat (een wijziging van) de RWN werking heeft in het gehele Koninkrijk, betreft het tevens een Rijksbrede (Europese en Caribische delen) uitvoeringstoets.

In deze ketenbrede uitvoeringstoets is de volgende hoofdvraag beantwoord:

Zijn de beoogde wijzigingen van de Rijkswet op het Nederlandschap uitvoerbaar en handhaafbaar voor de IND, IND CN, de toelatingsorganisaties en Kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten, DUO, Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland, gemeenten in Nederland en de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba? Zo ja, onder welke voorwaarden en op welke termijn is dit realistisch?

Het wetsvoorstel raakt drie processen met betrekking tot de Nederlandse nationaliteit (zie *Tabel 1* voor meer info):

- naturalisatie: met name diverse verhogingen van naturalisatietermijnen
- optie: het invoeren van een afstandsverplichting, alsmede het schrappen van een overgangsregeling waarvan de termijn reeds verlopen is.
- afstand van de Nederlandse nationaliteit: de mogelijkheid om bij het doen van afstand namens een minderjarige ook de ouder die hierbij niet als wettelijk vertegenwoordiger optreedt te horen op verzoek van de minimaal twaalfjarige minderjarige.

Tabel 1. Overzicht voorgestelde werkwijze t.o.v. huidige.

onderwerp wijziging	huidige werkwijze	voorgestelde werkwijze
naturalisatie		
verhogingen naturalisatietermijnen / termijnen van toelating en hoofdverblijf		
algemene termijn	vijf jaar	tien jaar
termijn personen die drie jaar ongehuwd in een duurzame relatie samenwonen	drie jaar	vijf jaar
termijn personen die staatloos zijn	drie jaar	vijf jaar
termijn erkende/gewettigde meerderjarigen	drie jaar	vijf jaar
termijn personen die in totaal ten minste tien jaren in het Koninkrijk niet-aaneengesloten toelating en hoofdverblijf hebben gehad	twee jaar	uitzondering op de termijn vervalt (dus zie algemene termijn)
stellen naturalisatietermijnen / termijnen van toelating en hoofdverblijf		
termijn personen die drie jaar echtgenoot zijn van en samenwonen met een Nederlander	geen termijn	vijf jaar
termijn voormalig Nederlanders	geen termijn	uitzondering op de termijn vervalt ¹

Vervolg tabel zie volgende pagina

¹ Indien zij voldoen aan één jaar toelating van niet-tijdelijke aard in het Koninkrijk (en de overige voorwaarden) dan kunnen zij (ook onder de huidige wetgeving) via optie in aanmerking komen voor de Nederlandse nationaliteit (RWN art. 6.1 onder f; Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, 2025, *Memorie van toelichting. Wijziging van de Rijkswet op het Nederlandschap ter verlenging van de termijnen voor verlening van het Nederlandschap, alsmede enkele andere wijzigingen*).

Vervolg Tabel 1. Overzicht voorgestelde werkwijze t.o.v. huidige.

onderwerp wijziging	huidige werkwijze	voorgestelde werkwijze
optie		
afstandsverplichting van andere nationaliteit(en) voor voormalig Nederlanders die eerder via naturalisatie Nederlander werden en die via het optierecht de Nederlandse nationaliteit terugkrijgen	geen afstandsverplichting	wel afstandsverplichting
overgangsregeling voormalig Nederlanders	overgangsregeling niet meer van toepassing ²	overgangsregeling niet meer van toepassing
afstand doen van Nederlandse nationaliteit		
mogelijkheid tot horen andere ouder van minderjarige	horen ouder die geen wettelijk vertegenwoordiger is	horen ouder die geen wettelijk vertegenwoordiger is of niet als zodanig optreedt

Hoewel de uitvoeringstoets primair toeziet op de wijzigingen in het wetsvoorstel, zijn ook relevante raakvlakken met andere (mogelijke) wijzigingen meegenomen bij het bepalen van de te verwachten impact. Dit ziet bijvoorbeeld op de voorgestelde afschaffing van de verblijfsvergunning asiel voor onbepaalde tijd en een voorgestelde verhoging van de taaleis bij naturalisatie. Dergelijke raakvlakken hebben namelijk direct invloed op de uitvoering van het onderzochte wetsvoorstel voor ketenorganisaties en aanvragers.

Belangrijkste bevindingen

Met name de naturalisatiewijzigingen brengen substantiële gevolgen voor ketenorganisaties en aanvragers met zich mee. De gevolgen van de optie- en afstandwijzigingen zijn relatief beperkt en zijn geen onderdeel van deze samenvatting (zie resp. [hs. 4](#) en [hs. 5](#)).

Gevolgen voor aanvragers

De voorgestelde wijzigingen zijn naar verwachting over het algemeen uitvoerbaar en doenlijk voor de aanvrager, al brengen met name de naturalisatiewijzigingen naar verwachting verschillende praktische en mentale gevolgen met zich mee. Potentiële naturalisandi zullen vaker verblijfsrecht en/of verblijfsdocumenten moeten aanvragen waarbij een verhoogd risico is op het ontstaan van verblijfsproblemen, vermoedelijk langere tijd onzekerheid ervaren, en langer het gevoel hebben een tweederangsburger te zijn. Ook zullen aanvragers langere tijd mogelijk relatief hogere drempels ervaren om internationaal te kunnen reizen (zeker wanneer hun oorspronkelijke paspoorten beperkte mobiliteit met zich meebrengen, bijvoorbeeld onder diverse vergunninghouders asiel) en kunnen zij gedurende langere tijd geen beroep uitoefenen waarvoor de Nederlandse nationaliteit vereist is. Daarnaast zal naar verwachting een relatief grote groep jongeren in Caribische delen van het Koninkrijk als gevolg hebben dat een studie in Europees Nederland niet, niet tijdig of minder bereikbaar wordt door een latere naturalisatie en/of hogere studiekosten. Zonder de Nederlandse nationaliteit moet men namelijk voldoen aan de vereisten voor een studievizum en gelden de (hogere) studietarieven voor niet-EU-ingezetenen.

Bovendien zijn er diverse vraagtekens geplaatst bij de menselijke maat en juridische houdbaarheid van enkele onderdelen van het wetsvoorstel. Dit betreft onder andere het niet bieden van overgangsrecht voor nog niet genaturaliseerde verblijfsvergunninghouders, het risico dat verzoekers buiten hun schuld om niet van het overgangsrecht gebruik kunnen maken, het vervallen van de uitzondering op de algemene naturalisatietermijn bij niet-aaneengesloten verblijf waardoor ieder verblijfsprobleem tot gevolg heeft dat de naturalisatietermijn van tien jaar opnieuw begint te lopen, en de verhogingen van de naturalisatietermijnen voor staatlozen en vergunninghouders asiel. De Adviesraad Migratie oordeelde in haar rapport dat het verstrengen van de naturalisatievoorwaarden

² Er kon tot 1 april 2003 een beroep op worden gedaan

voor kwetsbare groepen te hardvochtig zijn.³ Daarnaast heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State de wetgever gewezen op de (negatieve) gevolgen die voortvloeien uit de voorwaarde dat direct voorafgaand aan het naturalisatieverzoek de verzoeker vijf jaar onafgebroken toelating moet hebben genoten⁴. In de toelichting op het wetsvoorstel wordt echter niet nader ingegaan op deze gevolgen terwijl het verhogen van de algemene termijn om te kunnen naturaliseren en het vervallen van de uitzondering op de algemene naturalisatietermijn bij niet-aaneengesloten verblijf deze gevolgen vergroten.

Gevolgen voor ketenorganisaties

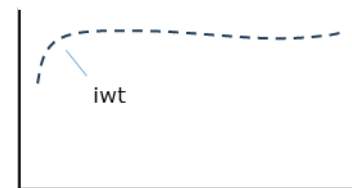
Als gevolg van de wijzigingen met betrekking tot naturalisatie worden **structureel meer aanvragen voor verlengingen e.d. van verblijfsrecht** verwacht, **tijdelijke schommelingen in de aantallen (potentiële) naturalisandi, en structureel niet tot nauwelijks naturalisatieverzoeken bij buitenlandse posten meer** (zie Figuur 3 voor een tijdlijn met de verwachte gevolgen op hoofdlijnen).

Er komen naar verwachting meer verlengingsaanvragen, vernieuwingen en wijzigingen beperking als gevolg van de verlenging van de naturalisatietermijnen (zie Figuur 1 voor een indicatie). Een ruwe schatting van de werklust die deze extra aanvragen voor de IND met zich meebrengt is 23 tot 68 FTE per jaargroep naturalisatieverzoekers (laag en hoog scenario). De andere immigratiediensten verwachten geen structurele personele gevolgen voor dergelijke extra aanvragen.

De tijdelijke schommelingen in aantallen naturalisatieverzoeken verloopt naar verwachting als volgt (zie ook Figuur 2 voor een indicatie). Indien de wet wordt aangenomen wordt een piek in aanvragen verwacht tussen de aankondiging van de wet en de inwerkingtreding daarvan. In dit kader verwachten vrijwel alle ketenorganisaties tijdelijk te maken te zullen krijgen met extra werkdruk en belasting van de capaciteit. De IND CN heeft aangegeven in de periode voor de inwerkingtreding van de wet hiervoor tijdelijk één extra fte nodig te hebben. De overige ketenorganisaties verwachten voor deze voorspelde toename in principe geen extra personeel aan te zullen nemen. De IND, gemeenten, Kabinetten van de Gouverneurs en openbare lichamen verwachten dat daardoor de wacht- en doorlooptijden voor verzoeken tijdelijk (verder) zullen oplopen. Dit kan er, met name bij een korte periode tussen aanname en inwerkingtreding van de wet, toe leiden dat het voor potentiële aanvragers die aan de huidige voorwaarden voldoen maar (nog) niet genaturaliseerd zijn, buiten hun schuld om onmogelijk wordt om nog voor de inwerkingtreding van de wet hun naturalisatieverzoek in te dienen en gebruik te maken van het overgangsrecht. Omdat de IND op dit moment naturalisatieverzoeken ruim binnen de wettelijke behandeltermijn beslist, heeft de organisatie de ruimte op de doorlooptijden enigszins te laten oplopen. Bij een dermate grote toename in aanvragen kan worden overwogen alsnog tijdelijk uitzendpersoneel in te zetten.

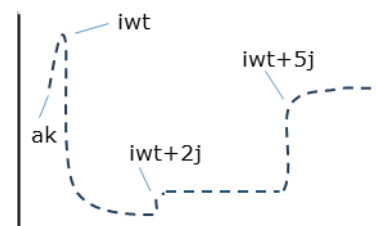
Op het moment dat de nieuwe naturalisatietermijnen en -voorwaarden van kracht gaan, volgt naar verwachting een periode met een sterk afgenomen aantal naturalisatieverzoeken. Omdat de taken rondom naturalisatie voor de meeste organisaties maar een beperkt deel van de totale werklust vormen, zal dit voor de meeste ketenorganisaties naar verwachting geen personele gevolgen met zich mee brengen. De IND verwacht wel personele gevolgen. De IND zal haar naturalisatieteams naar verwachting voor deze periode grotendeels afschalen – met maximaal tachtig tot honderd FTE. Dit personeel zal vermoedelijk slechts beperkt kunnen worden ondergebracht binnen andere onderdelen van de IND. Mogelijk kan het bijdragen aan het (tijdelijk) vervullen van het benodigde personeel bij verlengingen en dergelijke (zie tekst bij Figuur 1). Zodra het aantal verzoeken weer toeneemt – naar verwachting enigszins na twee jaar en sterk na vijf jaar – moeten de naturalisatieteams weer worden opgeschaald. Tijdsige (mogelijk grootschalige)

Figuur 1. *Indicatie* verwachte verlengingsaanvragen e.d. bij IND

iwt = inwerkingtreding; NB. de schaal is niet noodzakelijk vergelijkbaar met die van Figuur 2.

Figuur 2. *Indicatie* verwachte aantal naturalisatieverzoeken

ak = aankondiging, iwt = inwerkingtreding; j = jaar; NB. de schaal is niet noodzakelijk vergelijkbaar met die van Figuur 1.

3 Adviesraad Migratie, 2025, *Advies over wijziging Rijkswet op het Nederlandschap* | Adviesraad Migratie, geraadpleegd op 17 december 2025.

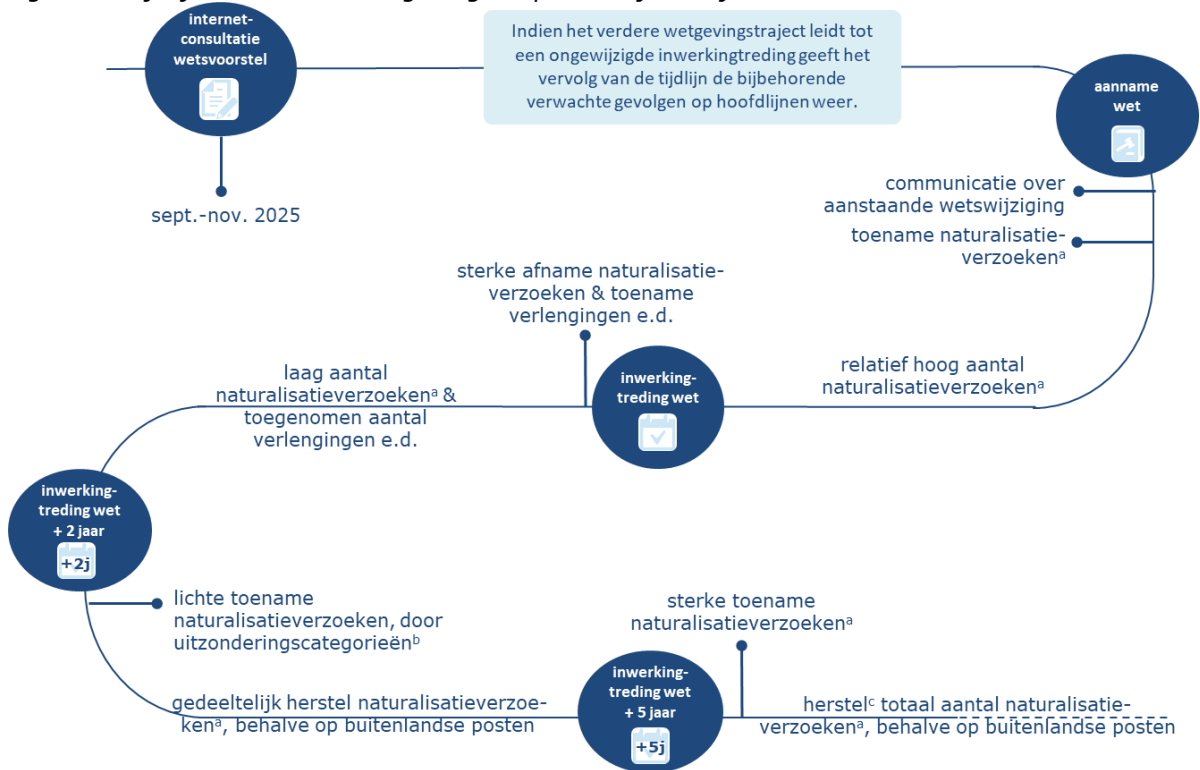
4 ABRvS 5 juli 2023, *Uitspraak 202201652/1/V6*.

(her)opschaling van de naturalisatieteam is tegen die tijd van belang, daarbij rekening houdend met waar nodig de tijd die nodig is voor werving en opleiding en tijdelijke langere doorlooptijden.

Als gevolg van het wetsvoorstel vervalt de mogelijkheid om als gehuwde of geregistreerde partner van iemand met de Nederlandse nationaliteit bij een Nederlandse diplomatieke post te naturaliseren. Dat komt doordat gehuwde/geregistreerde partners onder de voorgestelde wetgeving vijf jaar toelating en hoofdverblijf moeten hebben in het Koninkrijk om te kunnen naturaliseren. Op dit moment zijn toelating en hoofdverblijf geen vereisten. Omdat gehuwde en geregistreerde partners veruit de grootste groep naturalisandi bij de posten vormen (94%), zal het aantal naturalisatieverzoeken hier als gevolg van deze wijziging aanzienlijk afnemen. Dit leidt voor BZ echter niet tot personele gevolgen, omdat de taken met betrekking tot naturalisatie maar een beperkt deel van de werkzaamheden van medewerkers op de posten vormen. Voor een aantal uitzonderingscategorieën van zeer incidentele aard blijft het onder het wetsvoorstel mogelijk om te naturaliseren zonder toelating en hoofdverblijf in het Koninkrijk als voorwaarden.

De meeste organisaties verwachten niet of nauwelijks financiële gevolgen. Voor de IND zullen de structurele toename aan verlengingsaanvragen en dergelijke en de tijdelijke schommelingen bij naturalisatieverzoeken financiële gevolgen hebben. In welke mate deze elkaar (tijdelijk) opheffen of minder groot zijn door toekomstige toenemende automatisering is echter onduidelijk. Door deze onzekere factoren was het niet mogelijk een inschatting van de totale financiële gevolgen van het wetsvoorstel voor de IND te maken.

Figuur 3. Tijdlijn met verwachte gevolgen op hoofdlijnen bij aanneming van wetsvoorstel.

^a Naast het aantal verzoeken ziet dit ook op bijv. het aantal inburgeringsexamens, intakes en ceremonies.

^b Uitzonderingscategorieën zijn o.a. gehuwde/geregistreerde partners, samenwonende partners en staatlozen, waarvan de naturalisatietermijn wordt verlengd van drie naar vijf jaar.

^c In hoeverre het aantal naturalisatieverzoeken uiteindelijk herstelt is afhankelijk van verschillende factoren – zoals het aantal verblijfsaanvragen en de impact van andere (voorgestelde) wijzigingen – en is derhalve niet te voorspellen.

Conclusie

Alle ketenorganisaties verwachten dat de verschillende wijzigingen voor hen uitvoerbaar zijn, mits aan verschillende randvoorwaarden is voldaan. Het is van belang dat de wijziging tijdig en goed afgestemd wordt met aanvragers en ketenpartners en hun personeel. Tevens is het tijdig voor handen hebben van opgeleid personeel bij met name de IND randvoorwaardelijk. Ook is het van belang dat er duidelijkheid komt over wie verantwoordelijk is voor welke onderdelen van de

implementatie bij verschillende ketenpartners. Tegelijkertijd zijn enkele risico's met betrekking tot de menselijke maat in het wetsvoorstel gesignaleerd.

Voor de implementatie is voor de ketenorganisaties **minimaal zes maanden na vaststaan van lagere regelgeving** vereist. Meerdere ketenorganisaties in zowel de Europese als Caribische delen van het Koninkrijk pleiten echter voor een **minimale overgangsperiode van één jaar** tussen het aannemen van het wetsvoorstel en de ingang van de nieuwe naturalisatietermijnen om zoveel mogelijk te voorkomen dat aanvragers buiten hun schuld op geen gebruik kunnen maken van het overgangsrecht. Dit heeft zowel te maken met examencapaciteit als wachttijden bij een deel van de organisaties die naturalisatieverzoeken in ontvangst nemen. Indien hier geen rekening mee gehouden wordt, zouden hierover klachten en/of bezwaren kunnen volgen.

Alle ketenorganisaties verwachten dat het wetsvoorstel handhaafbaar is. Wel zijn er enkele fraudegevoeligheden en handhavingsrisico's geconstateerd met betrekking tot de verhoogde naturalisatietermijnen. Er moet rekening mee worden gehouden dat de hoogte van de algemene termijn (tien jaar) inclusief het vervallen van de regeling bij niet-aaneengesloten verblijf ten opzichte van de uitzonderingstermijnen (vijf jaar), een prikkel kan vormen voor mensen om te proberen in aanmerking te komen voor één van de uitzonderingstermijnen. Het zou kunnen dat zij daarom vaker zullen proberen sneller te naturaliseren door bijvoorbeeld schijnhuwelijken, -partnerschappen, -samenlevingsverbanden en -erkenningen aan te wenden. Verder brengt de beoordeling van toelating geen extra gevoeligheden met zich mee, aangezien deze nu ook al plaatsvindt maar over een kortere periode.

Begrippenlijst

Caribische delen van het Koninkrijk	de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten, en de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba
Caribisch Nederland	de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba
denkvermogen	een verzameling van cognitieve vermogens die bijdragen aan of iemand aan het gevraagde kan voldoen ⁵
doenvermogen	een verzameling van niet-cognitieve vermogens die bijdragen aan of iemand aan het gevraagde kan voldoen ⁶
handhaafbaarheid	of de naleving van de regeling door burgers en bedrijven goed gecontroleerd kan worden, en of er adequate mogelijkheden zijn om op te treden als er overtredingen zijn ⁷
hoofdverblijf	plaats waar iemand woont en de meeste tijd doorbrengt ⁸ met de bedoeling om daar voor een langere periode te blijven ⁹ / de plaats waar een persoon zijn feitelijke woonstede heeft ¹⁰
menselijke maat	in hoeverre er recht wordt gedaan aan de belangen van aanvragers en er oog is voor de persoonlijke situatie van aanvragers (waaronder hun doenvermogen) ¹¹
nationaliteitenregister	een register waarin onder andere alle opties en naturalisaties vanaf het ontstaan van het Koninkrijk zijn geregistreerd
naturalisatie	verkrijgen van een nationaliteit door verlening
Nederlandse vertegenwoordigingen buiten het Koninkrijk	ambassades, consulaten en andere diplomatieke posten buiten het Koninkrijk ¹²
openbaar lichaam in Caribisch Nederland	bijzondere gemeente van Nederland zonder bij een provincie te horen ¹³
optie	voor specifieke groepen een manier om de Nederlandse nationaliteit te verkrijgen onder gunstigere voorwaarden dan bij naturalisatie
toelating	instemming door het bevoegd gezag met het bestendig verblijf van een vreemdeling in het Europese deel van Nederland, Aruba, Curaçao, Sint Maarten of de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba ¹⁴ ; in bezit van geldig verblijfsrecht
uitvoerbaarheid	de mate waarin de regeling werkbaar is (toe te passen) in werkprocessen en systemen voor degene die hem moet uitvoeren aan de kant van de overheid en voor de burgers en bedrijven die ermee geconfronteerd worden.
verlenging	verblijfsvergunningshouder die de betreffende verblijfsvergunning verlengt
vernieuwing	vernieuwing een verblijfsdocument
verzoeker	persoon die op grond van de Rijkswet op het Nederlandschap verzoekt om verlening van de Nederlandse nationaliteit
wijziging beperking	verblijfsvergunninghouder die een verblijfsvergunning aanvraagt onder een andere grond dan de huidige verblijfsvergunning

5 WRR, 2017, Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid.

6 WRR, 2017, Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid.

7 KCBR, 2018, *Handleiding uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid (U&H)*.

8 IND, 2025, *Hoofdverblijf*. Geraadpleegd op 20 oktober 2025.

9 JuridischWoordenboek.nl, s.a., *Hoofdverblijf*. Geraadpleegd op 20 oktober 2025.

10 RWN art. 1 onder h

11 Afgeleid van: *Brief van de Tijdelijke Commissie Uitvoeringsorganisaties*. 35 387, nr. 2.

12 Rijksoverheid, s.a., *Ambassades, consulaten en andere vertegenwoordigingen*. Geraadpleegd op 1 december 2012.

13 Rijksoverheid, s.a., *Het bestuur van Bonaire, Sint Eustatius en Saba*. Geraadpleegd op 3 oktober 2025.

14 RWN art. 1 onder g

Afkortingenlijst

AenM	Asiel en Migratie
Awb	Algemene wet bestuursrecht
bep	bepaalde tijd
BES	Bonaire, Sint Eustatius en Saba
bot	bericht omtrent toelating
BVVN	Besluit verkrijging en verlies Nederlanderschap
BZ	Buitenlandse Zaken
CN	Caribisch Nederland
CvTE	College voor Toetsen en Examens
DG	directeur-generaal
DGM	directeur-generaal Migratie
DIMAS	Departamento di Integracion, Maneho y Admision di Stranhero ¹⁵
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
HRWN	Handleiding Rijkswet op het Nederlanderschap
IBPS	Immigration and Border Protection Services
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
IND CN	Immigratie- en Naturalisatiedienst Caribisch Nederland
J&V	Justitie & Veiligheid
KB	Koninklijk Besluit
LAR	Landsverordening administratieve rechtspraak
LTU	Landsverordening Toelating en Uitzetting
NVVB	Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
onbep	onbepaalde tijd
RvIG	Rijksdienst voor Identiteitsgegevens
RWN	Rijkswet op het Nederlanderschap
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TO	toelatingsorganisatie
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
vva	verblijfsvergunning asiel
vvr	verblijfsvergunning regulier
VWEU	Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
VWN	VluchtelingenWerk Nederland
WarBES	Wet administratieve rechtspraak BES

¹⁵ Vertaald: Departement voor Integratie, Management en Toelating van Vreemdelingen.

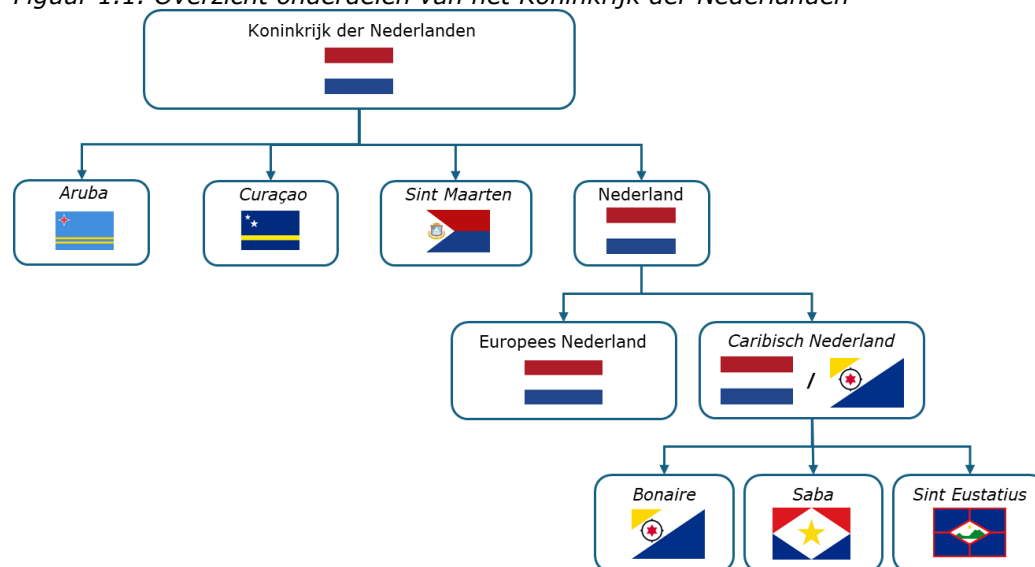
1 Inleiding

Het demissionaire kabinet-Schoof heeft een wetsvoorstel ter aanpassing van de Rijkswet op het Nederlandschap (RWN) gedaan. Dit wetsvoorstel is op 30 september jl. ter internetconsultatie aangeboden.¹⁶ De directeur-generaal Migratie (DGM) heeft de directeur-generaal van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (DG IND) verzocht een ketenbrede uitvoeringstoets te doen naar de verwachte gevolgen van de voorgestelde wijzigingen.¹⁷

1.1 Doelstelling

Het doel van de uitvoeringstoets is het in kaart brengen van de verwachte gevolgen van het wetsvoorstel voor de organisaties in het Koninkrijk der Nederlanden (hierna: het Koninkrijk) en potentiële aanvragers. Het Koninkrijk betreft Europees Nederland, de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, de Caribische landen van het Koninkrijk – Aruba, Curaçao en Sint Maarten (zie ook Figuur 1.1), en de Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland. Het betreft een objectieve en technische toetsing met betrekking tot de uitvoeringspraktijk van het voorstel.

Figuur 1.1. Overzicht onderdelen van het Koninkrijk der Nederlanden *

* cursief gedrukt: Caribische delen van het Koninkrijk

Een uitvoeringstoets is geen politieke of maatschappelijke beoordeling of toetsing van de juridische juistheid of de beleidslogica van de beoogde wijziging. Tegelijkertijd zijn tijdens de uitvoeringstoets zorgen geuit over in ieder geval de maatschappelijke en sociaaleconomische gevolgen van het wetsvoorstel voor de Caribische delen van het Koninkrijk.¹⁸ Gezien de doelstelling van een uitvoeringstoets zijn deze geen verder onderdeel van dit rapport.¹⁹

1.2 Onderzoeksvragen

In deze uitvoeringstoets is de volgende hoofdvraag beantwoord: *Zijn de beoogde wijzigingen van de Rijkswet op het Nederlandschap uitvoerbaar* en handhaafbaar** voor de IND, IND CN, de toelatingsorganisaties en Kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten, Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland, gemeenten in Nederland, de openbare lichamen*

16 Overheid.nl, s.a., [Consultatie Verlenging naturalisatietermijnen](#). Geraadpleegd op 2 oktober 2025.

17 DMB/TR&N, september 2025, Opdrachtbrief.

18 Respondenten openbare lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius, november 2025, interviews.

Respondenten Kabinet van de Gouverneur van Aruba, Curaçao en Sint Maarten, november 2025, interview.

19 Zie meer info over onder meer een maatschappelijke beoordeling: Adviesraad Migratie, 2025, [Advies over wijziging Rijkswet op het Nederlandschap](#) | Adviesraad Migratie, Geraadpleegd op 17 december 2025.

Bonaire, Sint Eustatius en Saba, en DUO²⁰? Zo ja, onder welke voorwaarden en op welke termijn is dit realistisch?

* *Uitvoerbaarheid* is de mate waarin de regeling werkbaar is (toe te passen) in werkprocessen en systemen voor degene die hem moet uitvoeren aan de kant van de overheid en voor de burgers en bedrijven die ermee geconfronteerd worden.

** *Handhaafbaarheid* is of de naleving van de regeling door burgers en bedrijven goed gecontroleerd kan worden, en of er adequate mogelijkheden zijn om op te treden als er overtredingen zijn.

Dit onderzoek beantwoordt de volgende deelvragen:

1. Zijn de beoogde wijzigingen met betrekking tot de naturalisatietermijnen uitvoerbaar en handhaafbaar voor de in de hoofdvraag genoemde organisaties?
 - i. Wat zijn verwachte praktische en mentale gevolgen voor aanvragers?[°]
 - ii. Wat zijn de uitvoeringsgevolgen^{°°} bij de betreffende ketenorganisaties?
2. Is de beoogde wijziging met betrekking tot optie uitvoerbaar en handhaafbaar voor de in de hoofdvraag genoemde organisaties?
 - i. Wat zijn verwachte praktische en mentale gevolgen voor aanvragers?[°]
 - ii. Wat zijn de uitvoeringsgevolgen^{°°} bij de betreffende ketenorganisaties?
3. Is de beoogde wijziging met betrekking tot afstand doen van de Nederlandse nationaliteit uitvoerbaar en handhaafbaar voor de in de hoofdvraag genoemde organisaties?
 - i. Wat zijn verwachte praktische en mentale gevolgen voor aanvragers?[°]
 - ii. Wat zijn de uitvoeringsgevolgen^{°°} bij de betreffende ketenorganisaties?

[°] Hierbij wordt ingegaan op de doenlijkheid van de voorstellen en uitvoering met de menselijke maat.

^{°°} *Uitvoeringsgevolgen* betreffen de impact van eventuele implementatie van het wetsvoorstel op de werkzaamheden van de betrokken ketenorganisaties. Dit onderzoek brengt in kaart wat de gevolgen zijn voor de primaire processen, communicatie, ICT-systemen, personele bezetting, fraudegevoeligheden, handhavingsrisico's, benodigde afspraken met ketenpartners en zowel structurele als tijdelijke financiële gevolgen voor de betrokken organisaties.

Waar relevant en van toepassing zullen bij de beantwoording van deze deelvragen zowel eventuele knelpunten, risico's en uitdagingen aan bod komen als kansen en mogelijke oplossingsrichtingen. Ook is er bij de beantwoording van de deelvragen aandacht voor onder welke voorwaarden de wijzigingen doorgevoerd zouden kunnen worden en op welke termijn.

1.3 Onderzoeksmethoden

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn de volgende onderzoeksmethoden gehanteerd:

- 1) literatuuronderzoek van al op papier gezette verwachte gevolgen van het wetsvoorstel;
- 2) in gestructureerde (groeps)interviews de verwachte gevolgen bespreken met vertegenwoordigers van, met toezending van de vragenlijst vooraf:
 - in Europees Nederland:
 - Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND);
 - Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG);
 - Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB);
 - Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO);
 - op Bonaire, Saba en Sint Eustatius:
 - IND Caribisch Nederland (IND-CN)²¹;
 - openbaar lichaam Bonaire;
 - openbaar lichaam Saba;
 - openbaar lichaam Sint Eustatius;
 - in Aruba, Curaçao en Sint Maarten:
 - DIMAS (immigratiedienst van Aruba);
 - Toelatingsorganisatie (TO) van Curaçao;
 - IBPS (immigratiedienst van Sint Maarten);

²⁰ Idealiter waren ook de examenbureaus in de Caribische landen van het Koninkrijk onderzocht. Dit was echter binnen deze uitvoeringstoets niet meer mogelijk.

²¹ Voor de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

- Kabinet van de Gouverneur van Aruba;
 - Kabinet van de Gouverneur van Curaçao;
 - Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten;
 - Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland van Buitenlandse Zaken (BZ); en
 - aanvragers: team klantreizen van de IND & VluchtelingenWerk Nederland (VWN).
- 3) waar nodig aanvullende schriftelijke input met betrekking tot de verwachte gevolgen, bijvoorbeeld na uitvraag per mail of als feedback op concepten; en
- 4) berekeningen van de verwachte personele en financiële impact. Deels is hierbij gebruik gemaakt van de Monitor naturalisatie en Optie 2018-2024.²² Waar nodig zijn nieuwe cijfers opgevraagd.

Meer informatie over de gehanteerde methoden is te vinden in [Bijlage A](#).

1.4 Raakvlakken met andere wijzigingen in wet- en regelgeving en uitvoering

De voorgestelde wijzigingen van de Rijkswet op het Nederlandschap heeft raakvlakken met een aantal andere wetsvoorstellen en uitvoeringstrajecten. Dat zijn:

- het wetsvoorstel Uitvoerings- en implementatiewet Asiel- en Migratiepact en het wetsvoorstel Asielnoodmaatregelenwet in Europees Nederland. Deze wetsvoorstellen bevatten meerdere onderdelen die ook gevolgen hebben voor het naturalisatieproces, namelijk:
 - de wijziging van de ingangsdatum van het verblijfsrecht bij een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd. In het wetsvoorstel Uitvoerings- en implementatiewet Asiel- en Migratiepact is opgenomen dat een asielvergunning voor bepaalde tijd rechtmatig verblijf verleent vanaf het moment van verlening in plaats van met terugwerkende kracht vanaf de datum van aanvraag, wat nu het geval is.²³ Dit betekent dat de periode tussen aanvraag en verlening voor vergunninghouders asiel niet langer meetelt voor het opbouwen van de rechtmatige verblijfsduur die vereist is voor bijvoorbeeld naturalisatie.
 - de verkorting van de geldigheidsduur van de verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd (vva bep). In het wetsvoorstel Asielnoodmaatregelen is opgenomen dat de geldigheidsduur van de vva bep wordt verkort van vijf naar drie jaar.²⁴
 - de afschaffing van de verblijfsvergunning asiel voor onbepaalde tijd (vva onbep). Deze wijziging staat zowel in de Uitvoerings- en implementatiewet Asiel- en Migratiepact als het wetsvoorstel Asielnoodmaatregelen. In de huidige wetgeving is dit één van de verblijfsvergunningen van niet-tijdelijke aard waarmee vergunninghouders naturalisatie kunnen verzoeken. De vva bep valt momenteel in principe niet onder deze categorie. In beantwoording op Kamervragen heeft de minister van AenM aangegeven dat het de bedoeling is dat het in de toekomst wel mogelijk wordt om met een vva bep te naturaliseren.²⁵

Gezien de omvang van deze voorgenomen wijzigingen, de fase in het wetgevingstraject en de reikwijdte van deze uitvoeringstoets, gaat dit onderzoek grotendeels uit van de huidige wetgeving met betrekking tot de verblijfsvergunningen asiel. Waar relevant is kwalitatief één en ander opgenomen over de bijkomende gevolgen van deze wetsvoorstellen in relatie tot het wetsvoorstel RWN. De berekeningen zijn uitgegaan van de huidige asielwetgeving; en

- een voorgestelde verhoging van het taalniveau dat in Europees Nederland als voorwaarde voor naturalisatie geldt. Dit voorstel staat in een concept Besluit naturalisatietoets. Het betreft een verhoging van het voor naturalisatie vereiste taalniveau van ten minste A2 naar ten minste B1.

1.5 Opbouw van het rapport

Het rapport is als volgt opgebouwd:

Hs. 2 Hoofdstuk 2 geeft informatie over de Nederlandse nationaliteit en de uitvoeringsprocessen waar het wetsvoorstel op ziet, inclusief de voorgenomen wijzigingen.

Hs. 3-5 Vervolgens staan in hoofdstuk 3 t/m 5 de verwachte gevolgen van de verschillende

²² IND, juni 2025, [Monitor Naturalisatie en Optie 2018-2024](#).

²³ Ministerie van AenM, januari 2026, Wetsvoorstel Uitvoerings- en implementatiewet Asiel- en Migratiepact.

²⁴ Eerste Kamer, juli 2025, Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 en de Algemene wet bestuursrecht in verband met maatregelen om de asielketen te ontlasten en de instroom van asielzoekers te verminderen ([Asielnoodmaatregelenwet](#)).

²⁵ Eerste Kamer, november 2025, Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 in verband met de introductie van een tweestatusstelsel en het aanscherpen van de vereisten bij nareis (Wet invoering tweestatusstelsel).

wijzigingen in het wetsvoorstel:

Hs. 3 ziet op aanpassingen van de naturalisatietermijnen (deelvraag 1).

Hs. 4 betreft de verwachte gevolgen voor de voorgenomen wijzigingen bij optie (deelvraag 2) en

hs. 5 die bij afstand doen van de Nederlandse nationaliteit (deelvraag 3).

Binnen ieder hoofdstuk is aandacht voor verwachte gevolgen voor aanvragers (onderzoeksvragen a) en de uitvoeringsgevolgen bij ketenorganisaties (onderzoeksvragen b). Waar van toepassing komen kansen, knelpunten, risico's, randvoorwaarden, uitdagingen en eventuele oplossingsrichtingen hierbij doorlopend in hoofdstuk 3 t/m 5 aan bod. Een puntsgewijs overzicht van deze onderdelen is te vinden in Bijlage E.

Hs. 6 Tot slot betreft hoofdstuk 6 de conclusies van het onderzoek ten aanzien van de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van het wetsvoorstel (hoofdvraag).

2 De Nederlandse nationaliteit en bijbehorende procedures met voorgestelde wijzigingen

Het wetsvoorstel raakt drie processen met betrekking tot de Nederlandse nationaliteit: het verkrijgen hiervan door het doorlopen van een naturalisatieprocedure, het verkrijgen hiervan door het afleggen van een optieverklaring, en het afstand doen van de Nederlandse nationaliteit.²⁶ Dit hoofdstuk geeft eerst een beeld van de rechten en plichten die de Nederlandse nationaliteit met zich meebrengt. Vervolgens zijn de betreffende procedures met betrekking tot de Nederlandse nationaliteit afzonderlijk uiteengezet met aandacht voor de voorgenomen veranderingen als gevolg van het wetsvoorstel: naturalisatie, optie en afstand. De voorgenomen wijzigingen zijn dikgedrukt. Tussen de delen van het Koninkrijk bestaan verschillen in de manier waarop deze procedures zijn ingericht. Waar relevant zijn deze verschillen tussen het Europese deel van Nederland, Aruba²⁷, Curaçao²⁸, Sint Maarten, de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, en het buitenland beschreven. In [Bijlage B](#) is de voorgenomen wettekst te vinden met aanduiding van de verschillen ten opzichte van de huidige wettekst.

2.1 Nederlandse nationaliteit

Het bezitten van de Nederlandse nationaliteit brengt een aantal rechten en plichten met zich mee. Hoe groot of klein het verschil hierin is met de rechten en plichten van de nationaliteit(en) die personen voor het bezitten van de Nederlandse hadden, hangt af van welke nationaliteit(en) ze al bezaten. Voor personen die al een nationaliteit van een EU-land hadden, zijn de verschillen bijvoorbeeld kleiner dan voor personen die een nationaliteit van een niet-EU-land hadden.²⁹ De voornaamste rechten en plichten die met de Nederlandse nationaliteit gepaard gaan, zijn:

- recht om te stemmen voor bijvoorbeeld de Tweede Kamer;
- recht om te werken in alle openbare functies;
- recht om jezelf verkiesbaar te stellen als bijvoorbeeld Tweede Kamerlid;
- recht op consulaire bijstand van Nederlandse ambassades in het buitenland;
- recht op wonen en werken in andere landen van de Europese Unie;
- recht op vrij reizen binnen Schengengebied;
- plicht om (in principe) afstand te doen van eventuele andere nationaliteit(en);
- plicht om de verklaring van verbondenheid³⁰ af te leggen / rechten en plichten die horen bij het Nederlandschap te respecteren;
- plicht om de grondwettelijke orde van het Koninkrijk der Nederlanden te respecteren;³¹
- recht op vrijheden van het Koninkrijk – o.a. vrijheid van godsdienst, levensovertuiging en meningsuiting – en plicht om deze vrijheden bij anderen te respecteren;
- recht dat iedereen in het Koninkrijk gelijk is en gelijk moet worden behandeld en plicht om dit bij anderen te respecteren;
- recht op overheidsvoorzieningen en plicht om dit bij anderen te respecteren³²;
- plicht om te doen wat nodig is om daadwerkelijk samen met anderen te kunnen leven (in samenleving van het Koninkrijk)³³;
- plicht om Nederlandse dienstplicht – indien actief – te vervullen;³⁴

26 Naturalisatie en optie zijn manieren waarop personen in aanmerking kunnen komen voor de Nederlands nationaliteit wanneer zij dit niet (meer) van rechtswege bezitten. Personen bezitten het Nederlandschap van rechtswege, d.w.z. automatisch, door geboorte indien bijvoorbeeld de moeder of beide ouders de Nederlandse nationaliteit bezitten, door erkenning of door adoptie (bron: IND, 2025, [Nederlander door geboorte, erkenning of adoptie](#). Geraadpleegd op 7 oktober 2010.)

27 Gouverneur van Aruba (s.a.) [Optie en Naturalisatie](#). Geraadpleegd op 22 oktober 2025.

28 Kabinet van de Gouverneur van Curaçao (2024) [Hoe kunt u Nederlander worden? De procedure in Curaçao](#). Geraadpleegd op 22 oktober 2025.

29 Personen die al een nationaliteit van een ander land van de EU hebben dan Nederland, mogen bijvoorbeeld ook al met deze nationaliteit stemmen bij Europese verkiezingen of vrij reizen binnen Schengengebied, waar dat voor personen zonder een dergelijke nationaliteit niet geldt.

30 "Ik zweer/verklaar dat ik de grondwettelijke orde van het Koninkrijk der Nederlanden, haar vrijheden en rechten respecteer. En zweer/beloof de plichten die het staatsburgerschap met zich meebrengt getrouw te vervullen." Gevolgd door: "Zo waarlijk helpe mij God almachtig/ Dat verklaar en beloof ik". (Bron: Gemeente Groningen (2025). [Nederlander worden](#). Geraadpleegd op 14 oktober 2025.)

31 Deze betreffen het geheel van regelingen die onder meer de grondrechten voor de burgers bevatten, maar ook de samenstelling, taken en bevoegdheden van de regering en de volksvertegenwoordiging. Ook horen er afspraken met andere landen bij, zoals verdragen over de mensenrechten. Rechters en godsdienstige instellingen staan los van de overheid.

32 bijvoorbeeld recht op het wettelijke collegegeld

33 Rijksoverheid (s.a.). [Verklaring van verbondenheid](#).

34 Nederland kent nog een dienstplicht, maar die is nu niet actief

- indien (later) vrijwillige aanname van een nationaliteit van een ander land dan Nederland: automatisch verlies van de Nederlandse nationaliteit³⁵;
- registratie als Nederlander in de BRP³⁶ (incl. kiesgerechtigheid³⁷);
- mogelijkheid om een Nederlands reisdocument (paspoort of identiteitsbewijs) aan te vragen in een gemeente zodra geregistreerd in BRP³⁸;
- geen Nederlandse verblijfsvergunning nodig³⁹; en
- zonder problemen langere tijd in buitenland verblijven.^{40,41}

2.2 Naturalisatie

2.2.1 Voorwaarden: toelating en hoofdverblijf

Om in aanmerking te kunnen komen voor de Nederlandse nationaliteit, dienen aanvragers aan een aantal voorwaarden te voldoen. Eén van de voorwaarden om in aanmerking te kunnen komen voor de Nederlandse nationaliteit betreft de duur van onafgebroken toelating en hoofdverblijf in het Koninkrijk. **Het wetsvoorstel ziet primair op verlenging van de algemene naturalisatietermijn van vijf naar tien jaar⁴² onafgebroken toelating en hoofdverblijf in het Koninkrijk.**⁴³ Zie Tabel 2.1 voor een overzicht van alle naturalisatiewijzigingen.

Tabel 2.1. Overzicht voorgestelde naturalisatietermijnen t.o.v. huidige.

onderwerp wijziging	huidige werkwijze	voorgestelde werkwijze
verhogingen naturalisatietermijnen / termijnen van toelating en hoofdverblijf		
algemene termijn	vijf jaar	tien jaar
termijn personen die drie jaar ongehuwd in een duurzame relatie samenwonen	drie jaar	vijf jaar
termijn personen die staatloos zijn	drie jaar	vijf jaar
termijn erkende/gewettigde meerderjarigen	drie jaar	vijf jaar
termijn personen die in totaal ten minste tien jaren in het Koninkrijk niet-aaneengesloten toelating en hoofdverblijf hebben gehad	twee jaar	uitzondering op de termijn vervalt (dus zie algemene termijn)
stellen naturalisatietermijnen / termijnen van toelating en hoofdverblijf		
termijn personen die drie jaar echtgenoot zijn van en samenwonen met een Nederlander	geen termijn	vijf jaar
termijn voormalig Nederlanders	geen termijn	uitzondering op de termijn vervalt ⁴⁴

In verband met de verlenging van de algemene naturalisatietermijn en de gedachtegang erachter, worden ook **enkele bestaande uitzonderingen op de algemene naturalisatietermijn gewijzigd of geschrapt** in het wetsvoorstel. De gedachtegang is dat er sprake dient te zijn van een substantiële periode van verblijf in het Koninkrijk voorafgaand aan naturalisatie, zodat de band met Nederland of

35 IND (2023) *Voordelen en nadelen van Nederlander worden*. Geraadpleegd op 14 oktober 2025.

36 Rijksoverheid (2025). *Wat verandert er voor mij wanneer ik de Nederlandse nationaliteit krijg?* Geraadpleegd op 14 oktober 2025.

37 Kiesraad (2025). *Kiesgerechtigheid*. Geraadpleegd op 14 oktober 2025.

38 Rijksoverheid (2025). *Wat verandert er voor mij wanneer ik de Nederlandse nationaliteit krijg?* Geraadpleegd op 14 oktober 2025.

39 IND (2023) *Voordelen en nadelen van Nederlander worden*. Geraadpleegd op 14 oktober 2025.

40 IND (2023) *Voordelen en nadelen van Nederlander worden*. Geraadpleegd op 14 oktober 2025.

41 Tenzij iemand onafgebroken minimaal dertien jaar buiten het Koninkrijk en de EU verblijft en nog minimaal één andere nationaliteit heeft: dan verliest iemand het Nederlanderschap van rechtswege (art. 15 lid 1 sub c RWN).

42 middels een aanpassing van artikel 8, eerste lid, onderdeel c van de RWN

43 Met de verlenging van de naturalisatietermijn van vijf naar tien jaar blijft het wetsvoorstel binnen de internationaalrechtelijke kaders. Tien jaar is de uiterste termijn die het Europees verdrag inzake Nationaliteit heeft gesteld. Andere lidstaten zoals Spanje, Italië en Oostenrijk hanteren al een termijn van tien jaar.

44 indien zij voldoen aan één jaar toelating voor onbepaalde tijd in het Koninkrijk (en de overige voorwaarden) dan kunnen zij (ook onder de huidige wetgeving) via optie in aanmerking komen voor de Nederlandse nationaliteit (RWN art. 6.1 onder f; Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, 2025, *Memorie van toelichting. Wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap ter verlenging van de termijnen voor verlening van het Nederlanderschap, alsmede enkele andere wijzigingen*).

met één van de andere samenlevingen binnen het Koninkrijk beter wordt gegarandeerd.⁴⁵ Het gaat daarbij om de volgende wijzigingen:

1) verhogen van een afwijkende naturalisatietermijn van drie naar vijf jaar voor⁴⁶:

- a) personen die tenminste drie jaren onafgebroken met een ongehuwde Nederlander in een duurzame, niet-wettelijk vastgelegde relatie samenleven. Het aantal verzoeken van drie jaar samenwonenden zonder huwelijk of geregistreerd partnerschap varieerde tussen ongeveer acht- en dertienhonderd per jaar met een gemiddelde van bijna duizend per jaar van 2018 tot en met 2024.
- b) personen die staatloos zijn. Het totale aantal naturalisatieverzoeken door staatlozen varieerde van 2018 tot en met 2024 tussen ongeveer vierhonderd en 2,5 duizend per jaar met een gemiddelde van ruim elfhonderd per jaar.
- c) meerderjarige vreemdelingen die zijn erkend door een Nederlander of zijn gewettigd door een Nederlander zonder erkenning. Naturalisatieverzoeken van erkende/gewettigde meerderjarigen kwamen nauwelijks voor (minder dan tien in de gehele periode van 2018 tot en met 2024).

Alle drie deze categorieën gezamenlijk vormden ongeveer vijf procent van alle naturalisatieverzoeken van 2018 tot en met 2024. Bijna al deze verzoeken kwamen binnen in Europees Nederland. De betreffende aantallen die ingediend zijn bij buitenlandse posten en in de Caribische delen van het Koninkrijk zijn absoluut en relatief bekeken klein.

2) verhoging van naturalisatietermijn bij niet-aaneengesloten verblijf: voor personen die in totaal ten minste tien jaar in het Koninkrijk niet-aaneengesloten toelating en hoofdverblijf hebben gehad geldt momenteel dat zij na twee jaar onafgebroken toelating en hoofdverblijf de Nederlandse nationaliteit kunnen verkrijgen middels naturalisatie.⁴⁷ Deze uitzondering vervalt in het wetsvoorstel. Dit houdt in dat personen tien jaar aaneengesloten toelating en hoofdverblijf in het Koninkrijk moeten hebben om in aanmerking te kunnen komen voor de Nederlandse nationaliteit (de algemene naturalisatietermijn), ongeacht de periode dat iemand eventueel ook niet-aaneengesloten toelating en/of hoofdverblijf in het Koninkrijk heeft gehad. Van 2018 tot en met 2024 betrof minder dan een half procent van alle naturalisatieverzoeken (gemiddeld bijna tweehonderd naturalisatieverzoeken per jaar) een verzoek op grond van tien jaar niet-aaneengesloten toelating en hoofdverblijf.⁴⁸

3) het stellen van een naturalisatietermijn voor⁴⁹:

- a) minimaal drie jaar gehuwde/geregistreerde en samenwonende partners van Nederlandse burgers. Voor hen geldt op dit moment geen termijn van toelating en hoofdverblijf in het Koninkrijk.⁵⁰ In het wetsvoorstel geldt voor hen als voorwaarde dat ze in het Koninkrijk toelating en hoofdverblijf moeten hebben voor minimaal vijf jaar. De afgelopen jaren bedroeg zo'n tien procent van alle naturalisatieverzoeken verzoeken voor gehuwde/geregistreerde partners. Van 2018 tot en met 2024 vroegen er gemiddeld ongeveer 4.500 gehuwde/geregistreerde partners per jaar naturalisatie aan. Eén op de twintig van deze gehuwde/geregistreerde partners had vermoedelijk hoofdverblijf buiten het Koninkrijk (want vroeg naturalisatie aan bij een buitenlandse post).
- b) voormalig Nederlanders. Op dit moment geldt voor verzoekers die eerder de Nederlandse nationaliteit of de staat van Nederlands onderdaan-niet-Nederlander hebben bezeten geen termijn van toelating en hoofdverblijf. Deze uitzondering wordt met de wijziging geschrapt. In zeven jaar tijd (2018 tot en met 2024) vroegen bijna veertig oud-Nederlanders als zodanig naturalisatie aan, waarvan zo'n vier op de vijf binnenkwam bij een buitenlandse post.

Van 2018 tot en met 2024 ontving de IND zo'n 316.000 naturalisatieverzoeken.⁵¹ Ruim de helft van al deze naturalisatieverzoeken in het Koninkrijk (inclusief buitenlandse posten) betrof een verzoek op

45 Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (2025) Memorie van toelichting. Wijziging van de Rijkswet op het Nederlandschap ter verlenging van de termijnen voor verlening van het Nederlandschap, alsmede enkele andere wijzigingen.

46 Bron genoemde cijfers: eigen analyse IND, november 2025.

47 artikel 8, derde lid, RWN

48 Eigen analyse IND, november 2025.

49 Bron genoemde cijfers: eigen analyse IND, november 2025.

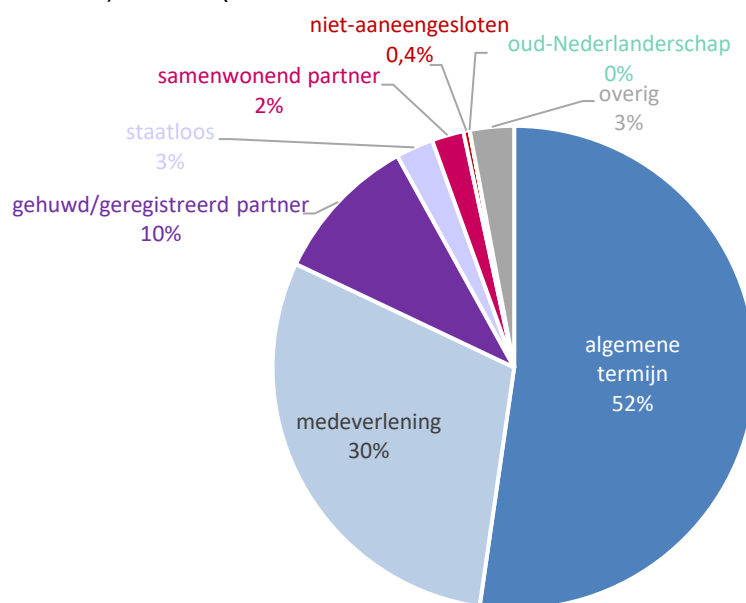
50 Indien ze buiten het Koninkrijk samenwonen dan komen ze alleen in aanmerking voor naturalisatie als het een land betreft waarvan ze de nationaliteit niet bezitten.

51 Bron cijfers in deze alinea's tenzij anders genoemd: Eigen analyses IND, november & december 2025.

grond van de algemene naturalisatietermijn (zie Figuur 2.1). Wanneer ook hiermee gepaard gaande naturalisatieverzoeken van minderjarige kinderen meegerekend worden (medeverlening), betreft het bijna tachtig procent van alle verzoeken gerelateerd aan de algemene termijn. Bijna negentig procent van de medeverlening was namelijk bij iemand die op grond van de algemene termijn naturalisatie aanvraag (dus circa 27% van alle naturalisatieverzoeken). Op afstand volgden gehuwde/geregistreerde partners met tien procent van alle naturalisatieverzoeken (zie verder Figuur 2.1).

Bijna alle naturalisatieverzoeken van 2018 tot en met 2024 werden bij een gemeente in Europees Nederland ingediend (98%). De overige verzoeken kwamen binnen bij een buitenlandse post (gemiddeld 230 verzoeken per jaar), in Curaçao (gem. 210 p/j)⁵², Aruba (gem. 130 p/j)⁵³, Sint Maarten (gem. 120 p/j)⁵⁴, Bonaire (gem. 55 p/j), Sint Eustatius (gem. <10 p/j) en Saba (gem. <10 p/j). Zie [Bijlage C](#) voor de aantallen naturalisatieverzoeken per type en plaats van indiening (bij voldoende aantallen).

Figuur 2.1. Naturalisatieverzoeken in het Koninkrijk der Nederlanden per type naturalisatieverzoek van 2018 t/m 2024 (totaal aantal naturalisatieverzoeken ≈ 316.000).⁵⁵

In Europees Nederland is de IND de uitvoeringorganisatie wat betreft verblijfsrecht, in de openbare lichamen is dat de IND Caribisch Nederland. Verblijfsrecht is in deze delen van het Koninkrijk vastgelegd in de Vreemdelingenwet (Vw). In Aruba is het Departamento di Integracion, Maneho y Admision di Stranhero⁵⁶ (DIMAS) verantwoordelijk voor verblijfsvergunningen, in Curaçao de Toelatingsorganisatie (TO) Curaçao en in Sint Maarten de Immigration and Border Protection Services (IBPS). In deze landen zijn mogelijkheden voor verblijfsrecht vastgelegd in de Landsverordening voor Toelating en Uitzetting (LTU). Tussen de landen bestaan verschillen in de verblijfsdoelen, voorwaarden en geldigheidsduur van de verblijfstitels (voor meer info zie [§3.2.1](#)).

52 IND, 2025, Monitor Naturalisatie en Optie 2018-2024.

53 IND, 2025, Monitor Naturalisatie en Optie 2018-2024.

54 IND, 2025, Monitor Naturalisatie en Optie 2018-2024.

55 Eigen analyses IND, november 2025.

56 In het Engels: Department of Integration and Management of Foreigners

2.2.2 Voorwaarde: inburgeringsdiploma

Daarnaast geldt als één van de voorwaarden voor naturalisatie dat verzoekers aan een inburgeringsvereiste moeten voldoen. Ze dienen hiervoor een inburgeringsdiploma behaald te hebben.^{57,58} In Europees Nederland neemt DUO de betreffende examens af. Op Bonaire, Saba en Sint Eustatius zijn dat de openbare lichamen.⁵⁹ In Aruba, Curaçao en Sint Maarten zijn respectievelijk het Examenbureau (Departamento di Enseñansa) van de Directie Onderwijs⁶⁰, het Expertisecentrum voor Toetsen & Examens van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport⁶¹ en de Dienst Examens⁶² hiervoor verantwoordelijk.⁶³ Bij Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland verzorgt Buitenlandse Zaken dergelijke examens.

De onderdelen van het examen zijn deels afhankelijk van in welk deel van het Koninkrijk (inclusief Nederlandse vertegenwoordigingen buiten het Koninkrijk) het examen plaatsvindt. Verzoekers dienen onder meer te beschikken over een bepaalde mate van beheersing de Nederlandse taal en – indien de verzoeker in een Caribisch deel van het Koninkrijk naturalisatie verzoekt – de taal die op het eiland gangbaar is.⁶⁴ Op Aruba, Bonaire en Curaçao betreft deze tweede vereiste taal Papiaments, op Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten Engels.^{65;66} In Europees Nederland betreft het vereiste taalniveau op het moment van schrijven A2. Er zijn plannen om dit niveau te verhogen naar B1.⁶⁷ Ook is kennis van de betreffende staatsinrichting en maatschappij nodig en heeft iemand zich in de betreffende samenleving moeten doen opnemen.⁶⁸ In Europees Nederland bestaat een volledig inburgeringsexamen uit Nederlandse taalvaardigheden, kennis van de Nederlandse samenleving (waaronder arbeidsmarkt) en een participatieverklarings-traject.⁶⁹ Er bestaan, indien nodig⁷⁰, cursussen die personen kunnen volgen om het betreffende niveau (te proberen) te behalen.⁷¹

In Europees Nederland zijn dergelijke examens gedurende het hele jaar mogelijk. In de Caribische delen van het Koninkrijk is er per (ei)land één toetsmoment per jaar.⁷² Op bijvoorbeeld Saba en in Sint Maarten is het examen in het voorjaar, in Curaçao in de zomer. Registraties vinden een paar maanden eerder plaats.

2.2.3 Intake en indienen verzoek

Als iemand wil naturaliseren tot Nederlander, vindt er een intake plaats (zie Figuur 2.2 voor een volledig processchema). Dit gebeurt bij de autoriteiten waar aanvragers ook naturalisatieverzoeken in kunnen dienen. In het Europese deel van Nederland is dit bij gemeenten⁷³, in Aruba, Curaçao en Sint Maarten bij het desbetreffende Kabinet van de Gouverneur, en op Bonaire, Sint Eustatius en Saba bij de IND-unit Caribisch Nederland (IND CN).⁷⁴ Op de laatste drie eilanden verstrekken ook openbare lichamen vaak informatie, aangezien aanvragers al met hen in contact zijn vanwege het inburgeringsvereiste waaraan ze moeten voldoen.⁷⁵ Daarnaast is er de mogelijkheid om buiten het Koninkrijk een verzoek te doen tot naturalisatie bij de Nederlandse diplomatieke of consulaire posten in het buitenland.

57 Merk op dat dit inburgeringsvereiste anders is dan de inburgeringsplicht die voor vergunninghouders kan gelden. De plicht houdt in dat de betreffende persoon mee dient te doen aan cursussen over de Nederlandse taal en maatschappij. (Bron: IND, 2025, [Inburgering bij sterkere vergunning en naturalisatie](#). Geraadpleegd op 23 oktober 2025.)

58 Het behalen van dit examen is ook een vereiste als iemand in aanmerking wil kunnen komen voor één van de volgende verblijfsvergunningen: verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd (regulier dan wel asiel), als EU-langdurig ingezetene, en op humanitaire, niet-tijdelijke gronden. Indien het diploma eerder behaald is, hoeft het niet opnieuw behaald te worden. (Bron: IND (2025) [Inburgering bij sterkere vergunning en naturalisatie](#). Geraadpleegd op 23 oktober 2025.)

59 Respondenten openbare lichamen, oktober 2025, startbijeenkomst

60 [Regeling naturalisatietoets Aruba 2011](#).

61 [Regeling naturalisatietoets Curaçao 2011](#).

62 [Regeling naturalisatietoets Sint Maarten 2011](#).

63 Respondenten openbare lichamen, oktober 2025, startbijeenkomst

64 RWN, art. 8 onder d.

65 IND, 2024, Brochure 'Hoe kunt u Nederlander worden?'. De procedure op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba.

66 Respondenten Kabinetten van de Gouverneurs, november 2025.

67 Bron: Brief van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, 3 juni 2024, [Appreciatie motie 32824-425: taaleis bij naturalisatie](#).

68 RWN, art. 8 onder d.

69 IND, 2025, [Inburgeringsexamen: voorwaarde voor naturalisatie](#). Geraadpleegd op 17 november 2025.

70 Op [inburgeren.nl](#) zijn oefenexamens beschikbaar om het niveau te toetsen.

71 Voor Europees Nederland: zie [inburgeringsscholen.nl](#).

72 Respondenten Kabinetten van de Gouverneur, november 2025, interview.

Saba Reach, december 2025, mail.

73 Indien verzoekers bij de intake alle benodigde documenten al mee hebben en niks meer uit hoeven te zoeken, kan het verzoek tijdens de intake ingediend worden en is geen nieuwe afspraak nodig (bron: IND (2025) [Nederlander worden door naturalisatie](#). Geraadpleegd op 22 oktober 2025.)

74 Besluit verkrijging en verlies Nederlandschap (BVVN), artikel 2, lid c.

75 Respondenten Kabinetten en IND-CN, oktober 2025, startbijeenkomst

De genoemde autoriteiten bespreken of personen aan de voorwaarden voldoen en controleren of alle benodigde documenten aanwezig zijn. In dat kader vragen ze onder andere desgewenst informatie op bij de IND of de immigratiediensten van Aruba, Curaçao en Sint Maarten over de toelating (zo genoemde 'BOT-verzoeken' – bericht omtrent toelating⁷⁶).⁷⁷ Als alle noodzakelijke documenten aanwezig zijn, adviseren de gemeenten, IND CN, Kabinetten van de Gouverneurs en buitenlandse posten de IND, over de identiteit en nationaliteit, de toelating en de documenten⁷⁸. Ze zenden het verzoek om naturalisatie tot Nederlander en het advies aan de IND in het Europese deel van Nederland. Voor een naturalisatieverzoek liggen in alle delen van het Koninkrijk de standaardleges rond de duizend euro.⁷⁹ In Europees Nederland gelden uitzonderingen voor onder andere vergunninghouders asiel en staatlozen. Zij betalen €811 per verzoek zonder partner. Voor Molukkers gelden in Europees Nederland geen kosten voor een naturalisatieverzoek.⁸⁰ Indien personen gelijktijdig met hun partner een verzoek om naturalisatie indienen, geldt in alle delen van het Koninkrijk dat de leges voor de tweede persoon lager zijn, omstreeks driehonderd euro. Voor minderjarige kinderen die mee-naturaliseren met één of beide ouders, gelden in het Koninkrijk leges van om en nabij €150,- per kind.⁸¹

2.2.4 Beoordeling naturalisatieverzoek

De IND beoordeelt het naturalisatieverzoek en neemt een beslissing op het verzoek. In geval van ontbrekende dan wel onjuiste informatie vraagt de IND om aanvullende gegevens aan de verzoeker, aan de in ontvangst nemende autoriteit of aan een andere instantie.⁸² Vanaf het moment dat de documenten compleet zijn en de leges zijn betaald geldt een maximale beslistermijn van één jaar.⁸³

Als een verzoek tot naturalisatie aan de voorwaarden voldoet, draagt de IND de betreffende persoon voor voor verlening van de Nederlandse nationaliteit aan Zijne Majesteit de Koning. Dit gaat per concept Koninklijk Besluit (KB) dat bij de IND geautomatiseerd wordt aangemaakt. Dit concept KB wordt naar de Minister van Justitie en Veiligheid verzonden die, na ondertekening van de aanbestedingsbrief, het concept KB ter ondertekening aan Zijne Majesteit de Koning aanbiedt. Zijne Majesteit de Koning stelt de naturalisatie vast door ondertekening van het KB.

Na contrasignering door de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid gaat het originele KB retour naar het Kabinet van de Koning en het afschrift van het KB naar de IND. Bij de IND wordt vervolgens geautomatiseerd een uittreksel uit het naturalisatiebesluit, de bekendmaking van verlening van de Nederlandse nationaliteit, gegenereerd en ter uitreiking verzonden aan de betreffende instantie.

Indien verzoekers een afwijzing ontvangen op hun naturalisatieverzoek, kunnen zij hiertegen verdere juridische stappen ondernemen. Op naturalisatieverzoeken in Europees Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten is de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van toepassing. Bij een afwijzing van het naturalisatieverzoek kan betrokkene bezwaar aantekenen bij de IND. Tegen de beslissing op bezwaar kan beroep bij de rechtbank⁸⁴ worden ingesteld en vervolgens eventueel hoger beroep bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. De procedures worden gevoerd door de IND.

76 Respondenten IND, oktober 2025, interview.

Respondenten DIMAS, november 2025, interview.

77 In Aruba en Curaçao heeft het betreffende Kabinet van de Gouverneur toegang tot het systeem van de immigratiedienst van het land (en van Burgerzaken in ieder geval Aruba) en is alleen in vrij uitzonderlijke gevallen een informatieverzoek nodig. (Kabinet van de Gouverneur van Aruba, november 2025, schriftelijke input. Toelatingsorganisatie Curaçao, december 2025, interview.)

78 IND, november 2025, schriftelijke input. Zie Model 2.22a in Circulaire voor Optie/Naturalisatieverzoeken in het buitenland.

79 In Europees Nederland zijn de standaardleges voor een naturalisatieverzoek €1.091,-, op de BES-eilanden \$1.168,- (~€1.004,-), op Aruba 2.078,- Arubaanse Florijn (~€993,-) en op Curaçao en Sint Maarten 2.086,- Caribische Gulden (~€996,-). Bronnen: [Optie en Naturalisatie | Kabinet van de Gouverneur van Aruba](#), [Nederlandschap | Gouverneur van Curaçao](#), [Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten - Home](#); IND Leges 2025 | Rijksdienst Caribisch Nederland.

80 IND, 2025, [Leges: kosten van een aanvraag](#). Geraadpleegd op 17 november 2025; Kabinet van de Gouverneur Aruba, 2025, [Optie en Naturalisatie | Kabinet van de Gouverneur van Aruba](#), Geraadpleegd op 17 november 2025; Kabinet van de Gouverneur van Curaçao, 2025, [Nederlandschap | Gouverneur van Curaçao](#), Geraadpleegd op 17 november 2025; Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten, 2025, [Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten - Home](#), Geraadpleegd op 17 november 2025; IND CN, 2025, [IND Leges 2025 | Rijksdienst Caribisch Nederland](#), Geraadpleegd op 17 november 2025.

81 IND, 2025, [Leges: kosten van een aanvraag](#). Geraadpleegd op 17 november 2025; Kabinet van de Gouverneur Aruba, 2025, [Optie en Naturalisatie | Kabinet van de Gouverneur van Aruba](#), Geraadpleegd op 17 november 2025; Kabinet van de Gouverneur van Curaçao, 2025, [Nederlandschap | Gouverneur van Curaçao](#), Geraadpleegd op 17 november 2025; Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten, 2025, [Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten - Home](#), Geraadpleegd op 17 november 2025; IND CN, 2025, [IND Leges 2025 | Rijksdienst Caribisch Nederland](#), Geraadpleegd op 17 november 2025.

82 IND (2013) Quick scan wijziging van de Rijkswet op het Nederlandschap.

Gouverneur van Aruba (s.a.) [Optie en Naturalisatie](#). Geraadpleegd op 22 oktober 2025.

83 RWN art. 9 lid 4

84 voor verzoeken ingediend in Aruba, Curaçao en Sint Maarten de rechtbank Den Haag

In Caribisch Nederland is de Wet administratieve rechtspraak BES (WarBES) van toepassing. Bij een negatieve beslissing op het naturalisatieverzoek kan betrokkene bezwaar aantekenen bij de IND in het Europese deel van Nederland. In plaats van bezwaar aan te tekenen, kan op grond van de WarBES ook direct beroep worden ingediend bij het Gerecht in Eerste Aanleg.⁸⁵ Als betrokkene eerst bezwaar aantekent, kan deze pas in beroep gaan nadat er een beslissing is genomen op het bezwaarschrift. De beroepsprocedure wordt gevoerd door een advocaat in Caribisch Nederland.⁸⁶ Eventueel hoger beroep kunnen aanvragers of de betrokken autoriteiten indienen bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

2.2.5 Naturalisatieceremonie

Tijdens een naturalisatieceremonie kunnen verzoekers daadwerkelijk de Nederlandse nationaliteit verkrijgen. Zij dienen dan de verklaring van verbondenheid af te leggen. Hierna krijgen ze hun uittreksel van het betreffende naturalisatiebesluit. In Europees Nederland organiseren gemeenten deze ceremonies. Op Bonaire, Sint Eustatius en Saba organiseren de openbare lichamen / Kabinetten van de Gezaghebber de ceremonies, en in Aruba, Curaçao en Sint Maarten het betreffende Kabinet van de Gouverneur. Ook op buitenlandse posten zijn naturalisatieceremonies mogelijk.

Nadat het naturalisatiebesluit op de wettelijk verplichte naturalisatieceremonie is uitgereikt, wordt de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, in de praktijk de IND, hiervan in kennis gesteld middels toezending van het terugmeldformulier. Vervolgens draagt de IND zorg voor opname van de gegevens in het nationaliteitenregister.

2.2.6 Afstandsverplichting

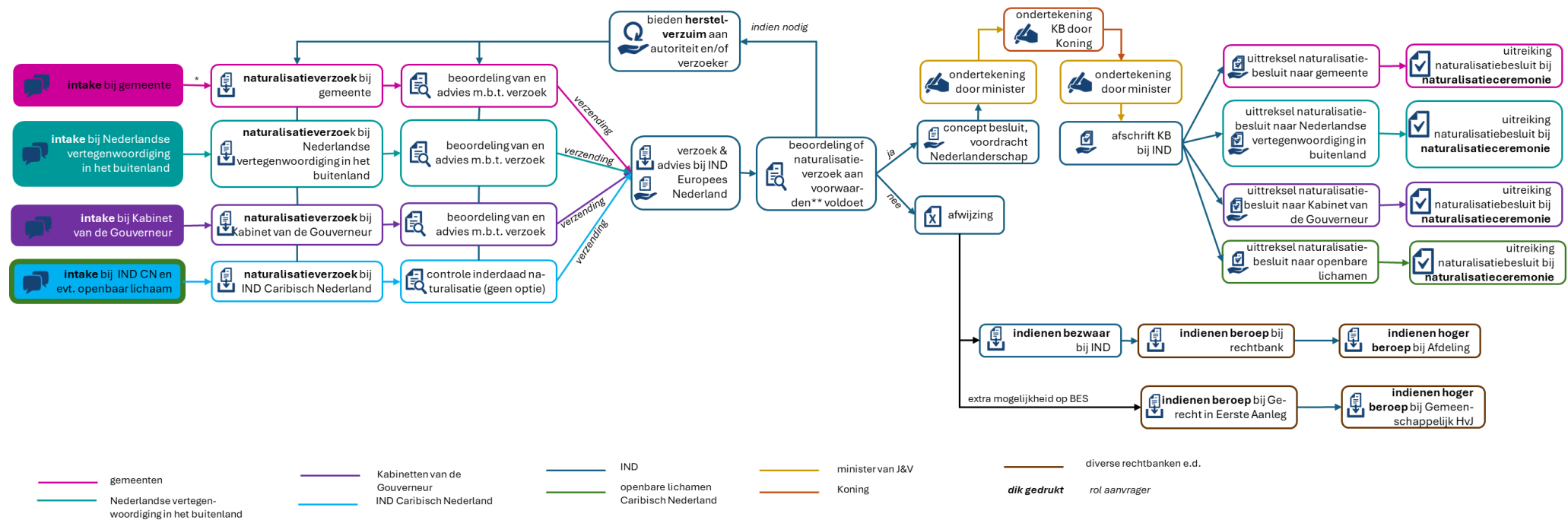
Naturalisandi worden in beginsel verzocht afstand te doen van hun andere nationaliteit(en). In gevallen waarbij sprake is van de verplichting tot het doen van afstand van de oorspronkelijke nationaliteit(en), dienen naturalisatieverzoekers een bereidheidsverklaring te ondertekenen bij het verzoek. Als ze eenmaal genaturaliseerd zijn, start de IND de verdere afstandsprocedure. Nadat men is genaturaliseerd dient men een gelegaliseerd, schriftelijk bewijs te overleggen dat men afstand gedaan heeft van de betreffende nationaliteit(en).

De IND controleert en handhaaft de procedure van het doen van afstand van de nieuwe Nederlander. Als blijkt dat de betrokkene niet al het mogelijke heeft gedaan om afstand te doen, of de autoriteiten in het land van herkomst hebben geen of onvoldoende medewerking verleend, dan beslist de IND over de gevolgen hiervan. Bij het niet voldoen aan de afstandsverplichting kan de Nederlandse nationaliteit worden ingetrokken.

⁸⁵ Als de betrokkene verblijft op Bonaire, dan moet deze het beroepschrift indienen bij de griffie van het Gerecht in Eerste aanleg op Bonaire. Als betrokkene verblijft op Saba of Sint Eustatius, dan moet deze het beroepschrift indienen bij de griffie van het Gerecht in Eerste Aanleg in Sint Maarten.

⁸⁶ IND, 2013, Quick scan wijziging van de Rijkswet op het Nederlandschap.

Figuur 2.2 Processchema naturalisatie

* indien bij de intake het verzoek al compleet is, kan het direct worden ingediend
** zie Tabel 2.1 voor de inhoudelijke wijzigingen qua beoordeling

2.3 Optie

Een persoon kan naast naturalisatie ook Nederlander worden door het afleggen van een optieverklaring (zie [Bijlage D](#) voor een bijbehorend processchema). Aan optie zijn soepelere voorwaarden verbonden dan aan naturalisatie (bijvoorbeeld lagere leges en geen inburgeringsvereiste).⁸⁷ De optie- en naturalisatieprocessen hebben de nodige overeenkomsten, en ook enkele verschillen. In het wetsvoorstel zijn twee aanpassingen met betrekking tot optie opgenomen: zie Tabel 2.2 voor een overzicht. Deze paragraaf beschrijft het optieproces en de voorgestelde wijzigingen hierin.

Tabel 2.2. Overzicht voorgestelde werkwijze optieverklaringen t.o.v. huidige.

onderwerp wijziging	huidige werkwijze	voorgestelde werkwijze
afstandsverplichting van andere nationaliteit(en) voor voormalig Nederlanders die eerder via naturalisatie Nederlander werden en die via het optierecht de Nederlandse nationaliteit terugkrijgen	geen afstandsverplichting	wel afstandsverplichting
overgangsregeling voormalig Nederlanders	overgangsregeling niet meer van toepassing ⁸⁸	overgangsregeling niet meer van toepassing

2.3.1 Doelgroepen van het Tweede Protocol

In voornamelijk artikel 6 van de RWN is geregeld welke personen in aanmerking kunnen komen voor verkrijging van de Nederlandse nationaliteit door optie. Daarnaast staat in artikel 26 RWN een overgangsbepaling die ertoe strekte om voormalig Nederlanders die de Nederlandse nationaliteit hebben verloren en die behoren tot één van de doelgroepen van het Tweede Protocol⁸⁹, gedurende een overgangstermijn van tien jaar na inwerkingtreding van de RWN op 1 april 2003 in de gelegenheid te stellen de Nederlandse nationaliteit via optie op eenvoudigere wijze te herkrijgen. Voor hen gold geen termijn van toelating en hoofdverblijf zoals beschreven in artikel 6, eerste lid, onder f RWN. Aangezien er maar tot 1 april 2013 een beroep kon worden gedaan op **artikel 26 RWN, wordt het artikel geschrapt**.

2.3.2 Intake en afleggen optieverklaring

Veel van de procesonderdelen bij optie, zijn vergelijkbaar met naturalisatie (zie [§2.2](#) voor het naturalisatieproces). Als iemand Nederlander wil worden, vindt er een intake plaats. Dit gebeurt bij de autoriteiten waar aanvragers de optieverklaring ook af kunnen leggen. Bij een intake wordt onder andere geborgd dat de betreffende optanten aan de voorwaarden voldoen en de betreffende documenten bezitten.⁹⁰

2.3.3 Beoordeling optieverklaring

Een belangrijk verschil met het naturalisatieproces is dat de IND níet de beoordelingen en verdere behandeling doet van optieverklaringen. In Europees Nederland beoordelen gemeenten optieverzoeken, in Aruba, Curaçao en Sint Maarten doen de betreffende (Kabinetten van de) Gouverneurs dit, en op Bonaire, Saba en Sint Eustatius vindt de beoordeling plaats bij IND CN. Daarnaast is het ook mogelijk de Nederlandse nationaliteit te verkrijgen via een optieverklaring bij

⁸⁷ IND, 2025, [Nederlander worden door optie](#). Geraadpleegd op 17 november 2025.

⁸⁸ Er kon tot 1 april 2003 een beroep op worden gedaan

⁸⁹ Het Tweede Protocol is een wijziging op het Verdrag van Straatsburg (6 mei 1963) over de beperking van gevallen van meervoudige nationaliteit en militaire verplichtingen. Door het Tweede Protocol kan een verdragsstaat uitzonderingen maken op de regel dat iemand zijn oorspronkelijke nationaliteit verliest als hij vrijwillig een andere nationaliteit verkrijgt. In de Nederlandse wetgeving is vastgelegd dat de afstandsverplichting (bij naturalisatie) niet geldt voor personen die onder het bereik van het Tweede Protocol vallen (bijvoorbeeld bij gemengde huwelijken, kinderen uit zulke huwelijken, tweede-generatiemigranten).

⁹⁰ Respondenten Kabinetten en IND CN, oktober 2025, startbijeenkomst.

een Nederlandse diplomatieke of consulaire post in het buitenland.⁹¹ Desgewenst wordt hierbij nadere informatie ingewonnen bij andere autoriteiten zoals de IND, de politie en/of justitie.⁹²

Bij een voorgenomen bevestiging verstuurt de betreffende instantie het conceptbesluit ter ondertekening naar de Koning (in Europees Nederland), de Gouverneur (in Aruba, Curaçao en Sint Maarten). Bij een weigering van de optiebevestiging kunnen aanvragers, indien gewenst, rechtsmiddelen (bezwaar en (hoger) beroep) instellen. De procedures worden in voorkomende gevallen gevoerd door de beslissende autoriteit. In Aruba, Curaçao en Sint Maarten is hierbij de Landsverordening administratieve rechtspraak (LAR) van toepassing. Verzoekers kunnen bezwaar aantekenen bij de Gouverneur, beroep bij het Gerecht in eerste aanleg, en hoger beroep bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie.

2.3.4 Naturalisatieceremonie

Net als bij naturalisatie leggen optanten tijdens een naturalisatieceremonie⁹³ de verklaring van verbondenheid af en ontvangen ze, daarna, de optiebevestiging. Zodra de optiebevestiging tijdens de wettelijk verplichte naturalisatieceremonie is uitgereikt, stelt de bevoegde autoriteit de IND in kennis van de verleende Nederlandse nationaliteit. De IND draagt vervolgens zorg voor de opname van de optiebevestiging in het nationaliteitenregister.

2.3.5 Afstandsverplichting

Indien sprake is van de verplichting tot het doen van afstand van de oorspronkelijke nationaliteit(en)⁹⁴, wordt de afstandsprocedure opgestart. Van een nieuwe Nederlander wordt in beginsel gevergd afstand te doen van diens andere nationaliteit(en). **Momenteel geldt dit afstandsvereiste niet als de Nederlandse nationaliteit wordt herkrege door een voormalig Nederlander door middel van de optieprocedure die is neergelegd in artikel 6, eerste lid, aanhef en onder f RWN.** Daardoor is dit afstandsvereiste op dit moment te omzeilen door een verzoek tot naturalisatie in te dienen en vervolgens, nadat de Nederlandse nationaliteit is verkregen, afstand van de Nederlandse nationaliteit te doen.⁹⁵ Door vervolgens een optieprocedure, waarin het afstandsvereiste niet geldt, te starten kan deze (dan) voormalig Nederlander het Nederlandschap opnieuw verkrijgen – en tegelijkertijd diens andere nationaliteit(en) behouden.⁹⁶ De betrokken persoon heeft de Nederlandse nationaliteit door de naturalisatie immers enige tijd bezeten en voldoet na één jaar toelating en hoofdverblijf aan de voorwaarden voor dit optierecht.⁹⁷ Daarmee kan de afstandsverplichting zoals deze normaliter bij naturalisatie geldt, worden omzeild. Het wetsvoorstel RWN maakt deze route onmogelijk door **bij dit optierecht een afstandsverplichting in te voeren indien de betreffende personen het eerdere Nederlandschap via naturalisatie verkregen.**⁹⁸ In de periode van 2018 tot en met 2024 is ruim driehonderd keer de Nederlandse nationaliteit via optie herkrege na een eerdere naturalisatie.⁹⁹ Het is onbekend welk aandeel hiervan dat gedaan heeft om de afstandsverplichting bij naturalisatie te omzeilen.

De IND controleert en handhaaft de afstandsverplichting van de optant. Als blijkt dat de optant niet al het mogelijke heeft gedaan om afstand te doen, of de autoriteiten in het land van herkomst verlenen geen of onvoldoende medewerking, dan beslist de IND over de gevolgen hiervan. Bij het niet voldoen aan de afstandsverplichting kan het Nederlandschap worden ingetrokken.

91 Hierbij gaat het om enkele zeer specifieke type aanvragen, zoals voor een kind van wie een ouder de Nederlandse nationaliteit heeft gekregen via de optieprocedure voor latente Nederlanders.

92 Dit is geregeld in het Besluit verkrijging en verlies Nederlandschap.

93 Er zijn geen afzonderlijke ceremonies voor naturalisatie en optie. Ook personen die via optie de Nederlandse nationaliteit verkrijgen, doen mee aan een 'naturalisatie'ceremonie (Kabinet van de Gouverneur van Curaçao, november 2025, schriftelijke input).

94 op grond van artikel 6, eerste lid aanhef en onder e RWN

95 En dus voordat is voldaan aan de verplichting om bij naturalisatie afstand te doen van de andere nationaliteit(en).

96 Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, 2025, *Memorie van toelichting. Wijziging van de Rijkswet op het Nederlandschap ter verlenging van de termijnen voor verlening van het Nederlandschap, alsmede enkele andere wijzigingen.*

97 Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat een beroep op deze optiegrond niet mogelijk is als het Nederlandschap eerder is ingetrokken op grond van artikel 15, eerste lid, aanhef en onder d of e, RWN.

98 Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, 2025, *Memorie van toelichting. Wijziging van de Rijkswet op het Nederlandschap ter verlenging van de termijnen voor verlening van het Nederlandschap, alsmede enkele andere wijzigingen.*

99 Eigen analyse IND, november 2025.

2.4 Afstand van de Nederlandse nationaliteit

Naast het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit (zie §2.2 en §2.3) en het daarbij in principe afstand moeten doen van één of meerdere oorspronkelijke nationaliteiten (zie §2.2.6 en §2.3.5), is het ook mogelijk afstand te doen van de Nederlandse nationaliteit indien iemand nog minimaal één andere nationaliteit bezit. Dit kan door een afstandsverklaring af te leggen bij een gemeente of Nederlandse ambassade in het land waar de betreffende persoon woont.¹⁰⁰ In Aruba, Curaçao en Sint Maarten leggen verzoekers de verklaring af voor de Gouverneur en in Caribisch Nederland bij IND CN. De betreffende instantie controleert of iemand nog in het bezit is van in ieder geval één andere nationaliteit. Ook verstuurt deze autoriteit de originele afstandsverklaring aan de IND en informeert andere relevante partijen.¹⁰¹

Het wetsvoorstel bevat een wijziging met betrekking tot het doen van afstand van de Nederlandse nationaliteit namens een minderjarige¹⁰² en betreft het horen van een ouder die wettelijk vertegenwoordiger van het kind is, maar niet als zodanig optreedt tijdens de afstandsprocedure. Wettelijk vertegenwoordigers van de minderjarige dienen de afstandsverklaring af te leggen en in te dienen, omdat een minderjarige in de regel niet zelfstandig handelingsbevoegd is.¹⁰³ Momenteel kan de ouder die geen wettelijk vertegenwoordiger is over eventuele bedenkingen bij de afstandsprocedure worden gehoord.¹⁰⁴ Het kan echter gebeuren dat ouders die wel wettelijk vertegenwoordigers zijn, maar niet als zodanig optreden tijdens de afstandsprocedure van de minderjarige, niet worden gehoord, maar wel bezwaren hebben tegen de afstand, bijvoorbeeld omdat de afstand de minderjarige en/of henzelf schaadt. Deze schade zou niet alleen voor het kind kunnen ontstaan, maar ook voor de andere ouder, bijvoorbeeld als deze andere ouder een van het kind afgeleid verblijfsrecht heeft op grond van artikel 20 VWEU. Ook dit verblijfsrecht gaat dan verloren, omdat het kind door het verlies van de Nederlandse nationaliteit ook het Unieburgerschap verliest.¹⁰⁵

In gevallen waar de minderjarige de Nederlandse nationaliteit eigenlijk had moeten behouden, kan in de huidige werkwijze achteraf herstel geboden worden door naturalisatie met toepassing van artikel 10 RWN¹⁰⁶. De voorgestelde wijziging beoogt de afstand in dergelijke gevallen op voorhand onmogelijk te maken. In dit kader is het wetsvoorstel om **niet alleen ouders te horen die geen wettelijk vertegenwoordiger zijn, maar ook ouders die dat wel zijn maar niet als zodanig optreden**. Het zal dan mogelijk zijn geen afstand te doen namens het betreffende kind indien de andere ouder daartegen bedenkingen heeft (zie Tabel 2.3).¹⁰⁷

Tabel 2.3 Overzicht voorgestelde werkwijze afstand van Nederlanderschap t.o.v. huidige.

onderwerp wijziging	huidige werkwijze	voorgestelde werkwijze
mogelijkheid tot horen andere ouder van minderjarige	horen ouder die geen wettelijk vertegenwoordiger is	horen ouder die geen wettelijk vertegenwoordiger is of niet als zodanig optreedt

2.5 Overgangsrecht

Voor alle bovengenoemde wijzigingen is overgangsrecht van toepassing. Dit houdt in dat de wijzigingen niet van toepassing zijn op verzoeken die voor het moment van inwerkingtreding zijn gedaan. Daarbij geldt het moment dat het verzoek is ingediend bij de in ontvangst nemende organisatie als moment van indienen.

100 IND (2025). *Nederlandse nationaliteit verliezen*. Geraadpleegd op 14 oktober 2025.

101 Bron en meer info: Art. 63 en 64 BVVN. Eventueel meer info: toelichting bij art. 15, par. 4.7 HRWN.

102 Volgens de HRWN van maximaal vijftien jaar oud. Minderjarigen van zestien en zeventien jaar worden geacht zelfstandig te kunnen beslissen over het verlies van het Nederlanderschap door een verklaring van afstand (toelichting bij art. 16, par. 4.3.1 en par. 4.4, HRWN).

103 Artikel 2, derde lid, RWN.

104 Dit gebeurt op grond van art. 16 RWN.

105 Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, 2025, *Memorie van toelichting. Wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap ter verlenging van de termijnen voor verlening van het Nederlanderschap, alsmede enkele andere wijzigingen*.

106 Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, 2025, *Memorie van toelichting. Wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap ter verlenging van de termijnen voor verlening van het Nederlanderschap, alsmede enkele andere wijzigingen*.

107 Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, 2025, *Memorie van toelichting. Wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap ter verlenging van de termijnen voor verlening van het Nederlanderschap, alsmede enkele andere wijzigingen*.

3 Verwachte gevolgen wijzigingen naturalisatietermijnen

Het wetsvoorstel bevat diverse wijzigingen met betrekking tot de vereiste termijnen van toelating en hoofdverblijf om voor naturalisatie in aanmerking te kunnen komen (zie §2.2.1). Dit hoofdstuk beschrijft de verwachte gevolgen van deze voorgenomen wijzigingen. Eerst komen de verwachte gevolgen voor aanvragers aan bod. Daarna volgen de verwachte uitvoeringstechnische en personele gevolgen voor ketenorganisaties en de verwachte financiële gevolgen voor hen.

3.1 Aanvragers

Deze paragraaf brengt verwachte gevolgen voor aanvragers in beeld van de voorgestelde wijzigingen in naturalisatietermijnen. Eerst is aandacht voor kenmerken van deze aanvragers, vervolgens voor de praktische en mentale gevolgen. Ook wordt aandacht besteedt aan de menselijke maat en de juridische houdbaarheid.

3.1.1 Kenmerken aanvragers

Algemene termijn

In principe krijgen alle personen die willen naturaliseren met de voorgestelde algemene termijn van toelating en hoofdverblijf te maken, tenzij ze tot een uitzonderingscategorie behoren (zie volgende paragrafen). Dit is een **diverse groep** waarbinnen variatie mogelijk is op bijvoorbeeld één of meerdere van onderstaande kenmerken:

- duur van toelating en hoofdverblijf in het Koninkrijk op het moment van eventuele inwerkingtreding van het wetsvoorstel, bijvoorbeeld personen die:
 - op het moment van eventuele inwerkingtreding nog geen toelating en hoofdverblijf in het Koninkrijk hebben;
 - al enkele jaren toelating en hoofdverblijf hebben maar minder dan tot eventuele inwerkingtreding vereist is voor naturalisatie tot Nederlander;
 - wel aan de huidige, maar niet aan de voorgestelde algemene naturalisatietermijn voldoen, maar (nog) niet genaturaliseerd zijn; en
 - zowel aan de huidige als aan de nieuwe naturalisatietermijn voldoen, maar (nog) niet genaturaliseerd zijn.
- huidige nationaliteit(en):
 - van een ander EU-land dan Nederland;
 - van een niet-EU-land;
 - geen (erkende) nationaliteit / staatlozen – indien ze geen gebruik gemaakt hebben van de uitzonderingsregeling voor hen (zie volgende paragraaf).
- verblijfsvergunning met een niet-tijdelijk verblijfsdoel op het moment van het naturalisatieverzoek (voor personen met een nationaliteit van een niet-EU-land of staatlozen), waaronder verblijfsvergunningen voor¹⁰⁸:
 - onbepaalde tijd (regulier, asiel¹⁰⁹ of als EU langdurig ingezetene);
 - diverse soorten arbeid (bijvoorbeeld als kennismigrant);
 - niet-tijdelijke humanitaire redenen;
 - personen die op grond van het Terugtrekkingsakkoord Verenigd Koninkrijk verblijf hebben;

¹⁰⁸ In Europees Nederland en op de BES-eilanden volgens de Vw, in de drie Caribische landen van het Koninkrijk volgens de LTU. Overzicht betreffende verblijfsvergunningen volgens de Vw: IND (2025). Nederlander worden: tijdelijke en niet-tijdelijke verblijfsdoelen. Geraadpleegd op 5 november 2025.

DIMAS, 2025, Particulier. Geraadpleegd op 16 december 2025.

¹⁰⁹ Mogelijk komt de verblijfsvergunning asiel voor onbepaalde tijd te vervallen in de Vw (zie §1.4).

- familie-of gezinsbanden bij iemand die één van bovenstaande verblijfsvergunningen heeft, of bij iemand die burger van de EU/EER, incl. Nederland, of Zwitserland is¹¹⁰.
- leeftijd:
 - meerderjarigen – zij kunnen een zelfstandig naturalisatieverzoek indienen; en
 - minderjarigen – zij kunnen in principe niet zelfstandig naturaliseren¹¹¹, maar komen wel in aanmerking voor naturalisatie op het moment dat minimaal één van hun (meerderjarige) ouders de Nederlandse nationaliteit aanvraagt¹¹².

Verhoging afwijkende termijnen

Kenmerken en subkenmerken van personen voor wie de naturalisatietermijnen van drie naar vijf jaar toegang en hoofdverblijf gaan, zijn onder meer:

- personen die minimaal drie jaar in een duurzame relatie met een Nederlander samenwonen, maar niet gehuwd of geregistreerd partners zijn, met als voorgaande verblijfsvergunningen bijvoorbeeld¹¹³:
 - als partner in het kader van gezinsvorming; en
 - asiel.
- staatlozen:
 - bijna alle staatlozen hadden op het moment van het naturalisatieverzoek een verblijfsvergunning asiel in de periode van 2018 tot en met 2024;¹¹⁴
 - de staatlozen kunnen zowel zelfstandig asiel als (van een partner of bijvoorbeeld ouder) afhankelijk asiel gehad hebben.
- meerderjarige vreemdelingen die zijn erkend door een Nederlander of zijn gewettigd door een Nederlander zonder erkenning.

Ook de kenmerken waarop personen die onder de algemene termijn vallen onderling zouden kunnen verschillen, gelden mogelijk voor verzoekers onder één van de genoemde drie afwijkende termijnen.

Verhoging termijnen bij niet-aaneengesloten verblijf

De voorgestelde verhoging van de termijn bij niet-aaneengesloten verblijf is vooral van invloed op personen met één of meerdere onderbrekingen in hun toelating en/of hoofdverblijf. Een onderbreking ('verblijfs gat') kan ontstaan wanneer verblijfsrecht bijvoorbeeld niet op tijd verlengd is middels een verlenging of een wijziging beperking¹¹⁵, of wanneer personen voor een bepaalde periode hun hoofdverblijf buiten het Koninkrijk gehad hebben. Indien iemand bijvoorbeeld zes jaar rechtmatig toegang en hoofdverblijf gehad heeft in het Koninkrijk, en vervolgens een periode (die zo kort kan zijn als een dag) geen toegang of hoofdverblijf heeft, dan beginnen de jaren voor de naturalisatietermijn opnieuw te tellen.

Er zijn een aantal categorieën aanvragers voor wie verblijfs gaten relatief vaak voorkomen en de huidige aangepaste termijn een optie biedt tot naturalisatie:

- jongeren op met name Aruba die een verblijfsvergunning in het kader van voortgezet verblijf/studie gehad hebben en bij afronding van de studie of het bereiken van de maximale leeftijd voor deze vergunning (26 jaar) een andere verblijfsvergunning aan moeten vragen. Bij een dergelijke nieuwe aanvraag zijn verblijfs gaten niet ongebruikelijk.¹¹⁶
- personen die op het Franse deel van Saint Martin geboren zijn en lang illegaal verblijf gehad hebben op Sint Maarten;¹¹⁷ en

110 IND, december 2026, schriftelijke input.

111 Tenzij ten minste één van de ouders van de minderjarige de Nederlandse nationaliteit heeft en de minderjarige tot een uitzonderingscategorie behoort op grond van art. 11 lid 4 RWN (IND, november 2025, schriftelijke input).

112 IND (2025). Nederlander worden door naturalisatie. Geraadpleegd op 5 november 2025.

113 Voorgaande verblijfsvergunningen bepaald voor 2018 t/m 2024, veelal exclusief voorgaande vergunningen van verzoeken die in Caribische delen van het Koninkrijk ingediend zijn. Voor de meeste van de verzoeken in de Caribische delen van het Koninkrijk is de voorgaande vergunning onbekend in het systeem van de IND. Eigen analyse IND, november 2025.

114 Deze aantallen zijn wederom grotendeels exclusief naturalisatieverzoeken in Caribische delen van het Koninkrijk (zie vorige voetnoot). Bron: eigen analyse IND, november 2025.

115 Respondent IND, oktober 2025, interview.

116 Respondent Kabinet van de Gouverneur van Aruba & Respondent Kabinet van de Gouverneur van Curaçao, november 2025, interview.

117 Respondent Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten, november 2025, interview.

- Surinamers op Sint Maarten.¹¹⁸

Ook voor personen in Europees Nederland met opvolgende verblijfsvergunningen op grond van arbeid is het risico op verblijfsgeen relatief groot. Indien de verschillende arbeidscontracten qua datums niet naadloos op elkaar aansluiten, ontstaat er bij iedere verandering van arbeidscontract een verblijfsgeen.¹¹⁹ Hoe vaak dit voorkomt, is tijdens deze uitvoeringstoets niet onderzocht.

Stellen van termijn

De wijzigingen met betrekking tot het stellen van een naturalisatietermijn zien op twee categorieën naturalisatieverzoekers waarbinnen de nodige variatie mogelijk is:

- echtgenoten en geregistreerde partners van Nederlanders die minimaal drie jaar een wettelijk vastgelegde relatie hebben en minimaal drie jaar samenwonen. Hierbinnen zijn verschillende combinaties mogelijk van onder meer de volgende kenmerken:
 - verzoekers met hoofdverblijf binnen het Koninkrijk: ong. 95% van alle naturalisatieverzoeken door gehuwde/geregistreerde partners; en
 - verzoekers met hoofdverblijf buiten het Koninkrijk in een land waarvan ze de nationaliteit niet bezitten: ong. 5% van alle naturalisatieverzoeken door gehuwde/geregistreerde partners – gemiddeld ruim tweehonderd verzoekers per jaar;¹²⁰
 - verzoekers van wie de partner altijd de Nederlandse nationaliteit heeft gehad;
 - verzoekers van wie de partner eerst enkele jaren een Nederlandse verblijfsvergunning heeft gehad en daarna genaturaliseerd is:
 - partners bij personen die eerder een verblijfsvergunning asiel hadden;
 - partners bij personen die eerder een reguliere verblijfsvergunning voor bijvoorbeeld arbeid hadden.
 - verzoekers van wie de partner eerder op een andere manier dan hierboven de Nederlandse nationaliteit verkregen heeft (bijv. via optie¹²¹).
- voormalig Nederlanders:
 - die hoofdverblijf hebben buiten het Koninkrijk in een land waarvan ze de nationaliteit niet bezitten;
 - die toelating en hoofdverblijf hebben binnen het Koninkrijk.

3.1.2 Praktische gevolgen

Het verhogen en stellen van naturalisatietermijnen wat betreft toelating en hoofdverblijf brengt voor een aantal groepen structureel praktische gevolgen met zich mee. Enkele vraagtekens die bij een deel hiervan geplaatst zijn, staan in §3.1.4. De verwachte praktische gevolgen betreffen:

- personen met een verblijfsvergunning zullen **langer niet in aanmerking kunnen komen voor de Nederlandse nationaliteit** dan in de huidige werkwijze het geval is. Dit zal er ook voor zorgen dat de rechten en plichten die met de Nederlandse nationaliteit gepaard gaan, later van kracht worden. Hoeveel later varieert. Zo is de termijn voor bijvoorbeeld niet wettelijk geregistreerde partners twee jaar langer en voor personen met niet-aaneengesloten toelating en hoofdverblijf minimaal acht jaar langer (zie verder Tabel 3.1). Enkele aandachtspunten hierbij zijn:
 - Het einde aan de mogelijkheid om op de huidige grond van tien jaar niet-aangesloten verblijf na twee jaar toegang en hoofdverblijf te naturaliseren, houdt in dat bij iedere onderbreking van toelating en/of hoofdverblijf de termijn van tien jaar onafgebroken toelating en hoofdverblijf opnieuw start. Zie §3.1.1 voor aanvragers voor wie een onderbreking van de toegang relatief vaak voorkomt.
 - Voormalig Nederlanders kunnen niet meer zonder termijn van toelating en hoofdverblijf als voorwaarden de Nederlandse nationaliteit herkrijgen. Om te kunnen

118 Respondent Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten, november 2025, interview.

119 Respondent IND, januari 2026, mail.

120 Eigen analyse IND-cijfers, november 2025. Indien een verzoek is ingediend bij een buitenlandse post hadden personen hoofdverblijf buiten het Koninkrijk of geen hoofdverblijf ergens ter wereld (Respondent BZ, december 2025, schriftelijke input). Indien een verzoek ingediend is binnen het Koninkrijk is aangenomen dat personen hoofdverblijf binnen het Koninkrijk hadden.

121 Andere mogelijkheden bijvoorbeeld: art. 10 en uitzonderingen art. 8 (Respondent IND, november 2025, schriftelijke input).

naturaliseren gaat voor hen de algemene termijn van tien jaar gelden en voor de voor hen beschikbare optieprocedure geldt een termijn van minimaal één jaar toelating van niet-tijdelijke aard (plus eventuele voorafgaande jaren toelating van tijdelijke aard).¹²²

- Indien asielwetgeving verandert (zie §1.4): voor personen die een vva bep (gehad) hebben, kan de periode die zij in Nederland verbleven hebben voordat zij in aanmerking kunnen komen voor naturalisatie, langer dan tien jaar worden door de voorgenomen wijziging van de ingangsdatum van het verblijfsrecht van een vva bep in het kader van het Migratiepact. Wanneer niet langer de datum van de asielaanvraag, maar de datum van de verstrekking van de vergunning als startdatum zal gelden, telt de periode die zij in afwachting zijn van een besluit op hun asielverzoek namelijk niet meer mee in de opbouw van de naturalisatietermijn. De duur van deze periode is mede afhankelijk van de snelheid waarmee de IND het verzoek behandelt. Dit ligt buiten de invloedssfeer van aanvragers zelf.

Tabel 3.1. Verschil voorgestelde naturalisatietermijn van toelating en hoofdverblijf ten opzichte van huidige per wijziging.

wijziging w.b.	voorgestelde t.o.v. huidige naturalisatietermijn
verhoging naturalisatietermijnen	
algemene termijn	+ 5 jaar
niet wettelijk geregistreerde partners*	+ 2 jaar
staatlozen	+ 2 jaar
erkende/gewettigde meerderjarige	+ 2 jaar
niet-aaneengesloten toelating en verblijf**	+ 8 jaar
stellen naturalisatietermijnen	
geregistreerde/gehuwde partners*	+ 5 jaar
voormalig Nederlanders	+10 jaar (tenzij optie: + minimaal 1 jaar)

* aanvullende voorwaarde o.a.: drie jaar gehuwd/geregistreerd/duurzaam samenwonen

** Deze uitzondering vervalt.

- personen met een **verblijfsvergunning voor bepaalde tijd** in het Koninkrijk zullen deze vaker moeten laten **verlengen** of een ander type verblijfsvergunning aan moeten vragen¹²³ om tot verkrijging van de Nederlandse nationaliteit rechtmatig verblijf in Nederland te hebben.¹²⁴ Hierbij bestaat het risico dat er meer (vaak korte) verblijfsgaten in de toelating ontstaan. De termijn van toelating begint dan opnieuw te lopen. Omdat de uitzondering waarbij tien jaar niet-aangesloten verblijf waarvan de laatste twee jaar onafgebroken toelating en hoofdverblijf komt te vervallen kan dit grote gevolgen voor de verzoeker met zich meebrengen. Enkele verdere aandachtspunten bij extra verlengingen en/of wijzigingen beperking zijn:
 - Houders van een verblijfsvergunning op grond van arbeid waarbij een werkgever referent is, zullen onder de voorgenomen wetgeving qua verblijfsrecht een aantal jaar langer afhankelijk zijn van hun werkgever.¹²⁵ Het aantal verlengingen is mede afhankelijk van de duur van de arbeidscontracten en de (on)mogelijkheden om bijvoorbeeld na vijf jaar in aanmerking te komen voor een zelfstandige verblijfsvergunning. Hierbij geldt als aandachtspunt dat arbeidscontracten naadloos op elkaar aan moeten sluiten om verblijfsgaten te voorkomen.
 - Partners zonder Nederlandse nationaliteit zullen onder de voorgenomen wetgeving qua verblijfsrecht een aantal jaar langer afhankelijk zijn van hun partner. Het is

122 Respondent IND, januari 2026, gesprek.

123 Respondent IND, november 2025, interview.

124 Daarnaast geldt net als in de huidige regelgeving dat er op het moment van het naturalisatieverzoek geen bedenkingen mogen zijn tegen verblijf voor onbepaalde tijd in het Koninkrijk. (Respondent IND, december 2025, schriftelijke input.)

125 Respondent IND, november 2025, schriftelijke input.

namelijk niet onwaarschijnlijk dat zij op grond van verblijf bij hun partner een verblijfsvergunning (asiel dan wel regulier) hebben. Het aantal benodigde verlengingen is mede afhankelijk van de vergunningsduur van de partner die referent is en de (on)mogelijkheden om bijvoorbeeld na vijf jaar in aanmerking te komen voor een zelfstandige verblijfsvergunning.¹²⁶

- Indien de verblijfsvergunning asiel voor onbepaalde tijd afgeschaft zou worden en/of wanneer de geldigheidsduur van de verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd verkort wordt (zie §1.4), zullen houders van een verblijfsvergunning asiel vaker moeten verlengen dan onder de huidige wet- en regelgeving het geval is. Momenteel is in veel gevallen één nieuwe verblijfsvergunningsaanvraag nodig.¹²⁷ Wanneer de vva bep drie in plaats van vijf jaar geldig zal zijn, zullen er minimaal drie verlengingen nodig zijn.¹²⁸ Indien naturalisatie met een vva bep mogelijk gaat worden (zie §1.4), is geen ander type verblijfsvergunning nodig om in aanmerking te kunnen komen voor naturalisatie. Dit zou een mogelijke extra drempel voor vergunninghouders asiel om te naturaliseren wegnemen. Indien het niet mogelijk wordt met de vva bep te naturaliseren bij afschaffing van de vva onbep, zullen vergunninghouders asiel eerst bijvoorbeeld een verblijfsvergunning EU langdurig ingezetenen of een vvr onbep moeten verkrijgen om in aanmerking te komen voor naturalisatie.¹²⁹ Voor beide vergunningen geldt in de regel een middelenvereiste, al vervalt deze voorwaarde na tien jaar onafgebroken verblijf voor de vvr onbep. In de praktijk zouden personen met een vva bep in dit scenario eerst één van de voorgenoemde vergunningen van niet-tijdelijke aard moeten verkrijgen alvorens zij in aanmerking kunnen komen voor naturalisatie.
- personen met nationaliteiten die ten opzichte van de Nederlandse nationaliteit relatief weinig visumvrije **toegang tot andere landen** bieden¹³⁰, zullen langer beperkingen ervaren met betrekking tot tijdelijk verblijf in dergelijke landen. Dit kan de mogelijkheden beperken tot bijvoorbeeld het bezoeken van familieleden of vrienden die in een ander land verblijven, (een periode) studeren in het buitenland, een stage lopen in het buitenland, als au-pair ergens aan de slag gaan, of een weekend weg met personen die wel de Nederlandse nationaliteit hebben (zie volgende alinea over mentale gevolgen die dit met zich mee kan brengen).¹³¹ Dit laatste kan zien op bijvoorbeeld een paar dagen met zowel vrienden of collega's als met gezins- en familieleden die mogelijk wel de Nederlandse nationaliteit hebben (van rechtswege of doordat naturalisatie voor hen eerder mogelijk was). Enkele paspoorten waarmee relatief weinig mobiliteit mogelijk is, zijn die van vergunninghouders asiel.¹³² Specifiek voor hen houdt dit dus ook in dat zij veelal langer zullen moeten wachten alvorens naar elders gevluchte familieleden of vrienden te kunnen bezoeken.¹³³
- **voormalig Nederlanders en gehuwde/geregistreerde partners van Nederlandse burgers kunnen door het wetsvoorstel niet langer naturaliseren bij een diplomatieke post in het buitenland.** Dat komt doordat voor deze groepen onder het wetsvoorstel toelating en hoofdverblijf binnen het Koninkrijk als voorwaarden zullen gelden. Om te kunnen naturaliseren zullen zij dus naar het Koninkrijk moeten migreren en daar minimaal het betreffende aantal jaar aaneengesloten verblijfsrecht moeten hebben alvorens in aanmerking te kunnen komen voor naturalisatie.¹³⁴ Voor deze personen zal een toelatingstermijn van vijf

¹²⁶ Respondent IND, november 2025, schriftelijke input.

¹²⁷ Respondent IND, November 2025, schriftelijke input.

¹²⁸ Verdere verwachte gevolgen van het mogelijk verkorten van de vva bep en het afschaffen van de vva onbep vallen buiten de reikwijdte van deze uitvoeringstoets over de RWN.

¹²⁹ Indien er geen bedenkingen bestaan tegen verblijf voor onbepaalde tijd is het ook mogelijk om te naturaliseren (art. 8 lid 1 onder b, RWN). Zo is het voor bijvoorbeeld staatlozen en gezinsleden van personen met bijvoorbeeld een vva onbep wel mogelijk om met een vva bep te naturaliseren (zie ook IND, 2025, Nederlander worden: tijdelijke en niet-tijdelijke verblijfsdoelen. Geraadpleegd op 2 december 2025).

¹³⁰ Zie Passport Index voor een mobiliteitsranking van verschillende nationaliteiten.

¹³¹ Respondent VWN, november 2025, interview en schriftelijke input.

¹³² O.a. Syrische, Iraakse, Somalische, Pakistaanse, Jemenitische en Eritrese paspoorten behoren tot de tien paspoorten met de minste mobiliteitsmogelijkheden (PassportIndex.org, 2025, Passport Index. Geraadpleegd op 3 december 2025.)

¹³³ Respondent VWN, november 2025, schriftelijke input.

¹³⁴ Voor een aantal voormalig Nederlanders is er naast naturalisatie een alternatief om de Nederlandse nationaliteit aan te vragen: optie. Dit is een snelle manier om de Nederlandse nationaliteit te verkrijgen (IND, 2025, Nederlander worden door optie. Geraadpleegd op 17 november 2025.). Of de oud-Nederlanders die naturalisatie verzochten voor een dergelijk optieverzoek in aanmerking kwamen, is

of tien jaar (resp. gehuwde/geregistreerde partners en voormalig Nederlanders) gaan gelden. Bij een eventuele migratie komen ook zaken als huisvesting, inkomen, taalvaardigheden en verdere inburgering kijken.¹³⁵ De vraag is of deze personen naar het Koninkrijk zullen migreren om na vijf jaar te kunnen naturaliseren, of hoofdverblijf buiten het Koninkrijk houden en dus niet de Nederlandse nationaliteit zullen verzoeken. De inschatting is dat de meesten niet zullen migreren en dus geen naturalisatie zullen verzoeken.¹³⁶ Mochten regio's waar de personen verblijven onrustig zijn, veiligheidsrisico's kennen of relatief slechte leefomstandigheden hebben, dan zou dat een stimulans kunnen zijn om toch te migreren naar het Koninkrijk en uiteindelijk Nederlander te worden.¹³⁷ Dit zou bijvoorbeeld kunnen gelden voor personen die in de Filipijnen, Colombia of de Dominicaanse Republiek hoofdverblijf hebben en naar Saba of Sint Eustatius migreren.¹³⁸ Tegelijkertijd is het niet altijd een kwestie van wel of niet willen migreren, bijvoorbeeld als zorg voor familie of kinderen hen in het land van herkomst houdt.¹³⁹

- personen met een niet-Nederlandse nationaliteit in de Caribische delen van het Koninkrijk zullen naar verwachting **meer moeten betalen voor het volgen van een opleiding in Europees Nederland en/of hun opleidingsplannen moeten aanpassen** (andere opleiding, opleiding elders dan wel uitstellen). Het is momenteel niet ongebruikelijk dat zij de Nederlandse nationaliteit verzoeken om daarmee in aanmerking te komen voor studiefinanciering en de (voor EU-burgers geldende) verlaagde studiekosten voor het volgen van een opleiding in Europees Nederland, mede aangezien het aanbod hoger onderwijs in de betreffende delen van het Koninkrijk beperkt is.¹⁴⁰ Door het vervallen van de uitzondering te kunnen naturaliseren na tien jaar verblijf met verblijfsboten en de verhoging van de algemene termijn naar tien jaar toegang en hoofdverblijf, moeten zij op het moment van hun naturalisatieverzoek tien jaar onafgebroken verblijf en toelating hebben. Verblijfsboten komen bij jongeren in de Caribische delen van het Koninkrijk regelmatig voor. Indien jongeren op latere leeftijd (met hun ouders) naar het Koninkrijk gemigreerd zijn, zullen zij bovendien in voorkomende gevallen niet al tien jaar hoofdverblijf hebben voordat ze de leeftijd bereiken waarop ze eventueel een studie willen starten.¹⁴¹
- personen die een **beroep** willen beoefenen waarvoor de Nederlandse nationaliteit vereist is (bijvoorbeeld politie, defensie en rechter).¹⁴² De langere naturalisatietermijn en het vervallen de voornoemde uitzonderingen kan een belemmering zijn voor personen om op studiegerechtigde leeftijd met het voortraject voor deze beroepen te kunnen starten. Als zij lang moeten wachten op de Nederlandse nationaliteit zullen ze zich mogelijk gedwongen zien een ander carrièrepad in te slaan, of pas op een later moment, na de naturalisatie, deze loopbaan na te streven. De ruimte waarover deze personen beschikken om te wachten of op latere leeftijd een carrièreswitch te maken, is afhankelijk van verschillende factoren, zoals hun economische situatie, de mate van onzekerheid omtrent het naturalisatieproces en hoe diegenen daarmee omgaan, en de periode die ze nog moeten wachten totdat ze in aanmerking komen voor naturalisatie.
- personen met een Nederlands **verblijfsdocument bij een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd** zullen dit vermoedelijk eenmaal moeten **vernieuwen** voordat ze naturalisatie aanvragen¹⁴³, bijvoorbeeld omdat ze graag een geldig verblijfsdocument tonen, omdat ze bij bepaalde instanties een geldig verblijfsdocument nodig hebben in de periode

onwaarschijnlijk, aangezien het niet onaannemelijk is dat ze onder de huidige wetgeving dan ook reeds de Nederlandse nationaliteit via optie aangevraagd zouden hebben. Hierdoor is het ook onwaarschijnlijk dat optie eventueel een alternatief gaat zijn voor de categorie(ën) oud-Nederlanders die tot nu toe naturalisatie aangevraagd hebben. Het zou bijvoorbeeld kunnen dat zij juist via naturalisatie de Nederlandse nationaliteit aangevraagd hebben (en niet via optie), omdat zij juist niet de intentie hebben om direct naar Nederland te verhuizen (Respondent IND, november 2025, schriftelijke input).

135 Respondenten BZ, november 2025, interview.

136 Respondenten BZ, november 2025, interview.

137 Respondenten BZ, november 2025, interview.

138 Respondenten openbare lichamen Saba en Sint Eustatius, november 2025, interview. Uit de genoemde landen zien Saba en/of Sint Eustatius ook nu migranten.

139 Respondenten openbare lichamen Saba en Sint Eustatius, november 2025, interview.

140 Respondenten IND CN en openbare lichamen Saba en Sint Eustatius, interviews, november 2025.

DUO (2025). Studiefinanciering voor studenten uit Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Caribisch Nederland. Rijksoverheid.

141 In Europees Nederland komen personen met de meeste typen verblijfsvergunningen in aanmerking voor studiefinanciering. (Bron: DUO (2025). Studiefinanciering. Geraadpleegd op 5 november 2025.

142 Respondent VNG, interview, oktober 2025.

143 Respondent IND, november 2025, mail.

tussen het verlopen van het verblijfsdocument en het ontvangen van de Nederlandse nationaliteit, of omdat het verblijfsdocument voor verblijfsvergunninghouders asiel vaak de enige manier is om te voldoen aan de identificatieplicht bij bijvoorbeeld werk, het openbaar vervoer of het bezoeken van overheidsgebouwen¹⁴⁴. Het verblijfsrecht voor onbepaalde tijd blijft geldig ongeacht een eventueel verstreken geldigheid van het verblijfsdocument.

Daarnaast zijn er voor diverse **huidige houders van een verblijfsvergunning** enkele praktische gevolgen:

- vergunninghouders die aan de huidige voorwaarden voldoen, en voor de inwerkingtreding van het wetsvoorstel willen naturaliseren, **zijn deels afhankelijk van factoren buiten hun invloedsfeer die bepalen of zij wel/niet van het overgangsrecht gebruik kunnen maken** (dat wil zeggen: hun aanvraag voor inwerkingtreding kunnen indienen waardoor die onder de huidige voorwaarden wordt beoordeeld):
 - wachttijden bij de gemeente, het openbare lichaam, het Kabinet van de Gouverneur dan wel de diplomatieke post tussen het maken van een afspraak voor het indienen van een naturalisatieverzoek en de daadwerkelijke afspraak zelf. Het verzoek wordt beoordeeld op basis van de regelgeving die geldt op het moment van indiening, niet op basis van de geldende regelgeving op het moment dat iemand een afspraak ter indiening van het verzoek maakt bij de gemeente/het openbare lichaam/het Kabinet van de Gouverneur/de diplomatieke post. Tussen deze organisaties bestaan er verschillen in wachttijden en capaciteit. Uit een eerdere (kleinschalige) steekproef van de IND bleek dat de wachttijden voor het maken van een afspraak voor de indiening van het naturalisatieverzoek in gemeentes in Europees Nederland kunnen variëren van vier tot wel twintig weken.¹⁴⁵ In de Caribische delen van het Koninkrijk komen soortgelijke verschillen voor. Zo geldt momenteel een wachttijd van enkele maanden voor een afspraak voor naturalisatie bij de Kabinetten van de Gouverneur van Sint-Maarten en Aruba, terwijl men in Curaçao voor een dergelijke afspraak al in dezelfde en anders de daaropvolgende week terecht kan.¹⁴⁶ Deze wachttijden zullen mogelijk voor de inwerkingtreding van het wetsvoorstel verder oplopen door de verwachte piek in verzoeken (zie §3.2.1).
 - beschikbare capaciteit bij examenbureaus voor naturalisatietoetsen. Op alle zes Caribische eilanden van het Koninkrijk wordt de beperkte capaciteit bij de instanties die verantwoordelijk zijn voor de inburgering- of naturalisatietoetsen en de cursussen als een knelpunt gezien. Bij DUO, in Europees Nederland, is de planningscapaciteit een mogelijk risico, zeker indien tijdige opschaling van de examencapaciteit, indien nodig, niet mogelijk zou zijn (zie §3.2.1). Mocht het voor naturalisatie vereiste taalniveau in Europees Nederland verhoogd worden (zie §1.4), dan is het bovendien aannemelijk dat een bredere groep vergunninghouders nieuwe diploma's nodig heeft. In elk Caribisch deel van het Koninkrijk worden de voor naturalisatie verplichte toetsen maar eens per jaar en met een beperkte capaciteit aangeboden.¹⁴⁷ Tussen het moment van inschrijving en de uitreiking van het diploma zit bovendien ruim een half jaar. Pas na de uitreiking kunnen de betreffende personen een afspraak plannen rondom het indienen van een naturalisatieverzoek. Inclusief de wachttijd voor het maken van de afspraak bij het openbare lichaam of het Kabinet van de Gouverneur beslaat het gehele proces tot het indienen van de daadwerkelijke aanvraag hier in de praktijk ongeveer een jaar.¹⁴⁸

Bij een korte periode tussen de aankondiging van de wet en inwerking daarvan zal een groep potentiële naturalisandi niet op tijd alle processen kunnen doorlopen om van het overgangsrecht gebruik te kunnen maken. Indien verzoekers buiten hun schuld om geen gebruik kunnen maken van het overgangsrecht, dan is het aannemelijk dat zij hierover een

144 Respondent VWN, januari 2026, schriftelijke input. Verblijfsvergunninghouders asiel hebben vaak geen ander identificatiemiddel dan hun verblijfsdocument

145 IND (2025). Monitor Naturalisatie en Optie.

146 Respondenten Kabinetten van de Gouverneurs, november 2025, interview.

147 Respondenten openbare lichamen, november 2025, interview.

Respondenten Kabinetten van de Gouverneurs, november 2025, interview.

148 Respondenten Kabinetten van de Gouverneurs, november 2025, interview.

klacht in zullen dienen bij in ieder geval de betreffende instantie(s).¹⁴⁹ Indien zij een naturalisatieverzoek, inclusief bijbehorende leges, indienen, wetende dat ze niet aan de nieuwe voorwaarden voldoen, en de IND dit verzoek zou afwijzen, dan ligt een opvolgend bezwaar in de lijn der verwachting.¹⁵⁰

- vergunninghouders van wie de verblijfsvergunning bijna afloopt en eigenlijk hadden willen naturaliseren, maar voor wie dit met de nieuwe termijnen pas later mogelijk is, dienen te bepalen wat een **passende opvolgende verblijfsvergunning** zou zijn en deze vergunning tijdig aan te vragen om verblijfsgaten en daarmee (nog) langere termijnen te voorkomen. In bijvoorbeeld Curaçao zijn verblijfsvergunningen standaard één jaar geldig¹⁵¹, wat het risico op een eventueel verblijfs gat bij niet tijdige communicatie en handelen (zie §3.2.2) vergroot.
- vergunninghouders die voor inwerkingtreding nog niet in aanmerking kwamen voor naturalisatie, zullen **een aantal jaren langer moeten wachten** voordat ze in aanmerking kunnen komen voor naturalisatie en, indien hun verblijfsvergunning (bijna) afloopt, tijdig voor behoud van verblijfsrecht moeten zorgen.

3.1.3 Mentale gevolgen

Mentale gevolgen van de voorgestelde, langere naturalisatietermijn zijn onder meer dat deze een **langere periode van onzekerheid** met zich mee kan brengen voor verblijfsvergunninghouders. Dit geldt met name wanneer personen (nog) geen verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd hebben, die in ieder geval voor een groot deel (dus niet volledig) dezelfde rechten en plichten biedt als de Nederlandse nationaliteit en meer zekerheid biedt over toekomstig verblijf dan een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd. Zeker wanneer de verblijfsvergunning asiel voor onbepaalde tijd afgeschaft zou worden, is deze verwachte onzekerheid bij houders van een verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd relatief groot. Daarbij komt dat personen die zelfstandig asiel aangevraagd hebben, geen bescherming kunnen genieten van het land dat hun huidige nationaliteit geeft.¹⁵² Ook kan de onzekerheid relatief groot zijn bij personen van wie het verblijfsrecht afhankelijk is van arbeidscontracten of een partner met de Nederlandse nationaliteit wanneer er in de betreffende periode spanningen ontstaan of reeds zijn waardoor de relatie onder druk komt te staan. Bovendien kan het vaker moeten verlengen van een verblijfsvergunning **stress** opleveren, te meer daar de uitzonderingsregel voor naturalisatie na tien jaar niet-aaneengesloten verblijf met het wetsvoorstel wordt geschrapt. Voor personen die op enig moment moeite hebben met het regelen van een verlenging, kunnen de gevolgen hierdoor ingrijpend zijn voor hun kansen op naturalisatie.¹⁵³ Dit leidt zo tot extra kwetsbaarheid voor personen met een (tijdelijk) beperkt doenvermogen. De duur van onzekerheid en stress zal vermoedelijk variëren afhankelijk van de extra termijn die gaat gelden voor de betreffende persoon (zie Tabel 3.1). Met een langere extra periode zouden de gevolgen zwaarder kunnen voelen.

Bovendien kunnen personen langer het gevoel hebben dat ze een **tweederangs burger** zijn en niet welkom zijn als volwaardig lid van de samenleving, dat ze er niet helemaal bij horen. Dit kan extra het geval zijn wanneer personen juist verder als Nederlander gezien worden, bijvoorbeeld wanneer ze de Nederlandse taal goed beheersen, aansluiting hebben in het Nederlandse onderwijs en/of meedraaien op de Nederlandse arbeidsmarkt.¹⁵⁴ Niet zomaar mee kunnen met een weekend naar het buitenland met vrienden of collega's of niet kunnen deelnemen aan eenzelfde uitwisselingsproces als je studiegenoten (zie §3.1.2), kan dit gevoel van er niet bij horen met zich meebrengen. Ook kan het gevoelens van schaamte oproepen wanneer personen het gevoel hebben dat het aan hen zou liggen dat ze dit niet (zo simpel) kunnen.¹⁵⁵

149 Respondent IND, januari 2026, schriftelijke input.

150 Respondenten IND, januari 2026, schriftelijke input.

151 Respondenten Toelatingsorganisatie Curaçao, december 2025, interview.

152 Respondent VWN, november 2025, interview.

153 TO Curaçao, december 2025, interview

154 Respondent VWN, november 2025, interview.

155 Respondent VWN, november 2025, interview.

3.1.4 Menselijke maat en juridische houdbaarheid

Hoewel de verhoging van de algemene termijn binnen de internationaal rechtelijke kaders blijft¹⁵⁶, zijn er enkele vraagtekens bij diverse verlenging van de naturalisatietermijnen, in het bijzonder wanneer die kwetsbare groepen betreffen:

- Zo staat er in het Vluchtelingenverdrag dat de “Verdragsluitende Staten, voor zover mogelijk, [...] de *naturalisatie van vluchtelingen* vergemakkelijken” en er “in het bijzonder naar streven de naturalisatieprocedure te bespoedigen [...]” (red.).¹⁵⁷ De verhoging van de naturalisatietermijn voor ook personen met een verblijfsvergunning asiel, is een verzwaring in plaats van vergemakkelijking. Tegelijkertijd blijven de naturalisatieleges voor verblijfsvergunninghouders asiel lager dan die voor andere verblijfsvergunninghouders, waardoor naturalisatie voor hen, ondanks de verhoogde termijn, gemakkelijker blijft dan voor andere verblijfsvergunninghouders. Het roept in ieder geval bij VWN de vraag op of het wetsvoorstel hiermee juridisch gezien aan de vergemakkelijking van naturalisatie van vluchtelingen voldoet.¹⁵⁸
- Bovendien zijn er vraagtekens geplaatst bij de juridische houdbaarheid van het verhogen van de naturalisatietermijn van *staatlozen* van drie naar vijf jaar.¹⁵⁹ Het Europees Verdrag inzake Nationaliteit heeft als beginsel namelijk onder meer dat iedereen recht heeft op een nationaliteit en staatloosheid dient te worden vermeden.¹⁶⁰ De website van de Eerste Kamer der Staten-Generaal vermeldt dat dit verdrag als model wordt gezien voor nationaliteitswetgevingen.¹⁶¹ Daarnaast stelt de Adviesraad Migratie dat de menselijke maat in de voorstellen met betrekking tot onder meer staatlozen zoek is. De Adviesraad pleit ervoor deze aanscherpingen niet door te voeren.¹⁶²
- Ook het vervallen van de uitzondering voor personen met niet-aaneengesloten verblijf (zie ook §2.2.1) is niet onbesproken.¹⁶³ Het vormt een vermindering van dienstverlening met de menselijke maat¹⁶⁴ en zou wellicht als te hardvochtig gezien kunnen worden¹⁶⁵. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft al eens gewezen op de negatieve gevolgen die voortvloeien uit de voorwaarde dat een verzoeker direct voorafgaand aan het naturalisatieverzoek vijf jaar onafgebroken toelating moet hebben gehad. De Afdeling geeft aan dat het aan de wetgever is om te beoordelen hoe deze problematiek kan worden opgelost¹⁶⁶ en hoopt dat de wetgever na de kinderopvangtoeslagenaffaire zich meer dan ooit bewust is hoe belangrijk het is om signalen uit de praktijk over wat er misgaat worden opgepikt, en daadwerkelijk herstelwerk pleegt.¹⁶⁷ In de toelichting op het wetsvoorstel wordt echter niet nader ingegaan op deze gevolgen terwijl het verhogen van de algemene termijn om te kunnen naturaliseren en het vervallen van de uitzondering op de algemene naturalisatietermijn bij niet-aaneengesloten verblijf deze gevolgen vergroten.

Het vervallen van deze uitzondering op de algemene termijn leidt daarnaast tot extra kwetsbaarheid voor personen met een (tijdelijk) beperkt doenvermogen. Voor personen die op enig moment moeite hebben met het regelen van opvolgend verblijfsrecht, kunnen de gevolgen hierdoor ingrijpend zijn voor hun naturalisatietermijn¹⁶⁸: maximaal tien jaar *extra* naturalisatietermijn bij bijvoorbeeld een verblijfsgeval van een dag of een maand na reeds acht jaar aaneengesloten hoofdverblijf. Er wordt gekeken in hoeverre en wanneer enige coulance bij de beoordeling in dergelijke gevallen mogelijk is.¹⁶⁹

Bij het eerdere verlengen van verblijfsvergunningen in Europees Nederland biedt de IND reeds enige coulance: indien een aanvraag hiervoor een dag of een maand te laat is, wordt het verblijfsgeval reeds dan met terugwerkende kracht gedicht waardoor er bij het

156 Tien jaar is de uiterste termijn die het Europees verdrag inzake Nationaliteit heeft gesteld. Bron: Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (2025) *Memorie van toelichting. Wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap ter verlenging van de termijnen voor verlening van het Nederlanderschap, alsmede enkele andere wijzigingen*.

157 Verdrag betreffende de status van vluchtelingen, art. 34.

158 Respondent VWN, november 2025, interview.

159 Respondenten VWN, november 2025, interview.

Respondent IND, oktober 2025, gesprek.

160 Europees Verdrag inzake Nationaliteit, art. 4.

161 Eerste Kamer, s.a., *Europees Verdrag over nationaliteit*. Geraadpleegd op 14 november 2025.

162 Zie ook: Adviesraad Migratie, 2025, *Advies over wijziging Rijkswet op het Nederlanderschap* | Adviesraad Migratie, geraadpleegd op 17 december 2025.

163 Respondent IND, oktober 2025, startbijeenkomst.

164 Adviesraad Migratie, 2025, *Advies over wijziging Rijkswet op het Nederlanderschap* | Adviesraad Migratie. Geraadpleegd op 17 december 2025.

165 Respondent IND, november 2025, interview.

166 ABRvS 5 juli 2023, *ECLI:NL:RVS:2023:2518*

167 Polak, J.E.M. en Vermeulen, B.P., 2023, *Nieuw elan bij terugkoppeling door de Bestuursrechter*, JBplus 2023/12. Geraadpleegd op 16 januari 2026.

168 TO Curaçao, december 2025, interview

169 Respondent IND, oktober 2025, startbijeenkomst.

naturalisatieverzoek geen verblijfs gat meer zichtbaar is.¹⁷⁰ Bij bijvoorbeeld een gat tussen arbeidscontracten op grond waarvan personen verblijfsrecht in Nederland hebben, bestaat een dergelijke coulance niet.¹⁷¹ In Sint Maarten wordt dergelijke coulance niet geboden en blijven verblijfs gaten in dergelijke situaties staan, met de bijbehorende gevolgen voor het voldoen aan de naturalisatietermijn van dien.¹⁷²

- Tot slot zijn er door zowel diverse respondenten¹⁷³ als in een deel van de reacties op de internetconsultatie¹⁷⁴ vraagtekens geplaatst bij of het wetsvoorstel voldoet aan het rechtszekerheidsbeginsel. Het rechtszekerheidsbeginsel houdt in dat de overheid 'regels niet tijdens het spel mag veranderen'. Door te voorzien in overgangsrecht voor naturalisatieverzoeken die reeds ingediend zijn voor het moment van eventuele inwerkingtreding van het wetsvoorstel, biedt de wetgever deze verzoekers rechtszekerheid. Voor personen die reeds (eventueel een aantal jaar) houders zijn van een verblijfsvergunning in het Koninkrijk, zou overgangsrecht ook een overweging zijn. Bij een eerder vergelijkbaar wetsvoorstel was overgangsrecht ook voor deze groep onderdeel van het uiteindelijke wetsvoorstel.¹⁷⁵

3.2 Uitvoeringstechnische en personele gevolgen ketenorganisaties

Deze paragraaf gaat in op de verwachte uitvoeringstechnische en personele gevolgen voor de betrokken ketenorganisaties als gevolg de voorgestelde wijzigingen van naturalisatietermijnen. Hierbij is aandacht voor de primaire processen, communicatie, IV, fraudegevoeligheden en handhavingsrisico's, en financiën.

3.2.1 Primaire processen

Primaire processen zien op processen met betrekking tot de voorbereiding van naturalisatieverzoeken (naturalisatietoetsen, aanvragen voor verblijfsrecht, en naturalisatie-intakes), de beoordeling van naturalisatieverzoeken en de verdere behandeling (bij inwilligingen naturalisatieceremonies en afstandsverplichtingen, bij afwijzingen bezwaren en beroepen). Deze paragraaf gaat in op de verwachte uitvoeringstechnische en personele gevolgen en werklust, uitgesplitst in drie perioden: 1) structurele gevolgen; 2) tijdelijke gevolgen na inwerkingtreding; 3) tijdelijke gevolgen in de periode tussen de aankondiging van de nieuwe termijnen en de inwerkingtreding.

Structurele gevolgen

Deze paragraaf beschrijft de verwachte structurele gevolgen vanaf eventuele inwerkingtreding van verhoging van de naturalisatietermijnen en het stellen van enkele naturalisatietermijnen. Deze verwachte gevolgen betreffen:

- **extra aanvragen voor verblijfsrecht en -documenten** gedurende de vereiste extra termijn van toelating bij de IND, IND CN, DIMAS, IBPS en TO Curaçao (zie meer info vanaf * op pagina 39).
- **een einde aan de meest gebruikte mogelijkheden om een naturalisatieverzoek in te dienen op buitenlandse posten** doordat meerdere jaren toegang en hoofdverblijf ook voor partners en oud-Nederlanders een vereiste wordt. De verwachting is dat een merendeel van de partners en oud-Nederlanders met hoofdverblijf buiten het Koninkrijk zal afzien van naturalisatie tot Nederlander, omdat de voorwaarde daarvoor wordt dat zij hun hoofdverblijf naar het Koninkrijk moeten verplaatsen. In totaal gaat dit om relatief kleine aantallen. Van 2018 tot en met 2024 betrof het ongeveer een half procent van alle naturalisatieverzoeken. Zie meer informatie verderop in deze paragraaf (** op p. 41).

170 Respondent IND, november 2025, interview.

171 Respondent IND, januari 2026, mail.

172 Respondent Kabinet van de Gouverneur Sint Maarten, januari 2026, schriftelijke input.

173 Respondenten IND & VNG, oktober 2025, interviews.

174 Diverse reacties op internetconsultatie, oktober en november 2025. Overheid.nl, 2025, [Verlengingen naturalisatietermijnen](#). Geraadpleegd op 4 december 2025. Bijvoorbeeld: De noodzaak van een overgangsregeling SOC SOC (De noodzaak van een overgangsregeling), 10 november 2025, Reactie. Geraadpleegd op 4 december 2025.

175 Via aangenomen amendement van het lid Sjoerdsma c.s., 33852 (R2023), nr. 18. Tweede Kamer, [Wijziging van de Rijkswet op het Nederlandschap ter verlenging van de termijnen voor verlening van het Nederlandschap en enige andere wijzigingen](#). Geraadpleegd op 4 december 2025.

- **zowel een toename als afname van de complexiteit van het beoordelen van (voorgenomen) naturalisatieverzoeken:**
 - het vervallen van enkele uitzonderingen op de algemene termijn (zowel bij niet-aaneengesloten verblijf als van partners en voormalig Nederlanders die buiten het Koninkrijk hoofdverblijf hebben) vereenvoudigt het beoordelen van naturalisatieverzoeken omdat er daardoor niet meer hoeft worden doorgetoetst aan andere termijnen.
 - een toename van complexiteit bij de beoordeling van naturalisatieverzoeken door een verwachte toename van beroepen op bijzondere omstandigheden waarmee naturalisatie voor het verstrijken van de termijn verzocht wordt. Dergelijke beroepen worden in elk geval verwacht vanwege het vervallen van de uitzondering voor niet-aaneengesloten verblijf.¹⁷⁶
 - een mogelijke complexiteitstoename voor *gemeenten, Kabinetten van de Gouverneur, IND CN* en *IND* bij het beoordelen van (voorgenomen) naturalisatieverzoeken vanaf het moment dat vergunninghouders aan de nieuwe algemene naturalisatietermijn voldoen, doordat op basis van de wijziging niet over een periode van vijf, maar tien jaar moet worden gekeken of er sprake is geweest van bijvoorbeeld verblijfsgeen. De mogelijke complexiteitstoename komt mede voort uit de verwachting dat bij langere naturalisatietermijnen vaker sprake zal zijn van onderbrekingen van toelating en/of hoofdverblijf. De IND schat niettemin in dat de normtijd voor naturalisatieverzoeken gelijk blijft.¹⁷⁷
- **meer BOT-verzoeken** bij de *IND, DIMAS, IBPS* en *TO Curaçao* door organisaties waar personen hun naturalisatieverzoek in kunnen dienen. Deze organisaties zullen voor de algemene termijn namelijk vijf jaar extra toelating moeten controleren. Een langere periode brengt ook een grotere kans op onzekerheden met zich mee en dus extra BOT-verzoeken aan de betreffende immigratiediensten.¹⁷⁸ Hoewel de behandeling hiervan mogelijk complexer zal zijn dan momenteel het geval is (zie vorige bullet), is de totale extra werklast naar schatting gering.¹⁷⁹
- een **mogelijke verschuiving van naturalisatieverzoeken naar optieverzoeken op de BES-eilanden**¹⁸⁰ In deze Caribische delen van het Koninkrijk wordt het Nederlandschap nu al relatief vaak verkregen middels optie, mede doordat voor de optieprocedure geen inburgeringsplicht geldt/geen naturalisatietoets hoeft te worden behaald. IND CN verwacht dat de optieroute nog vaker zal worden genomen zodra de algemene naturalisatietermijn verhoogd wordt naar tien jaar. De optieprocedure is goedkoper en het verschil in de termijn wordt door de wijziging kleiner. Zo kunnen personen die vijftien jaar onafgebroken verblijf hebben in het Koninkrijk en drie jaar getrouwd of geregistreerd partner zijn met een Nederlander en personen die vijftien jaar onafgebroken verblijf hebben in het Koninkrijk en de leeftijd van 65 hebben bereikt via optie Nederlander worden. De IND acht een dergelijke grootschalige verschuiving voor Europees Nederland niet aannemelijk. De criteria voor optie zijn, zoals uit bovengenoemde voorbeelden blijkt, nog altijd zwaarder en de termijn langer, dan voor de voorgenomen algemene termijn.¹⁸¹

Verder zijn er nauwelijks structurele, inhoudelijke, uitvoeringstechnische gevolgen voor de primaire naturalisatieprocessen van alle betrokken ketenorganisaties. De stappen in het naturalisatieproces (zie §2.2) wijzigen namelijk niet en de kern van de werkzaamheden blijft nagenoeg ongewijzigd, aangezien enkel de naturalisatietermijn verandert.¹⁸²

176 Respondenten IND, november 2025, interview; december 2025, schriftelijke input.

177 Respondenten IND oktober 2025, interview.

178 Respondent IND, december 2025, schriftelijke input.

179 Respondent IND, december 2025, schriftelijke input; TO Curaçao, december 2025, interview; DIMAS, november 2025, interview; IBPS, november 2025, interview.

180 Respondenten IND CN november 2025, interview.

181 Respondenten IND, december 2025, schriftelijke input.

182 Hierbij is verondersteld dat de openbare-ordetoets plaats blijft vinden over een periode van vijf jaar. Mocht deze toets over een langere periode plaats gaan vinden dan volgen er naar verwachting ook meer afwijzingen van naturalisatieverzoeken op deze grond (met een langere behandelings- en met mogelijk opvolgende juridische vervolprocedures).

*** De verwachte extra aanvragen voor verblijfsrecht** bij de *IND*, *IND CN*, *DIMAS*, *IBPS* en *TO Curaçao* ontstaan doordat aanvragers tijdens de extra vereiste jaren van toegang in het bezit moeten zijn van geldig verblijfsrecht. Hierdoor moeten zij vaker hun verblijfsvergunning verlengen voordat zij in aanmerking komen voor naturalisatie. Bovendien moeten zij, net als nu, ook tijdens de naturalisatieprocedure, inclusief de naturalisatieceremonie, een geldig verblijfsdocument hebben. Deze extra aanvragen kunnen zich uiten in verlengingen van verblijfsvergunningen en in aanvragen voor een ander type verblijfsvergunning (ook wel 'wijziging beperking' genoemd). Ook liggen vernieuwingsaanvragen van verblijfsdocumenten in de verwachting.

De verwachting is dat er bij de *IND* structureel meer aanvragen komen voor:

- verblijfsvergunningen voor EU langdurig ingezetenen;
- verblijfsvergunningen voor voortgezet verblijf van gezinsleden;
- verblijfsvergunningen regulier voor onbepaalde tijd (vvr onbep). Deze vergunningen bieden personen die eerder een afhankelijke verblijfsvergunning hadden, bijvoorbeeld als partner, gedurende de tweede periode van de vereiste naturalisatietermijn van toelating onafhankelijk verblijfsrecht indien zij aan de verdere voorwaarden voldoen;
- verlengingsaanvragen voor reguliere verblijfsvergunningen zoals die voor verblijf bij partner of voor kinderen geboren bij een rechtmatig verblijvende ouder;
- vernieuwingen van het verblijfsdocument bij de reguliere verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd. Iedere houder van een vvr onbep zal na inwerkingtreding van het wetsvoorstel een vernieuwingsaanvraag moeten doen tijdens het naturalisatieproces indien het verblijfsdocument verloopt voordat de naturalisatietermijn is bereikt.
- vernieuwingen van het verblijfsdocument bij de verblijfsvergunning asiel voor onbepaalde tijd (vva onbep). Houders van een verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd (vva bep) kunnen deze vergunning na vijf jaar toelating aanvragen¹⁸³. Iedere houder van een vva onbep zal na inwerkingtreding van het wetsvoorstel een vernieuwingsaanvraag moeten doen tijdens het naturalisatieproces. Deze vernieuwingsaanvragen worden door een behandelautomaat afgedaan.

Indien de vva onbep wordt afgeschaft, zullen de bijbehorende vernieuwingen langzaam afnemen tot er uiteindelijk geen personen meer een vva onbep hebben. Tegelijkertijd zou deze afschaffing de volgende gevolgen hebben voor aanvragen bij de *IND*:

- extra verlengingsaanvragen voor vva beps zolang iemand niet in aanmerking kan komen voor naturalisatie of een verblijfsvergunning regulier voor onbepaalde tijd. Dit geldt des te meer wanneer de geldigheidsduur van de verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd verkort zou worden van de huidige vijf naar drie jaar. Dit zal naar verwachting leiden tot een toename van de werkdruk op de *IND*. Een kwantitatieve inschatting van deze mogelijke toename valt buiten de reikwijdte van dit onderzoek.
- extra aanvragen voor een vvr onbep – in ieder geval na tien jaar toelating waardoor er een vrijstelling geldt van het middelenvereiste¹⁸⁴ – tenzij regelgeving zo gewijzigd wordt dat personen met een vva bep in aanmerking kunnen komen voor naturalisatie (zie dan vorige bullet van opsomming). Het is onbekend hoeveel vergunninghouders asiel (mogelijk eerder) aan het middelenvereiste voor deze vergunning kunnen voldoen. Uit recent onderzoek van het CBS blijkt dat 55 procent van de asielstatushouders na negen jaar werk als belangrijkste inkomstenbron heeft.¹⁸⁵ Welk deel daarvan, en van de bijbehorende huishoudleden, aan het middelenvereiste voldoet, is op basis van deze of andere beschikbare cijfers niet bekend. Op basis van de data van het CBS en ervaringen van *IND*-medewerkers is de verwachting echter dat een aanzienlijke groep vergunninghouders asiel niet binnen tien jaar aan het middelenvereiste zal voldoen. Na tien jaar komen vergunninghouders asiel, zoals gezegd, net als vergunninghouders regulier in aanmerking voor vrijstelling van het middelenvereiste voor de vvr onbep.
- vragen over de ingangsdatum van EU-recht tijdens voornamelijk eerste aanlegzaken.¹⁸⁶

¹⁸³ mits zij hun inburgeringsdiploma hebben behaald of van het inburgeringsvereiste zijn vrijgesteld

¹⁸⁴ Respondenten *IND*, december 2025, mail.

¹⁸⁵ CBS, 2025, Werk steeds vaker belangrijkste inkomstenbron voor statushouders, geraadpleegd op 16 december 2025.

¹⁸⁶ Dit betreft IB 2025/49: Vaststellen ingangsdatum EU-verblijfsrecht.

De behandeling van al deze verlengingen, vernieuwingen en aanvragen voor andere verblijfsvergunningen (wijzigingen beperking) brengt vanaf inwerkingtreding structureel extra werklast met zich mee voor de teams van de *IND* die deze aanvragen behandelen. De bijbehorende structurele werklast is *zeer ruwweg* berekend op basis van eerdere grove inschattingen van naturalisatieverzoeken bij ongewijzigd beleid en zonder rekening te houden met uitzonderingen op de algemene naturalisatietermijn van vijf jaar¹⁸⁷. Voor al deze verzoeken is in de berekening aangenomen dat die onder het wetsvoorstel niet meer komen en dat er verlengingen, vernieuwingen en wijzigingen beperking volgen (zie meer details in [Bijlage A](#)). Verder is er geen rekening gehouden met verzoeken voor inwerkingtreding van personen die aan de huidige voorwaarden voldoen maar (nog) niet genaturaliseerd zijn en anders op een later moment een naturalisatieverzoek gedaan zouden hebben (zie [paragraaf Tijdelijke gevolgen tussen aankondiging en inwerkingtreding](#) vanaf p. 44).

De betreffende structurele werklast voor de teams verlengingen en dergelijke van de *IND* staat in een laag scenario naar verwachting *ruwweg* gelijk aan twintig à dertig FTE per cohort dat onder de huidige regelgeving vermoedelijk naturalisatie verzocht zou hebben in het betreffende jaar. In een hoog scenario gaat dit structureel om zo'n vijftig à zeventig FTE per cohortjaar (zie Tabel 3.2; zie [Bijlage A](#) voor details van de berekening). Het overgrote deel hiervan betreft schaal 7 medewerkers (85%).¹⁸⁸ Voor de oorspronkelijke onderliggende naturalisatieprognoses geldt dat een scenario tussen het lage en hoge scenario of het hoge scenario het meest aannemelijk wordt geacht.¹⁸⁹ De geschatte aantallen zijn zonder rekening te houden met eventuele aanpassing van wetgeving met betrekking tot verblijfsvergunningen asiel. Indien de huidige voorstellen hiervoor doorgang vinden, zal de verwachte extra werklast voor de betreffende *IND*-teams (nog) hoger zijn.

Tabel 3.2 Structurele extra werklast bij teams verlengingen e.d. bij de IND, in FTE

<i>scenario</i>	<i>cohort 'naturalisatie- verzoeken' 2027</i>	<i>cohort 'naturalisatie- verzoeken' 2028</i>	<i>cohort 'naturalisatie- verzoeken' 2029</i>
<i>laag</i>	+23	+27	+28
<i>hoog</i>	+55	+63	+68

Er zijn verschillende manieren waarop deze extra werklast mogelijk gedragen kan worden, bijvoorbeeld (tijdelijk) overtallig naturalisatiepersoneel (zie volgende paragraaf) op deze werkzaamheden inzetten, anderszins nieuwe medewerkers werven en/of verdere automatisering van betreffende processen. Hierover dienen nadere keuzes gemaakt te worden. Door opleidingstijd in de beginfase van nieuw personeel op de betreffende werkzaamheden lopen doorlooptijden en/of werkvoorraden mogelijk tijdelijk op.¹⁹⁰

IND CN geeft aan dat de meeste personen die naturaliseren op de BES een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd krijgen. In uitzonderlijke gevallen hebben personen een verblijfsvergunning met een geldigheidsduur van vijf jaar, bijvoorbeeld voor partners van iemand met de Nederlandse nationaliteit.¹⁹¹ De aanvullende werkzaamheden die hiermee gepaard zullen gaan, zijn naar verwachting beperkt.¹⁹²

DIMAS, in Aruba, verwacht de volgende extra verblijfsaanvragen¹⁹³: reguliere verblijfsvergunningen die (na het eerste jaar) twee tot vijf jaar geldig zijn en waarvoor een garantsteller (partner of werkgever) nodig is; flex-verblijfsvergunningen die maximaal vijf jaar geldig zijn en waarvoor geen

187 *IND*, 2025, Monitor Naturalisatie en Optie 2018-2024.

188 *IND*, januari 2026, eigen berekening.

189 *IND*, 2025, Monitor Naturalisatie en Optie 2018-2024, p. 83.

190 Respondent *IND*, januari 2026, mail.

191 *IND CN*, november 2025, interview.

192 *IND CN*, november 2025, interview.

193 Respondenten *DIMAS*, november 2025, interview.

garantsteller nodig is¹⁹⁴; en verblijfsvergunningen voor onbepaalde tijd¹⁹⁵. De bijbehorende extra werklast van deze extra aanvragen is naar verwachting beperkt. Zodoende verwacht DIMAS als gevolg van het wetsvoorstel geen extra personeel aan te hoeven nemen.¹⁹⁶

TO Curaçao verwacht extra verblijfsaanvragen voor reguliere verblijfsvergunningen, die in beginsel een jaar geldig zijn, met enkele uitzonderingen. Bij een inwilliging van een aanvraag na tien jaar toelating verstrekt *TO Curaçao* automatisch een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd. Als gevolg van de voorgestelde verlenging van de algemene termijn zal de *TO* voor de personen die in de huidige situatie na vijf jaar naturalisatie zouden aanvragen, nog vijf jaar langer aanvragen voor tijdelijke verblijfsvergunningen moeten behandelen.

Omdat het jaarlijkse aantal naturalisandi maar een kleine groep betreft (gem. 210 p/j¹⁹⁷) in verhouding tot het totale aantal vergunningsaanvragen dat de *TO* behandelt (circa 13.000 per jaar) zijn de gevolgen op de werklast van de wijziging naar verwachting echter klein.¹⁹⁸ Mogelijk overlapt de inwerkingtreding van het wetsvoorstel met een op handen zijnde legalisatietraject voor ongedocumenteerden. De *TO* zal voor dat traject extra personeel aannemen.¹⁹⁹

IBPS, in Sint Maarten, verwacht geen extra verblijfsaanvragen enkel en alleen door het wetsvoorstel *RWN*. Reeds nu kunnen vergunninghouders na vijf jaar toelating namelijk in aanmerking komen voor een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd. *IBPS* ziet het wetsvoorstel *RWN* echter als een kans om deze termijn gelijk te laten trekken met de nieuwe algemene naturalisatietermijn van tien jaar.²⁰⁰ Dat zou betekenen dat vergunninghouders ook na tien jaar in aanmerking zouden gaan komen voor een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd (net als in Curaçao). Indien deze aanpassing doorgang vindt, zou het kunnen dat *IBPS* meer verblijfsaanvragen dient te behandelen in de extra vijf jaar. In Sint Maarten wordt een verblijfsvergunning regulier in beginsel namelijk afgegeven voor de duur van één jaar, met enkele uitzonderingen. Een ander scenario is echter dat de betreffende personen niet meer naar Sint Maarten komen en er dus ook geen verblijfsaanvragen meer voor hen komen. In ieder geval een deel van de huidige naturalisandi in Sint Maarten vertrekt vrijwel direct na de naturalisatie. Mochten ze de nieuwe naturalisatietermijn te hoog vinden dan zou het kunnen dat ze afzien van de bijbehorende procedures en komst naar Sint Maarten. In hoeverre dit realistisch is, is onbekend.²⁰¹

**** Bij BZ komt er een einde aan de meest gebruikte mogelijkheden om een naturalisatieverzoek in te dienen op de buitenlandse posten**, doordat toegang en hoofdverblijf in het Koninkrijk ook voor partners en oud-Nederlanders een vereiste wordt. Voor buitenlandse posten zijn naturalisatieverzoeken door gehuwde/geregistreerde partners van Nederlanders het meest voorkomende type naturalisatieverzoek. Van 2018 tot en met 2024 bedroeg 94% van de naturalisatieverzoeken bij een buitenlandse post een verzoek door gehuwde/geregistreerde partners, wat na eventuele inwerkingtreding van het wetsvoorstel niet meer mogelijk zal zijn.²⁰² Op sommige posten (bijv. in Brussel) worden structureel meer naturalisatieverzoeken ingediend dan op andere posten. Voor een aantal categorieën personen blijven naturalisatieverzoeken wel mogelijk bij buitenlandse posten. Dit betreffen:

- partners van BZ-ambtenaren die hoofdverblijf in het Koninkrijk hebben, maar in verband met het werk van de BZ-ambtenaar buiten het Koninkrijk verblijven;²⁰³
- personen die naturalisatie verzoeken op grond van art. 10 *RWN*;²⁰⁴ en

194 Vergunninghouders kunnen hiervoor in aanmerking komen vanaf vijf jaar legaal verblijf in Aruba. Dit type verblijfsvergunning is in de zomer van 2025 ingevoerd (respondenten DIMAS, november 2025, interview).

195 Vergunninghouders kunnen hiervoor in aanmerking komen na tien jaar verblijfsrecht in Aruba gehad te hebben (respondenten DIMAS, november 2025, interview).

196 Respondenten DIMAS, november 2025, interview.

197 IND, 2025, Monitor Naturalisatie en Optie 2018-2024.

198 Respondenten *TO Curaçao*, december 2025, interview.

199 Respondenten *TO Curaçao*, december 2025, interview.

200 Respondenten *IBPS*, november 2025, interview.

201 Respondenten *IBPS*, november 2025, interview.

202 Eigen berekening IND, november 2025.

203 Respondenten BZ, november 2025, interview.

204 Respondenten IND, december 2025, schriftelijke input.

- personen die tijdens meerderjarigheid geadopteerd zijn door een Nederlander. Dit zou om incidentele gevallen gaan. Van 2018 tot en met 2024 is dit niet gebeurd.²⁰⁵

De verwachting is dat er niet of nauwelijks meer naturalisatieverzoeken zullen binnenkomen bij buitenlandse posten en dat het overgrote deel van de naturalisatiewerkzaamheden op buitenlandse posten door de voorgenomen wijzigingen komt te vervallen. Naar verwachting is echter niet minder personeel nodig. Ten opzichte van andere werkzaamheden op posten (zoals reisdocumenten en optieverklaringen) zijn de naturalisatieverzoeken namelijk slechts een klein deel van de werkzaamheden.²⁰⁶ Hiermee zou het wetsvoorstel tot een iets lagere werkdruk op buitenlandse posten leiden, al is de afname beperkt.

Aangezien de naturalisatiemogelijkheid voor de bovengenoemde uitzonderingsgroepen op de posten blijft bestaan moeten voor relatief incidentele gevallen de faciliteiten en bevoegdheden behouden blijven. Er zijn meerdere opties mogelijk hoe dat kan worden gefaciliteerd. Zo kan gekozen worden de benodigde faciliteiten, zoals laptops voor de in te dienen verzoeken en ruimtes voor de ceremonies, in ieder geval 'oproepbaar' of structureel beschikbaar te houden. Gezien de relatief geringe omvang van naturalisatie(gerelateerde) werkzaamheden op posten, is de verwachting dat alle fysieke ruimtes behouden moeten blijven. Het kan zelfs de druk op de fysieke ruimte verlichten. Mogelijk zou gekeken kunnen worden naar gedeeltelijke digitaliseringsopties van het naturalisatieproces op buitenlandse posten, mede afhankelijk van de ontwikkelingen op dit gebied in Europees Nederland.

Tijdelijke gevolgen na inwerkingtreding

De verwachting is dat de verhoging van de naturalisatietermijnen en het stellen van enkele naturalisatietermijnen na inwerkingtreding tijdelijk zal leiden tot:

- een periode met weinig tot geen naturalisatieverzoeken en bijbehorende procesonderdelen, gevolgd door een gefaseerde toename vanaf ongeveer twee jaar na inwerkingtreding.* Het is binnen de looptijd van deze uitvoeringstoets niet mogelijk gebleken de verwachte schommelingen in aanvragen te kwantificeren.
- mogelijk meer bezwaar- en beroepszaken. Op dit moment is echter nog geen inschatting te maken van het aantal extra zaken of benodigde fte's. Het aantal beroepszaken voor naturalisatie is momenteel relatief laag (780 beroepszaken in zes jaar). In het licht van de verlenging van de naturalisatietermijn is het mogelijk dat aanvragers vaker een beroep zullen doen op het evenredigheidsbeginsel²⁰⁷, zoals ook steeds vaker gebeurt in andere beroepsprocedures. In hoeverre deze ontwikkeling zich zal doorzetten bij naturalisatiezaken, valt nog niet te voorspellen. De praktijk zal dat moeten uitwijzen, waarna waar nodig kan worden bijgestuurd.²⁰⁸ Ook eventuele bezwaren en beroepen zijn genoemd mochten verzoekers toch een verzoek, met bijbehorende leges, ingediend hebben na inwerkingtreding, maar op basis van de dan oude naturalisatietermijnen.²⁰⁹ Zie §3.2.2 voor een suggestie om dergelijke verzoeken in eerste aanleg zoveel mogelijk te voorkomen.

* Zolang potentiële verzoekers wachten tot ze voldoen aan de voor hen gestelde extra naturalisatietermijn, zullen er in de betreffende jaren na inwerkingtreding **nauwelijks nieuwe naturalisatieverzoeken** binnenkomen. Alleen mensen die al aan de nieuwe termijn voldoen, maar nog geen naturalisatieverzoek ingediend hadden, of personen die een beroep doen op een uitzondering van de toelatingstermijn in verband met bijzondere omstandigheden, zouden logischerwijs een verzoek kunnen doen in die periode. Deze aantallen zijn naar verwachting minimaal. Dit heeft met name gevolgen voor de *IND*.²¹⁰ Voor andere ketenorganisaties beslaan de werkzaamheden rondom

205 Analyse IND, IND-cijfers, november 2025.

206 Een naturalisatietoets duurt ongeveer vier uur, een -verzoek één à anderhalf uur (Respondenten BZ, november 2025, interview).

207 Algemene wet bestuursrecht (Awb) artikel 3:4, lid 2 bepaalt dat de nadelige gevolgen van een besluit niet onevenredig mogen zijn in verhouding tot de met het besluit te dienen doelen.

208 Respondenten IND, oktober 2025, interview.

209 Respondent IND, oktober 2025, mail.

210 Eventuele gevolgen voor onderwijsinstellingen waar toekomstige verzoekers zich voorbereiden op naturalisatietoetsen vielen buiten de reikwijdte van deze uitvoeringstoets. Nader onderzocht zou kunnen worden in hoeverre een dal in naturalisatieverzoeken er bijvoorbeeld wel/niet toe leidt dat er in (delen van) het Koninkrijk te weinig deelnemers zijn om een groep te starten (Saba Reach, december 2025, doorgestuurde mail).

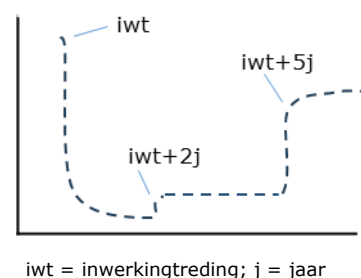
naturalisatieverzoeken geen substantieel groot deel van de totale werkzaamheden van het betreffende personeel van deze organisaties. Tijdens de dip in het aantal naturalisatieaanvragen kunnen deze medewerkers zich zonder omscholing focussen op hun andere werkzaamheden.²¹¹ De betreffende organisaties zien nauwelijks risico's qua eventueel kennisverlies door tijdelijk weinig uitvoering van deze werkzaamheden. Alleen indien er wisseling van nu ervaren personeel zou zijn in de tussenliggende periodes, brengt dit bij hervatting van de werkzaamheden extra inwerken met zich mee.²¹²

Voor de *IND* houdt het tijdelijke lage aantal naturalisatieverzoeken in dat er tijdelijk naar verwachting nauwelijks personeel nodig zal zijn om naturalisatieverzoeken te behandelen. Naar verwachting gaat het om maximaal tachtig tot honderd FTE dat tijdelijk minder nodig is voor de betreffende werkzaamheden.²¹³ De verwachting is dat er voor slechts een beperkt deel van deze behandelaren andere werkzaamheden beschikbaar zijn.²¹⁴ Hierbij speelt mee dat er een organisatie brede ontwikkeling gaande is waarbij werk voor behandelaren afneemt door automatisering. Mogelijk ontstaat er voor een deel van deze groep werk door de verwachte toename in aanvragen voor verlengingen, vernieuwingen en wijzigingen beperking vanaf inwerkingtreding van het wetsvoorstel (zie vorige paragraaf over structurele gevolgen).²¹⁵ Tegelijkertijd wordt er rekening mee gehouden dat medewerkers vanwege de tijdelijk veranderende werkzaamheden of niet beschikbare werkzaamheden definitief van functie zullen wisselen. Tijdige communicatie over de verwachte gevolgen naar medewerkers is wenselijk.²¹⁶

De *IND* verwacht niet dat de tijdelijke afname van de werkzaamheden aangaande naturalisatie zal leiden tot verlies van ervaring of kennis binnen de organisatie. De verwachting is namelijk dat het aantal naturalisatieaanvragen ook tijdens deze verwachte lichte op geen enkel moment volledig zal opdrogen. In afgeslankte vorm blijft ook in deze overgangperiode bij in ieder geval een aantal medewerkers ervaring behouden.²¹⁷

De verwachting is dat de aantallen naturalisatieverzoeken en gerelateerde processen twee jaar na inwerkingtreding weer enigszins **toe zullen nemen** vanwege de wijziging van drie naar vijf jaar naturalisatietermijn, en nog drie jaar later weer substantieel zullen toenemen vanwege de wijziging van de algemene naturalisatietermijn (zie ook Figuur 3.1), behalve die bij met name buitenlandse posten (zie §3.2.1 – Structurele gevolgen). Ook na acht en tien jaar is er wederom enigszins een toename mogelijk (vanwege resterende uitzonderingen). Op die momenten voldoen de eerste potentiële naturalisatieverzoekers aan de nieuwe termijnen. Of er verder sprake zal zijn van een herstel in het huidige aantal verzoeken, hangt af van meerdere factoren. Ten eerste zou de verhoging van de naturalisatietermijn gevolgen kunnen hebben voor het migratiesaldo. In de Memorie van Toelichting wordt dit als één van de doelen van de wijzigingen genoemd²¹⁸, al zet de Adviesraad Migratie²¹⁹ vraagtekens bij of dit doel met het wetsvoorstel zal worden bereikt. Volgens literatuur wegen factoren als bestaande netwerken doorgaans zwaarder mee dan hoe streng het migratiebeleid is.²²⁰ De betrokken ketenorganisaties in de Caribische delen van het Koninkrijk verwachten eveneens dat het initiële verblijfsdoel, bijvoorbeeld arbeid, voor velen vermoedelijk

Figuur 3.1. *Indicatie* verwachte aantal naturalisatieverzoeken

211 Respondenten *IND* CN, november 2025, interview.

212 Respondent openbaar lichaam Bonaire, november 2025, interview.

213 Respondent *IND*, december 2025, schriftelijke input.

214 Momenteel worden beslismedewerkers en behandelaren bij naturalisatie al regelmatig flexibel ingezet op andere werksoorten waar de bezetting krappert, maar dit gaat om slechts enkele FTE (respondent *IND*, januari 2026, overleg). Die ruimte is ontstaan door eerdere productiviteitsverhoging en korte doorlooptijden bij de behandeling van naturalisatieverzoeken. (Respondenten *IND*, oktober 2025, interview.)

215 Respondent *IND*, december 2025, telefonische input.

216 Respondent *IND*, januari 2026, schriftelijke input en gesprek.

217 Respondenten *IND*, oktober 2025, interview.

218 Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (2013-2014) *Memorie van Toelichting Wijziging van de Rijkswet op het Nederlandschap ter verlenging van de termijnen voor verlening van het Nederlandschap en enige andere wijzigingen*, 33 852, nr. 3 herdruk.

219 Adviesraad Migratie, 2025, *Advies over wijziging Rijkswet op het Nederlandschap* | Adviesraad Migratie, geraadpleegd op 17 december 2025.

220 *IND* 2024, Literatuurstudie Pullfactoren.

zwaarder weegt dan het eventuele vooruitzicht op naturalisatie.²²¹ Een andere factor die van invloed kan zijn op de mate waarop het aantal naturalisatieverzoeken vijf jaar na ingang van de nieuwe termijnen zal herstellen, zijn verblijfsstaten. Zoals genoemd heeft de voorgenomen afschaffing van de uitzonderingsregel voor personen die tien jaar afgebroken verblijf in het Koninkrijk hebben gehad mogelijk als gevolg dat er een groep zal zijn die vanwege een verblijfsstat pas vanaf tien jaar na dat verblijfsstat aan de voorwaarden voldoet. Afgezet tegen het totaal aantal naturalisatieverzoeken in het Koninkrijk betreft dit slechts een kleine groep. Relatief gezien komen naturalisatieverzoeken op deze grond op Aruba, Curaçao en Sint Maarten echter vaak voor (zie ook [Bijlage C](#)).

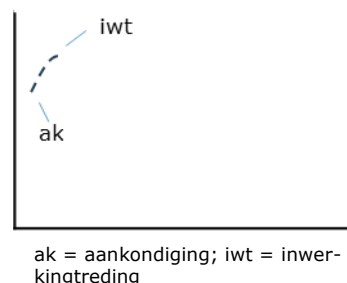
De verwachte toename van naturalisatieverzoeken zodra potentiële verzoekers aan de nieuwe termijnen voldoen heeft naar verwachting met name gevolgen voor de *IND*. De wijzigingen aangaande naturalisatie brengen volgens de VNG en NVVB naar verwachting geen of slechts geringe gevolgen mee voor de *gemeenten* – al kan de impact per gemeente verschillen²²², de *immigratiediensten in de Caribische delen van het Koninkrijk*²²³, de *openbare lichamen*²²⁴ en de *Kabinetten van de Gouverneurs*²²⁵. Voor deze organisaties behelzen de werkzaamheden rondom naturalisatie over het algemeen namelijk niet een dusdanig substantieel deel van de totale werklast voor het personeel van deze organisaties dat dit personeel gevolgen met zich meebrengt.

Voor de *IND* geldt dat zij vanaf twee en met name vijf jaar na inwerkingtreding de beslisbaarheid op naturalisatieverzoeken weer uitgebreid moet hebben. Er zal tijdig opgeschaald en waar nodig opgeleid moeten worden om de toename van naturalisatieverzoeken weer aan te kunnen. Goede monitoring en prognoses van het aantal verzoeken tijdens de periode met nauwelijks verzoeken en medewerkers die tijdelijk elders werkzaamheden uitvoeren of wellicht definitief vertrekken (zie vorige pagina), zijn hierbij belangrijk. Indien er nieuw personeel voor deze werkzaamheden nodig is, is het tijdig werven en opleiden hiervan een belangrijk punt van aandacht. Het opleidingstraject voor behandelaren op deze werksoort is twaalf maanden totdat personeel tekenbevoegd is.²²⁶ Dat betekent dat zeker een jaar voor de verwachte toenames in verzoeken werk moet worden gemaakt van het waar nodig werven en opleiden van personeel. Vooral voor het verwachte herstel van het aantal aanvragen, vijf jaar na de inwerkingtreding, moet het naturalisatiepersoneel tijdig met relatief grote aantallen zijn aangevuld. Voor zover het betreffende personeel tijdelijk elders in de organisatie werkzaamheden uitgevoerd heeft, kan het ook zijn dat die teams extra personeel nodig gaan hebben op het moment dat de oorspronkelijke naturalisatiemedewerkers terugkeren naar het behandelen van naturalisatieverzoeken. Door opleidingstijd in de beginfase van waar nodig nieuw personeel op de betreffende werkzaamheden lopen doorlooptijden en/of werkvoorraden mogelijk tijdelijk op.²²⁷

Tijdelijke gevolgen tussen aankondiging en inwerkingtreding

In aanloop naar de inwerkingtreding van de nieuwe termijn is de verwachting dat **in ieder geval een deel van de personen die voor inwerkingtreding aan de huidige voorwaarden voor naturalisatie voldoen maar (nog) niet genaturaliseerd zijn, een naturalisatieverzoek voor zullen bereiden en in zullen dienen**. Hierdoor zou er een tijdelijke toename komen in het aantal inburgeringsexamens/naturalisatietoetsen en ontheffingen hiervan alsmede verzoeken en ceremonies ten behoeve van naturalisatie en juridische vervolgpcedures bij afwijzingen (zie [Figuur 3.2](#)). Personen die bijvoorbeeld geen afstand willen doen van hun andere nationaliteit(en), zullen een naturalisatieverzoek ook met wijzigende wetgeving mogelijk achterwege laten.²²⁸ Om hoeveel personen het

Figuur 3.2. *Indicatie* verwachte aantal naturalisatieverzoeken

221 Respondenten openbare lichamen, november 2025, interview; Respondenten Kabinetten van de Gouverneurs, november 2025, interview.

222 Respondenten VNG en NVVB, oktober 2025, interview.

223 Respondenten IND CN, november 2025, interview.

Respondenten DIMAS, november 2025, interview.

224 Respondenten openbare lichamen, november 2025, interview.

225 Respondenten Kabinetten van de Gouverneurs, november 2025, interview.

226 Respondenten IND, oktober 2025, interview.

227 Respondent IND, januari 2026, mail.

228 Respondent openbaar lichaam Bonaire, november 2025, interview.

gaat, is lastig in te schatten. Van het aantal verblijfsvergunninghouders dat aan de huidige naturalisatietermijnen voldoet maar (nog) niet genaturaliseerd is, zou een inschatting te maken zijn. Hoeveel van hen echter daadwerkelijk een verzoek in zullen dienen is ook afhankelijk van bijvoorbeeld financiële middelen en persoonlijke keuzes die niet noodzakelijk beïnvloed worden door de wijziging. Bovendien is zicht op het aantal personen met een andere EU-nationaliteit dan de Nederlandse en hun eventuele naturalisatiewensen nog beperkter. Het was binnen de uitvoeringstoets niet mogelijk een (gedeeltelijke) inschatting te maken van de betreffende aantallen.

Met name voor personen met hoofdverblijf buiten het Koninkrijk die onder de huidige wetgeving in aanmerking kunnen komen voor naturalisatie is het verschil ten opzichte van de voorgenomen voorwaarden relatief groot, aangezien zij na inwerkingtreding niet meer zonder hoofdverblijf in het Koninkrijk in aanmerking kunnen komen voor naturalisatie. Het is niet mogelijk in te schatten hoeveel partners buiten het Koninkrijk naturalisatie zullen voorbereiden en verzoeken in verband met ontbrekende gegevens over de totale aantallen minimaal drie jaar gehuwde/geregistreerde en samenwonende partners van Nederlanders. **De verwachte tijdelijke extra aanvragen zullen naar verwachting voor de meeste betrokken ketenpartners tijdelijk tot een toename van de werklast of oplopende wacht- dan wel doorlooptijden leiden.**

De eerste toename is te verwachten bij **instanties die verantwoordelijk zijn voor inburgering** of het aanbieden van inburgeringstrajecten en -examens. (Of zelfs bij onderwijsinstellingen die cursussen verzorgen waarmee toekomstige verzoekers zich voorbereiden op de examens. Dergelijke instellingen vielen echter buiten de reikwijdte van deze uitvoeringstoets. Afhankelijk van hoeveel extra personen zich voor willen bereiden op naturalisatietoetsen, zou dit bijvoorbeeld kunnen leiden tot extra benodigde klassen, personeel en materiaal.²²⁹)

In Europees Nederland zal zich dit naar verwachting uiten in meer (inschrijvingen voor diverse onderdelen van) inburgeringsexamens en meer verzoeken om adviezen met betrekking tot aantoonbaar geleverde inspanningen (waarmee vrijstellingen van de inburgeringsvoorwaarde mogelijk zijn).²³⁰ DUO verwacht deze piek met name bij vergunninghouders waarvoor geen inburgeringsplicht geldt, zoals arbeidsmigranten en hun partners. Zij hebben namelijk waarschijnlijk nog geen inburgeringsdiploma's als ze willen naturaliseren, terwijl wel inburgeringsplichtige vergunninghouders hun eerder behaalde diploma's of verkregen ontheffingen vaak ook voor naturalisatie kunnen gebruiken.²³¹ Als de potentiële verzoekers inschatten dat ze al aan het vereiste inburgeringsniveau voor naturalisatie voldoen, zullen ze naar verwachting nog diploma's willen halen om voor de inwerkingtreding van de wet een naturalisatieverzoek in te kunnen dienen. Inschrijving voor een toets is mogelijk vanaf één à twee maanden voor de toets. Na de toets volgen nog vijf tot acht weken beoordelingstijd.²³²

Door verschillende wetstrajecten (in ieder geval ook met betrekking tot de verhoging van de taaleis bij naturalisatie) en onzekerheid over de aantallen extra toetsen door het wetsvoorstel RWN is de planbaarheid van een verwachte piek voor DUO een punt van aandacht. Mocht het voor naturalisatie vereiste taalniveau verhoogd worden (zie §1.4), dan is het aannemelijk dat een bredere groep vergunninghouders nieuwe diploma's nodig heeft. Vanwege onzekerheid rondom de aantallen verwacht DUO de werkzaamheden tijdens de piek met het bestaande personeel te verwerken. Indien nodig kan DUO in samenspraak met het College voor Toetsen en Examens (CvTE) en de ministeries OCW en/of SZW²³³ bezien of de toetscapaciteit kan worden vergroot, al zijn opschaal mogelijkheden op korte termijn in het algemeen beperkt.²³⁴ Indien verhoging van de capaciteit nodig is, dienen OCW en/of SZW (namens J&V) hiervoor een verzoek te doen bij DUO.²³⁵ Bij opschaling is goede afstemming met het CvTE over ook extra varianten van examens is tevens randvoorwaardelijk om de fraudegevoeligheid te blijven beperken.

229 Saba Reach, december 2025, doorgestuurde mail.

230 Respondent DUO, december 2025, interview.

231 Respondent DUO, december 2025, interview.

232 Respondent DUO, december 2025, interview. Zie ook: DUO, s.a., [Examen doen](#). Geraadpleegd op 18 december 2025.

233 SZW is verantwoordelijk voor de taalexamen op A2-niveau (huidige voorwaarde), OCW is verantwoordelijk voor de taalexamen op B1-niveau (voorgenomen voorwaarden in ander wetsvoorstel, zie §1.4).

234 Respondent DUO, december 2025, interview.

235 DUO, januari 2026, schriftelijke input.

In het *Caribisch deel van het Koninkrijk* geldt de beperkte capaciteit voor inburgeringsexamens als een mogelijk knelpunt bij de invoering van het wetsvoorstel.²³⁶ De betreffende organisaties bieden slechts eens per jaar het inburgeringsexamen aan (zie ook §3.1.2). Naar verwachting hebben deze instellingen niet de capaciteit om tijdelijk op te schalen of voor het overgangsjaar een extra toetsmoment in te lassen.²³⁷ Hierdoor zouden vergunninghouders die nog voor inwerkingtreding van het wetsvoorstel het inburgeringsexamens willen behalen en hiermee een naturalisatieverzoek in willen dienen, mogelijk niet in de gelegenheid zijn het inburgeringsexamen tijdig te behalen en daarmee aan de betreffende naturalisatievoorwaarde te voldoen.

Voor *buitenlandse posten* bestaat het risico dat deze eventuele toename samenvalt met een verhoogd aantal paspoortaanvragen, die onder dezelfde medewerkers vallen²³⁸. Deze 'paspoortpiek'²³⁹ duurt tot en met ongeveer 2028.²⁴⁰ Indien het wetsvoorstel dus in 2029 of eerder ingevoerd zou worden, leidt dit naar verwachting tot een stapeling van werk bij de al krap bezette back- en front-offices van ambassades.²⁴¹ Er zal geen extra personeel komen en de doorlooptijden zullen naar verwachting oplopen. Met name de impact van een eventuele toename aan inburgeringsexamens op kleinere posten zal relatief groot zijn. Als er geen aparte balies zijn gaat de hele wachtkamer vier uur op slot.²⁴² Daarnaast zijn er ook – nog omkeerbare – plannen om ambassades te sluiten in verband met voorgenomen bezuinigingen van het demissionaire kabinet.²⁴³ De verdere samenhang van deze plannen met het wetsvoorstel is niet verder in kaart gebracht in deze uitvoeringstoets.

Erna is de toename te verwachten bij **organisaties die intakes houden en naturalisatieverzoeken innemen**. Bij sommige organisaties zal dit tot langere wachttijden leiden, bij andere is de tijdelijke inzet van extra personeel voorzien. Reeds lange of (verder) oplopende wachttijden kunnen een knelpunt vormen voor personen die nog voor de inwerkingtreding van het wetsvoorstel een naturalisatieverzoek willen indienen. Ook kunnen er meer BOT-verzoeken aan de migratiediensten plaatsvinden²⁴⁴ en bestaat er een risico op meer incomplete verzoeken en dus extra benodigd bieden van herstel-verzuim²⁴⁵. Hoe klein dan wel groot dit risico is, is onbekend. Naar verwachting is het kleiner bij een langere overgangsperiode tussen aankondiging en inwerkingtreding van de wet.²⁴⁶

De VNG en NVVB kunnen voor *gemeenten* geen nauwkeurige inschatting maken van de verwachte toename in werklast en personele gevolgen van de tijdelijke aanvraagpiek. De organisaties hebben daarvoor onvoldoende zicht op de omvang van de potentiële groepen aanvragers per gemeente. Vermoedelijk zal het (sterk) per gemeente verschillen hoe groot de (relatieve) toename aan naturalisatieverzoeken zal zijn. Een toename kan in gevallen tot langere wachttijden leiden, zeker wanneer er plotseling substantieel meer verzoeken bij een gemeente binnenkomen, of een benodigde toename aan capaciteit²⁴⁷. Uit een eerdere (kleinschalige) steekproef van de IND bleek dat de wachttijden voor het maken van een afspraak voor de indiening van het naturalisatieverzoek in gemeentes in Europees Nederland kunnen variëren van vier tot wel twintig weken.²⁴⁸ De (mogelijk verder opgelopen) duur van deze wachtperiode kan bepalen of iemand al dan niet gebruik kan maken van het overgangsrecht (zie §3.1.2). Het is echter de vraag in hoeverre gemeenten kunnen voorkomen dat de wachttijden in deze periode verder oplopen. Op korte termijn (tijdelijk) personeel aantrekken kan namelijk lastig zijn.²⁴⁹ Of grotere of wellicht juist kleinere gemeenten de verwachte

236 Respondenten openbare lichamen, november 2025, interview.

Respondenten Kabinetten van de Gouverneurs, november 2025, interview.

237 Respondenten openbare lichamen, november 2025, interview.

Respondenten Kabinetten van de Gouverneurs, november 2025, interview.

238 Dit relatief hoge aantal aanvragen is ontstaan na een tijdelijk laag aantal doordat ongeveer tien jaar geleden de geldigheidsduur van een Nederlands paspoort is gewijzigd van vijf naar tien jaar. (Respondenten BZ, november 2025, interview.)

239 RVIG, *Stijging aantal aanvragen reisdocumenten tot en met 2028*. Geraadpleegd op 5 januari 2026.

240 Respondenten BZ, november 2025, interview.

241 Respondenten BZ, november 2025, interview.

242 Respondenten BZ, november 2025, interview.

243 Minister van Buitenlandse Zaken, 25 september 2025. *Toezegging tijdelijk sluiten ambassades en consultaten-generaal t/m begrotingsbehandeling 2026*. Geraadpleegd op 13 november 2025.

244 DIMAS, januari 2026, mail.

245 NVVB, januari 2026, telefonisch.

246 NVVB, januari 2026, telefonisch.

247 Respondent NVVB, januari 2026, schriftelijke input.

248 IND (2025). Monitor Naturalisatie en Optie.

249 Respondent NVVB, oktober 2025, interview.

piek beter kunnen opvangen is onduidelijk. De bezetting bij burgerzaken is in grotere gemeenten vaak ook al groter, waardoor de toename mogelijk makkelijk kan worden geabsorbeerd. Bij kleine gemeenten kan een geringe stijging van het aantal aanvragen relatief grote gevolgen hebben, omdat hun personeelscapaciteit beperkter is. Het proces zelf is niet lastig.²⁵⁰

De *Kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten* verwachten hiervoor geen extra (tijdelijk) personeel nodig te hebben.²⁵¹ Bij een toch sterkere toename, zou de wachttijd voor het intakegesprek om naturalisatie aan te vragen (verder) op kunnen lopen. In Aruba en Sint Maarten is de wachttijd op dit moment reeds gemiddeld enkele maanden, in Curaçao kan men veelal dezelfde of de volgende week terecht voor een intake.²⁵²

Op de BES-eilanden, en dan met name Bonaire, wordt een relatief grote piek verwacht. *IND CN* gaat uit van een tijdelijke verdubbeling van het aantal naturalisatieverzoeken. In absolute zin gaat het niet om enorme aantallen. Op dit moment verwerkt *IND CN* gemiddeld minder dan tien naturalisatieverzoeken per maand. In verhouding tot de omvang van het team is de verwachte toename van de werklast echter vrij groot. *IND CN* geeft aan *tijdelijk 1 fte extra nodig* te hebben om de toename te kunnen opvangen. Dit zou gaan om een tijdelijke uitzendkracht op schaal 7, die na inwerkingtreding van de nieuwe termijnen weer kan worden afgeschaald.²⁵³

De volgende toename in het proces betreft **behandeling van extra naturalisatieverzoeken**. De *IND* gaat ervan uit deze piek te kunnen opvangen zonder de wettelijk toegestane maximale doorlooptijd van twaalf maanden te overschrijden. In principe zal de *IND* hiervoor de huidige doorlooptijd enigszins laten oplopen, mede vanwege verwachte lage aantallen naturalisatieverzoeken in de eerste jaren na inwerkingtreding van het wetsvoorstel.²⁵⁴ Het is niet de verwachting dat de doorlooptijden in de buurt zullen komen bij de wettelijk toegestane maximale doorlooptijd van twaalf maanden. De huidige doorlooptijd voor naturalisatieverzoeken ligt momenteel relatief laag (circa drie maanden) als gevolg van succesvolle productiviteitsverhogende maatregelen op naturalisatie in de afgelopen jaren. Indien de extra naturalisatieverzoeken tussen aankondiging en inwerkingtreding dusdanig hoog zijn dat deze niet met het huidige personeel op te vangen zijn, bestaat de mogelijkheid dat tijdelijk één of meerdere uitzendkrachten geworven en ingezet moeten worden.²⁵⁵

Tot slot zal de verwachte toename zich doorvertalen naar **extra naturalisatieceremonies**. Veelal zullen de betreffende organisaties hiervoor extra stoelen moeten plaatsen, wellicht een grotere ruimte regelen of een ceremonie in twee sessies opsplitsen. Als gevolg hiervan voorzien de meeste betreffende organisaties in principe geen extra benodigde medewerkers en/of oplopende doorlooptijden.²⁵⁶

3.2.2 Communicatie

In deze paragraaf staat beschreven welke acties op het gebied van communicatie nodig zijn als de wet wordt aangenomen en voorafgaand aan de inwerkingtreding. Daarbij gaat het zowel om communicatie richting aanvragers als om communicatie binnen en tussen de ketenorganisaties. Inhoudelijke aandachtspunten voor beide zijn de verschillende categorieën potentiële naturalisatieverzoekers waarop het wetsvoorstel ziet inclusief de verschillende aanpassingen van de termijnen van toegang en hoofdverblijf voor hen.

Communicatie richting aanvragers

Gezien de grote implicaties van de wijzigingen voor potentiële aanvragers (zie §3.1) is een **tijds en gestroomlijnde communicatiestrategie** van belang **met goede afspraken tussen ketenpartners** hierover. Naar verwachting zal de *IND* – voor de wetgeving ingaat – een aanpak

250 Respondenten VNG en NVVB, oktober 2025, interview.

251 Respondenten Kabinetten van de Gouverneurs, november 2025, interview.

252 Respondenten Kabinetten van de Gouverneurs, november 2025, interview.

253 Respondenten *IND CN*, november 2025, interview.

254 Respondenten *IND*, oktober 2025, interview.

255 Respondenten *IND*, oktober 2025, interview.

256 Het openbare lichaam van Bonaire acht de kans aanwezig dat er meer personeel zal zijn vanwege de groei op Bonaire waardoor er soms redelijk veel deelnemers aan naturalisatieceremonies zijn. (Respondent openbaar lichaam Bonaire, november 2025, interview.) Dit valt verder echter buiten de reikwijdte van deze uitvoeringstoets.

voorstellen en afstemmen over de beste manieren (middelen en kanalen) om aanvragers te informeren. Dit sluit aan bij de wens van de andere ketenorganisaties. Meerdere ketenorganisaties²⁵⁷ willen dat de IND (of het departement) een centrale rol speelt bij het opstellen van de communicatie-uitingen. **Dit om de uniformiteit van de communicatie te waarborgen.** Volgens deze ketenorganisaties geniet het de voorkeur dat de IND – eventueel met hun samenwerking – een officiële tekst opstelt en aanlevert, om verschillen in informatie te voorkomen. Hoe de ketenorganisaties aanvragers willen bereiken verschilt per organisatie en deel van het Koninkrijk. Naar verwachting zijn de bijbehorende werkzaamheden voor de IND uit te voeren met de huidige capaciteit van de betreffende medewerkers.²⁵⁸

Op het moment dat de wet is aangenomen, is het vanuit dienstverleningsperspectief van belang potentiële naturalisatieverzoekers **tijdig en duidelijk te informeren over de aanstaande wijzigingen**. Hiervoor dient de nieuwe werkwijze, inclusief de voorwaarden voor het overgangsrecht, zeer helder te zijn.²⁵⁹ Zo kunnen potentiële naturalisatieverzoekers, tenzij hun doenvermogen eventueel tijdelijk beperkt is (zie bijv. §3.1.3), de gewenste of nodige stappen zetten ten aanzien van hun verblijfsstatus (zie §3.1.2). Ook is het van belang zo eventuele verzoeken na inwerkingtreding die wel aan de oude maar niet aan de nieuwe termijn voldoen zoveel mogelijk te voorkomen en aanvragers daarmee onnodige leges (zie §2.2.3) te besparen.²⁶⁰

De IND zal op het moment dat de wet is aangenomen in elk geval op de eigen website in het Nederlands en Engels melding maken van de op handen zijnde wijzigingen. Ook moet informatie op de website van NederlandWereldwijd, onderdeel van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, worden aangepast.²⁶¹ De VNG en NVVB hebben aangegeven dat de hoofdverantwoordelijkheid voor het verspreiden van informatie over de wijziging bij de Rijksoverheid ligt. Gemeenten verwijzen op hun website vaak naar de landelijke informatievoorziening, zoals de voorwaarden voor naturalisatie.²⁶² Ook DUO verwijst op hun internetpagina naar de informatie over naturalisatie van de IND en dient waar nodig enkele aanvullende informatie aan te passen. Ook eventuele extra toetsmomenten zullen zij aankondigen of eventuele opgelopen inschrijf- of beoordelingstermijnen.²⁶³ Specifiek gericht op naturalisatie van personen met een verblijfsvergunning asiel, is het nodig dat de internetpagina van VWN over naturalisatie geüpdatet wordt.

Voor de Caribische delen van het Koninkrijk moeten de communicatie-uitingen naast in het Nederlands en Engels ook in het Papiaments en Spaans worden gemaakt. De Kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao, en Sint Maarten hebben aangeboden hierbij te kunnen helpen, maar willen dat de IND de basis voor de (Nederlandse/Engelse) teksten aanlevert. Op basis van deze teksten willen de Kabinetten van de Gouverneurs actuele informatie op hun websites delen. Ook zullen zij nader bekijken op welke andere manier(en) zij met burgers kunnen communiceren over de wetswijzigingen, bijvoorbeeld via flyers (voor bijvoorbeeld aanvragers met beperkte toegang tot internet) of een informatieveideo.²⁶⁴ De openbare lichamen Sint Eustatius en Saba zullen, in samenwerking met de taal- en inburgeringsinstanties, de doelgroep ook voorlichten over de wijzigingen.²⁶⁵ IND CN zegt aanvullend een mediacampagne te gaan voeren zodra het wetsvoorstel is aangenomen en de ingangsdatum van de nieuwe termijnen bekend is.²⁶⁶

Daarnaast dient de **structurele informatie** vanaf inwerkingtreding van de wet geactualiseerd te zijn. Dit betreft bijvoorbeeld informatie over de naturalisatievoorwaarden op de betreffende webpagina's van de IND en andere ketenorganisaties (die mogelijk naar de pagina van de IND verwijzen)²⁶⁷ en eventuele fysieke varianten van de informatie (zie ook vorige alinea). Ook is het nodig dat de IND de digitale aanvraagformulieren voor gemeenten en IND CN tegen die tijd

257 De VNG, de NVVB, de IND CN, de openbare lichamen, de Kabinetten van de Gouverneurs en DUO.

258 Respondent IND, januari 2026, schriftelijke input.

259 Respondent IND, januari 2026, schriftelijke input.

260 Respondenten Kabinetten van de Gouverneurs, november 2025, interview.

261 Respondenten BZ, november 2025, interview.

262 Respondenten VNG en NVVB, oktober 2025, interview.

263 Respondent DUO, december 2025, interview.

264 Respondenten Kabinetten van de Gouverneurs, november 2025, interview.

265 Respondenten openbare lichamen, november 2025, interview.

266 Respondenten IND CN, november 2025, interview.

267 direct op de webpagina's en/of via digitale brochures

aangepast en beschikbaar heeft (zie ook §3.2.3). De schriftelijke formulieren hoeven niet te worden aangepast, omdat hierop de naturalisatietermijnen niet vermeld staan.²⁶⁸

Verder dient rekening gehouden te worden met een tijdelijke toename van vragen van potentiële naturalisatieverzoekers. Dit geldt zowel voor telefonie van de IND, intakes bij gemeenten en IND CN, als telefonie van NederlandWereldwijd. Hierbij zou een gezamenlijke Q&A de uniformiteit van de boodschap door alle betreffende ketenorganisaties aan aanvragers kunnen bevorderen.²⁶⁹

Diverse ketenorganisaties in zowel Europees Nederland als de Caribische delen van het Koninkrijk geven aan dat het van belang is dat de periode tussen de aankondiging en de inwerkingtreding van de wet aanvragers voldoende gelegenheid biedt om redelijkerwijs van het overgangsrecht gebruik te maken en te voorkomen dat zij buiten hun schuld om niet voor de inwerkingtreding kunnen naturaliseren. De Kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten pleiten ervoor om de ingangsdatum van de nieuwe termijnen en voorwaarden **minimaal één jaar van tevoren, en bij voorkeur nog eerder, te communiceren** naar de aanvrager. Dat heeft grotendeels te maken met het beperkte aanbod van de voor naturalisatie verplichte taal-/naturalisatietoets(en) in de Caribische delen van het Koninkrijk (zie §3.2.1). Gezien mogelijke uitdagingen in examencapaciteit bij DUO en de wachttijden bij in ieder geval een deel van de gemeenten in Europees Nederland, sluiten de IND²⁷⁰, DUO²⁷¹ en de NVVB²⁷² zich bij deze minimale overgangsperiode van een jaar aan. De insteek is dat op die manier ook klachten en/of bezwaren over dat verzoekers buiten hun schuld om geen gebruik konden maken van het overgangsrecht (zie §3.1.2) zoveel mogelijk voorkomen kunnen worden.²⁷³ Voorts is het cruciaal dat helder wordt gecommuniceerd over de gevolgen voor lopende verzoeken en het overgangsrecht. Dat om vragen bij de betreffende onderdelen van klantcommunicatie te voorkomen.²⁷⁴

Communicatie binnen en tussen ketenorganisaties

Medewerkers van ketenorganisaties moeten tijdig op de hoogte zijn van de nieuwe regelgeving nadat de wet is aangenomen. Specifiek medewerkers die in direct contact staan met aanvragers moeten vroeg op de hoogte zijn van de aanstaande wijzigingen om vragen te kunnen beantwoorden en aanvragers van accurate informatie te voorzien. Dit geldt voor telefoniemedewerkers van de IND (in ieder geval via Atlas) en van NederlandWereldwijd, gemeenteambtenaren van afdelingen Burgerzaken²⁷⁵, medewerkers van IND CN, openbare lichamen, Kabinetten van de Gouverneurs, DUO, en medewerkers van buitenlandse posten. Een aantal deels gezamenlijke informatiesessies georganiseerd door de wetgever of de IND zouden hiervoor gewaardeerd worden.²⁷⁶

De gewenste termijnen qua informatievoorziening naar medewerkers met klantcontact lopen uiteen. De IND geeft aan dat het zaak is dat de up-to-date informatie minimaal een maand voordat de wetswijziging in de Staatcourant verschijnt intern voor medewerkers beschikbaar moet zijn dan wel een halfjaar voordat de wet in werking zou treden.²⁷⁷ Mochten er op eerdere momenten al de nodige vragen binnenkomen – wat ook merkbaar was toen het wetsvoorstel in consultatie ging – dienen de telefoniemedewerkers hier ook zo vroeg mogelijk op voorbereid te worden.²⁷⁸ IND CN heeft hun medewerkers reeds ingelicht over de mogelijke aanstaande wijzigingen. Tegen de tijd dat de wet wordt aangenomen en de nieuwe termijnen in werking treden, worden hun loket- en backofficemedewerkers opnieuw op de hoogte gesteld van de nieuwe termijnen en criteria.²⁷⁹ Bij

268 Respondenten IND, oktober 2025, interview.

De aanvragen die worden ingediend bij de buitenlandse posten, Kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Eustatius gaan niet digitaal via de IV-systemen. Die worden via de post naar de IND verzonden of digitaal via Zivver (Respondenten IND, oktober 2025, interview.)

269 Respondent IND, december 2025, schriftelijke input.

270 IND, januari 2026, gesprek.

271 IND, januari 2026, mail.

272 NVVB, januari 2026, telefoongesprek.

273 Mogelijk zijn er nog andere manieren om dit zoveel mogelijk te voorkomen. Deze zijn verder niet aan bod gekomen bij deze uitvoeringstoets.

274 Respondenten IND november 2025, schriftelijk.

275 Respondenten VNG en NVVB, oktober 2025, interview.

276 Respondent openbaar lichaam Bonaire, november 2025, interview.

277 Respondenten IND, oktober 2025, interview.

278 Respondenten IND, oktober 2025, interview.

279 Respondenten IND CN, november 2025, interview.

Buitenlandse Zaken is tijdige communicatie naar de posten in het buitenland nodig, naar schatting ongeveer een jaar voor inwerkingtreding.²⁸⁰

Naast medewerkers met klantcontacten, dienen beslismedewerkers naturalisatie bij de IND eveneens tijdig op de hoogte worden gesteld van de op handen zijnde wijziging. Zoals vermeld in §3.2.1 heeft de wijziging voor deze teams tijdelijk ingrijpende gevolgen voor de werklust en de bezetting. Het is belangrijk om deze medewerkers hiervan tijdig op de hoogte te stellen en hen te informeren over hun perspectieven binnen de IND. De medewerkers die werkzaam blijven als beslissers bij naturalisatie moeten worden geïnformeerd over de wijzigingen en nieuwe criteria. Hiervoor is ten eerste aanpassing van de interne instructies nodig. Ook moeten details over de wijziging worden verspreid op INDaily, het IK-portaal en door middel van de nieuwsbrieven en weekberichten.²⁸¹

Daarnaast is het van belang de immigratiediensten van Aruba, Curaçao en Sint Maarten tijdig te informeren over de wijzigingen in verband met een mogelijke structurele toename aan aanvragen voor verblijfsrecht. Een gezamenlijke informatiesessie georganiseerd door de wetgever of de IND, waarbij ook de examenbureaus van Aruba, Curaçao en Sint Maarten worden betrokken, zou hiervoor gewaardeerd worden.²⁸²

Tot slot is het goed om een verwachte toename aan verzoeken zo vroeg mogelijk te signaleren als die begint te ontstaan en ketenorganisaties hiervan op de hoogte te stellen. DUO is hoogstwaarschijnlijk de eerste organisatie die een eventuele piek zal zien. Bij hen melden potentiële naturalisandi zich namelijk aan voor eventueel nog niet behaalde inburgeringsexamens die in principe behaald moeten zijn om voor naturalisatie in aanmerking te kunnen komen. Mochten taalscholen een toename signaleren dan zou deze via Blik op Werk bij DUO binnen moeten komen.²⁸³

3.2.3 Aanpassingen IV

Het is noodzakelijk dat er IV-aanpassingen bij de IND plaatsvinden voor de inwerkingtreding van de nieuwe termijnen. Het gaat om:

- aanpassingen van de naturalisatietermijnen in ieder geval in de twee **online formulieren** die gemeenten en IND CN gebruiken op Zakelijke portalen om naturalisatieverzoeken bij de IND in te dienen. De aanpassingen betreffen uitsluitend tekstuele wijzigingen, die voor de betreffende formulieren gelijk zijn (één specifiek tekstblok).
- aanpassingen in de **opvoerautomaat**, in ieder geval vanwege aanpassingen op formulieren en mogelijk ook omdat de minimale periode van verblijfsrecht die nodig is om een verzoek op te voeren verhoogd moet worden;
- het aanmaken/aanpassen van (nieuwe) **e-toetsen** die zien op toetsing van de termijnen;
- het aanmaken van nieuwe **criteria** waarmee naturalisatieverzoeken onder de voorgestelde wetgeving in het IV-systeem en digitale formulieren van de IND gezet kunnen worden. Aanpassing van de huidige criteria is niet mogelijk, omdat ook historische gegevens duidelijk te onderscheiden moeten zijn van gegevens onder de nieuwe wetgeving.²⁸⁴ En
- het waar nodig aanmaken van nieuwe **kwalificaties**, zeker wanneer naturalisatietermijnen in de beschrijvingen ervan genoemd staan (tenzij een betreffend type naturalisatieverzoek komt te vervallen door de wetswijzigingen).

Aandachtspunten hierbij zijn de verschillende aanpassingen van verschillende naturalisatietermijnen van toelating en hoofdverblijf. Hierbij geldt ook dat naturalisatie door een gehuwde/geregistreerde partner of voormalig Nederlander niet meer mogelijk zal zijn zonder te voldoen aan de voorwaarden met betrekking tot toegang en hoofdverblijf in het Koninkrijk.

De IND heeft aangegeven minimaal zes maanden vóór de implementatiedatum geïnformeerd te moeten zijn om de noodzakelijke aanpassingen te kunnen realiseren en bij voorkeur eerder.²⁸⁵

²⁸⁰ Respondenten BZ, november 2025, interview.

²⁸¹ Respondenten IND, oktober 2025, interview.

²⁸² Respondenten DIMAS, november 2025, interview.

²⁸³ Respondent DUO, december 2025, schriftelijke input.

²⁸⁴ Respondenten IND, oktober 2025, interview.

²⁸⁵ Respondenten IND, oktober 2025, interview.

Afhankelijk van de implementatiedatum van het wetsvoorstel, zou het kunnen dat dit niet meer in het huidige IV-systeem hoeft, maar direct in het nieuwe IV-systeem²⁸⁶ kan.²⁸⁷

3.2.4 Fraudegevoeligheden en handavingsrisico's

Door de betrokken ketenorganisaties zijn enkele fraudegevoeligheden en handavingsrisico's geïdentificeerd als gevolg van de verhoging van de naturalisatietermijnen. Allereerst moet er rekening mee worden gehouden dat de hoogte van de algemene termijn (tien jaar) ten opzichte van de uitzonderingstermijnen een prikkel kan vormen voor mensen om in aanmerking proberen te komen voor één van de uitzonderingstermijnen, bijvoorbeeld die voor partners (vijf jaar). Ook zou dit kunnen gaan gelden voor personen met verblijfsboten die op basis van het wetsvoorstel tien jaar vanaf het (laatste) verblijfsbot moeten wachten om voor naturalisatie in aanmerking te kunnen komen. Het zou kunnen dat personen de algemene termijn onder de voorgenomen wetgeving zullen proberen te ontlopen door bijvoorbeeld schijnhuwelijken, -partnerschappen,²⁸⁸ -samenlevingsverbanden en -erkenningen²⁸⁹ aan te wenden. Dit is overigens geen nieuwe gevoeligheid. Onder de huidige regelgeving kan en wordt ook gebruik gemaakt van dergelijke constructies om sneller te kunnen naturaliseren. Wel verwachten de gesproken ketenorganisaties dat de verdubbeling van de algemene termijn deze prikkel zal versterken.

Daarnaast is het van belang om bij eventuele extra momenten voor inburgeringstoetsen bij DUO (zie ook §3.2.1) goed af te stemmen met het CvTE voor extra varianten van de examens om fraudegevoeligheden te voorkomen.²⁹⁰ Eventuele fraudegevoeligheden bij de naturalisatietoetsen en ontheffingen voor vrijstellingen bij de betreffende toetsinstanties in de Caribische delen van het Koninkrijk zijn tijdens deze uitvoeringstoets niet nader onderzocht.

3.3 Financiën ketenorganisaties

De IND en IND CN verwachten financiële impact van deze wijziging. Voor de volgende organisaties gaven kwalitatieve inschattingen (niet tot nauwelijks impact qua personeelsbestand) geen aanleiding tot een berekening van financiële gevolgen: *gemeenten, openbare lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius; Kabinetten van de Gouverneur van Aruba, Curaçao en Sint Maarten; DUO, BZ, DIMAS, IBPS en TO Curaçao.*

De financiële gevolgen binnen de IND gelden naar verwachting voor ICT-wijzigingen en personeel. Eenmalig is €500.000 nodig om de benodigde ICT-wijzigingen voor inwerkingtreding van het wetsvoorstel door te voeren. Structureel is extra personeel voor verlengingen e.d. nodig en tijdelijk niet tot nauwelijks personeel voor naturalisatieverzoeken. In een laag scenario zijn de betreffende personeelskosten voor verlengingen in principe zo'n twee à drie miljoen euro voor een cohortjaar personen die onder de huidige wetgeving een naturalisatieverzoek gedaan zouden hebben (zie Tabel 3.3). In een hoog scenario gaat dit om vijf à zeven miljoen euro per cohortjaar. De mate waarin de IND deze kosten voor het cohort 2027, het cohort 2028 en het cohort 2029 echter wel/niet dient te maken, is afhankelijk van de mate waarin (tijdelijk) overtalig naturalisatiepersoneel bij kan springen om deze verlengingen en dergelijke te behandelen.

Niet berekend zijn kosten voor de IND voor:

- x personele en financiële gevolgen van schommelingen in naturalisatieverzoeken, inclusief versturen van afstandsbriefjes na naturalisatieceremonies;
- x toename aan OO-toetsen bij de IND bij extra verlengingen en dergelijke;
- x toename aan BOT-verzoeken; en
- x mogelijke extra bezwaar- en beroepszaken.

286 Vanaf juni 2026 komt er bij de IND een nieuw IV-systeem. In eerste instantie ziet dit op aanvragen voor verblijfsvergunningen asielt van dat moment, maar stapsgewijs zullen ook de andere werkzaamheden naar dit nieuwe systeem gaan.

287 Respondenten IND, oktober 2025, interview.

288 Respondenten IND, oktober 2025, interview.

Respondenten openbare lichamen, november 2025, interviews.

289 Respondent IND, oktober 2025, interview. In dit geval zouden personen op basis van een schijnherkenning eerst kunnen proberen een verblijfsvergunning voor verblijf bij het erkende, Nederlandse kind te verkrijgen om vervolgens op basis daarvan in aanmerking te kunnen voor de Nederlandse nationaliteit. De overige routes zien op naturalisatiegronden, niet op verblijfsgronden.

290 Respondent DUO, december 2025, interview.

Tabel 3.3 Verwachte financiële impact voor de IND²⁹¹

onderwerp	eenmalig	cohort naturalisatie- verzoeken 2027	structureel cohort naturalisatie- verzoeken 2028	cohort naturalisatie- verzoeken 2029
IV (kleine wijziging ²⁹²)	€500.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
personeel voor extra werklust verlengingen etc. – laag scenario	n.v.t.	+€2,2 miljoen	+€2,6 miljoen	+€2,7 miljoen
personeel voor extra werklust verlengingen etc. – hoog scenario	n.v.t.	+€5,3 miljoen	+€6,1 miljoen	+€6,5 miljoen
'resterend' personeel naturalisatieverzoeken	n.v.t.	onbekend	onbekend	onbekend

De verwachte extra FTE bij *IND CN* tijdens de piek voor inwerkingtreding is niet omgezet in financiële gevolgen.

291 Zie [Bijlage A](#) voor meer informatie over de berekeningen.

292 Het bedrag betreft een standaard begroting voor kleine projecten.

4 Verwachte gevolgen wijzigingen bij optie

Personen die middels naturalisatie de Nederlandse nationaliteit hebben verkregen en vervolgens afstand doen van de Nederlandse nationaliteit kunnen na een jaar rechtmatig verblijf in het Koninkrijk middels een optieverzoek²⁹³ het Nederlanderschap herkrijgen **zonder verplicht afstand te doen** van hun andere nationaliteit(en). Onder de voorgestelde wetgeving gaat wel een **afstandsverplichting gelden bij optie door eerder tot Nederlander genaturaliseerde personen**, indien zij na het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit er afstand van hebben gedaan (zie §2.3.5). Dit hoofdstuk beschrijft de verwachte gevolgen van dit voorstel. Eerst komen de verwachte gevolgen voor aanvragers aan bod. Daarna volgen de verwachte uitvoeringstechnische en personele gevolgen voor ketenorganisaties en tot slot hun verwachte financiële gevolgen.

De wijziging in het wetsvoorstel met betrekking tot een **verlopen overgangsregeling** (zie §2.3.1) heeft naar verwachting geen gevolgen voor aanvragers en ketenorganisaties. Ook nu is de regeling al niet meer in gebruik, waarmee de wettekst overbodig geworden is.

4.1 Aanvragers

4.1.1 Kenmerken aanvragers

Deze wijziging is van invloed op personen die de Nederlandse nationaliteit reeds via naturalisatie hebben verkregen, deze later niet meer hebben en als voormalig Nederlander via optie herkrijgen. Om hoeveel personen en wie dit zoal gaat is onduidelijk. Van 2018 tot en met 2024 hebben personen van 46 verschillende nationaliteiten na een eerdere naturalisatie via optie de Nederlandse nationaliteit herkregen. Het is onduidelijk welk deel hiervan specifiek gebruik heeft gemaakt van deze optieprocedure om de afstandsplicht te ontlopen – de beoogde doelgroep van de voorgenomen wijziging. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat een deel van deze optanten oud-Nederlanders betreft die de Nederlandse nationaliteit waren verloren nadat zij langer dan 13 jaar buiten Nederland hadden verbleven. Personen die van het geitenpaadje gebruik maken, kunnen oorspronkelijk voor zeer uiteenlopende reguliere verblijfsdoelen een verblijfsvergunning hebben gehad.²⁹⁴

4.1.2 Praktische gevolgen

Als gevolg van de wijziging zal het niet langer mogelijk zijn om via voornoemde weg andere nationaliteit(en) te behouden terwijl de Nederlandse nationaliteit via optie (o.b.v. art. 6 lid 1 sub f RWN) wordt herkregen. De betreffende personen zullen dan om deze reden ook niet meer een optieverklaring af hoeven te leggen noch de daaraan voorafgaande afstand van de Nederlandse nationaliteit te hoeven doen noch een tussenliggende verblijfsaanvraag. Ze zullen een keuze moeten maken of ze ook nog de Nederlandse nationaliteit willen wanneer er geen mogelijkheid meer zal zijn om de andere nationaliteit(en) te behouden.

De toevoeging van de afstandsverplichting zou bij kunnen dragen aan meer rechtsgelijkheid. Middels de optieregeling kunnen personen de afstandsverplichting ontlopen, terwijl andere naturalisandi hun andere nationaliteit(en) in principe wel dienen op te geven.

4.1.3 Mentale gevolgen

De mentale gevolgen zien op de eventuele stress die komt kijken bij de keuze om (een) andere nationaliteit(en) op te geven voor het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit. Het niet meer hebben van één of meerdere paspoorten kan nadelen hebben voor de internationale mobiliteit en voor vestigings- of carrièrekansen in andere landen. Als onderdeel van de internationale mobiliteit

²⁹³ o.b.v. art. 6 lid 1 sub f RWN

²⁹⁴ Uitgezonderd van de afstandsplicht bij naturalisatie en dus geen potentiële gebruikers van dit geitenpaadje zijn onder andere: asielstatushouders, personen die met een Nederlander getrouwd of geregistreerd partner zijn, en personen die afkomstig zijn uit een land met wetgeving die het doen van afstand van de nationaliteit niet toestaat.

kan ook meewegen dat mensen vanwege bijvoorbeeld familiebanden in het herkomstland de oorspronkelijke nationaliteit niet willen opgeven. Zo zouden zij later gemakkelijker (tijdelijk) terug kunnen, mochten familieomstandigheden daar om vragen.

4.2 Uitvoeringstechnische en personele gevolgen ketenorganisaties

4.2.1 Primaire processen

Door het stellen van de afstandsplicht bij optie door voormalig Nederlanders die eerder via naturalisatie de Nederlandse nationaliteit verkregen, is de verwachting dat er minder van deze optieverzoeken zullen komen en dat voor dit doeleinde geen afstand meer zal worden gedaan van de Nederlandse nationaliteit noch een tussenliggende verblijfsaanvraag zal komen. Deze afnames zullen *gemeenten, openbare lichamen, IND, IND CN, Kabinetten van de Gouverneurs en buitenlandse posten* naar verwachting werk besparen. Ook zijn hierdoor minder aanpassingen van nationaliteiten in de BRP (door *gemeenten*) en in het nationaliteitenregister (door de *IND*) nodig. Gezien het zeer beperkte aantal van dit soort verzoeken per jaar is de tijdswinst voor al deze organisaties naar verwachting echter gering.

In hoeverre er door deze wijziging ook minder naturalisatieverzoeken zullen komen (omdat personen hun andere nationaliteit(en) niet op willen geven), is onduidelijk. Bij blijvende naturalisatieverzoeken zou de *IND* de betreffende afstandsverplichtingen bij naturalisatie (zie §2.2.6) langer moeten handhaven als personen na de naturalisatie geen afstand meer doen van hun Nederlandse nationaliteit. Mochten er nog wel optieverklaringen van personen komen die voorheen het geitenpaadje bewandeld zouden hebben, dan dient de *IND* ook voor hen de afstandsplicht te gaan handhaven (zie §2.3.5).

Voor uitvoering van de primaire processen is tijdige aanpassing van de Handleiding Rijkswet op het Nederlandschap (HRWN) en de Circulaire voor Optie/Naturalisatieverzoeken in het buitenland randvoorwaardelijk.

4.2.2 Communicatie

Communicatie richting aanvragers

Het is nodig de aanstaande wijziging zodra de wet is aangenomen via de gebruikelijke kanalen te communiceren. In tegenstelling tot de andere wijzigingen uit het wetsvoorstel is aanvullende communicatie echter niet strikt noodzakelijk, en mogelijk onwenselijk. Proactieve communicatie kan als onbedoeld bijeffect hebben dat de groep mensen die van dit geitenpaadje gebruik maakt zal groeien, met name als de betreffende communicatie ver voor de inwerkingtreding van de wet gebeurt.²⁹⁵

Indien de wet wordt aangenomen, zal het vermoedelijk voor veel mensen al te laat zijn gebruik te maken van de optieregeling voor het herkrijgen van de Nederlandse nationaliteit. Om dat te doen moet iemand namelijk een jaar rechtmatig verblijf hebben in het Koninkrijk nadat die afstand heeft gedaan van de Nederlandse nationaliteit. Hiervoor moet de betreffende persoon ook de naturalisatie tot Nederlander en het afstand doen van de Nederlandse nationaliteit geregeld hebben. Het ligt niet in de lijn der verwachting dat er tussen de eventuele aanname van het wetsvoorstel en de inwerkingtreding veel meer dan een jaar zal zitten.

Een aandachtspunt is communicatie over afstand doen van de Nederlandse nationaliteit. Het zou goed zijn om personen die van het geitenpaadje gebruik willen maken om hun andere nationaliteit(en) te behouden over de aanstaande wijziging te informeren voordat zij afstand gedaan hebben van hun Nederlandse nationaliteit. Op deze manier kunnen eventueel onnodige afstanden van de Nederlandse nationaliteit en optieverzoeken voorkomen worden.

Daarnaast moet de afstandsverplichting worden toegevoegd aan de optieformulieren die gemeenten, *IND CN*, *Kabinetten van de Gouverneurs* en buitenlandse posten gebruiken om

²⁹⁵ De aandacht die in deze uitvoeringstoets wordt gegeven aan deze praktijk kan dit effect ook al hebben. Datzelfde geldt voor het feit dat de werking van deze loophole staat beschreven in de Memorie van Toelichting (Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, 2025, Memorie van Toelichting Wijziging van de Rijkswet op het Nederlandschap ter verlenging van de termijnen voor verlening van het Nederlandschap, alsmede enkele andere wijzigingen).

optieverklaringen te ontvangen. Ook toevoeging van de bereidheidsverklaring tot het afstand doen van de andere nationaliteit(en) is nodig.²⁹⁶ Mogelijk is het tevens nodig de bereidheidsverklaring tot het doen van afstand van de oorspronkelijke nationaliteit(en)²⁹⁷ aan te passen (bijvoorbeeld de toelichting).²⁹⁸

Communicatie ketenorganisaties

In het proces betrokken medewerkers van ketenorganisaties dienen tijdig op de hoogte te worden gebracht van de aanstaande wijziging. Op deze manier kunnen zij potentiële naturalisatieverzoekers, personen die afstand van de Nederlandse nationaliteit willen doen en optanten adequaat informeren. Ook kunnen zij zich dan voorbereiden op de nieuwe beoordeling van de betreffende optieverklaringen.

4.2.3 IV

De afstandsverplichting moet worden toegevoegd aan het optieformulier dat gemeenten, IND CN, Kabinetten van de Gouverneurs en buitenlandse posten gebruiken. Vanwege de wijziging aangaande optie moet de IND de afstandsverplichting toevoegen aan de betreffende kwalificatie wanneer ketenpartners een optieverzoek ingewilligd hebben. Dit bescheid en criterium kunnen worden overgenomen van andere categorieën voor optie waar al een afstandsverplichting geldt.²⁹⁹

4.3 Financiën ketenorganisaties

Gezien het zeer beperkte aantal van dit soort verzoeken per jaar verwachten de betreffende ketenorganisaties geen substantiële financiële gevolgen van dit onderdeel van het wetsvoorstel.

²⁹⁶ Respondenten IND, november 2025, schriftelijke input.

²⁹⁷ Model 1.14-1a en Model 2.4, HRWN.

²⁹⁸ Respondent NVVB, december 2025, schriftelijke input.

²⁹⁹ Respondenten IND, oktober 2025, interview.

5 Verwachte gevolgen wijziging afstand Nederlandse nationaliteit

Personen kunnen afstand doen van de Nederlandse nationaliteit middels een afstandsverklaring indien zij nog minimaal één andere nationaliteit bezitten. Indien de afstand ziet op een minderjarige³⁰⁰ dan dient een wettelijk vertegenwoordiger deze afstandsprocedure namens het minderjarige kind te doorlopen. Ouders die geen wettelijke vertegenwoordiger zijn, kunnen over dit afstandsverzoek gehoord worden. In het wetsvoorstel wordt deze mogelijkheid ook geboden aan ouders die wettelijk vertegenwoordiger van het betreffende kind zijn maar niet als zodanig optreden in de afstandsprocedure (zie §2.4). Dit hoofdstuk beschrijft de verwachte gevolgen van dit onderdeel van het wetsvoorstel. Eerst komen de verwachte gevolgen voor aanvragers aan bod. Daarna volgen de verwachte uitvoeringstechnische en personele gevolgen voor de betreffende ketenorganisaties en tot slot hun verwachte financiële gevolgen.

5.1 Aanvragers

Deze wijziging ziet hoofdzakelijk toe op het **verbeteren van de rechtsbescherming** van minderjarigen met één of meerdere nationaliteiten³⁰¹ naast de Nederlandse. Door ouders die de afstandsprocedure niet namens deze minderjarige doorlopen de mogelijkheid te bieden over de voorgenomen afstand van het kind gehoord te worden, ongeacht of de ouder wettelijk vertegenwoordiger van het kind is of niet, zou potentieel oneigenlijk gebruik en schade voor het betreffende kind en mogelijk de betreffende ouder voorkomen moeten worden. Mentaal gezien kan dit ook de nodige zorgen en onrust over een potentieel ten onrechte gedane afstand voorkomen.

5.2 Uitvoeringstechnische en personele gevolgen ketenorganisaties

De wijziging heeft als gevolg dat als er namens een minderjarig kind afstand wordt gevraagd van de Nederlandse nationaliteit en er naast de wettelijk vertegenwoordiger in de afstandsprocedure een andere ouder en tevens wettelijk vertegenwoordiger is, er een **extra mogelijkheid tot horen zal bestaan en dit horen mogelijk plaats zal vinden**. Voor andere ouders die geen wettelijk vertegenwoordigers zijn, geldt ook in de huidige wetgeving de mogelijkheid tot gehoord worden. De wijziging houdt in dat de andere ouder in alle gevallen inspraak kan krijgen als de (andere) wettelijk vertegenwoordiger namens hun kind afstand wil doen van de Nederlandse nationaliteit. In de Handleiding van de Rijkswet op het Nederlanderschap (HRWN) staat dat het horen van de andere ouder alleen plaatsvindt als de minderjarige tussen de twaalf en zestien jaar is.³⁰² Randvoorwaardelijk voor de beoogde uitvoering van het wetsvoorstel is dat dit horen van de andere ouder bij afstand namens een minderjarig kind door een wettelijk vertegenwoordiger in de HRWN onafhankelijk van de leeftijd van het minderjarige kind wordt gemaakt.³⁰³

Het was (binnen de loop van het onderzoek) niet mogelijk om voor gemeenten in Europees Nederland aan te geven hoe vaak dergelijke afstandsverzoeken voorkomen. Evenmin is aangegeven hoeveel tijd het betreffende horen in gemeenten in Europees Nederland duurt. De eventuele impact van deze wijziging kon derhalve voor de gemeenten in Europees Nederland niet concreet worden vastgesteld. Desondanks is de inschatting dat de wijziging bij een gemeenteloket niet heel veel

300 Volgens de HRWN van maximaal vijftien jaar. Minderjarigen van zestien en zeventien jaar worden geacht zelfstandig te kunnen beslissen over het verlies van het Nederlanderschap door een verklaring van afstand (toelichting bij art. 16, par. 4.3.1 en par. 4.4, HRWN).

301 Afstand doen namens een minderjarige is, net als bij een meerderjarige, alleen mogelijk als deze persoon hierdoor niet staatloos wordt. Met andere woorden: deze persoon moet over een andere nationaliteit naast de Nederlandse beschikken.

302 Toelichting bij art. 16, par. 4.3, HRWN

303 Respondent IND en DWJZ, januari 2026, gesprek.

omvat.³⁰⁴ Vooral het in vrijheid kunnen horen is van belang.³⁰⁵ Verder is een aanpassing van de handleiding voor medewerkers van burgerzaken nodig met betrekking tot de nieuwe werkwijze.³⁰⁶

Op de diplomatieke posten is, zover bekend bij het ministerie van Buitenlandse Zaken, nog niet eerder een afstandsverklaring voor een minderjarige gedaan.³⁰⁷ Op Bonaire, Saba en Sint Eustatius zijn afstandsverzoeken namens minderjarigen de afgelopen tien jaar niet voorgekomen. Op een uitzondering na geldt hetzelfde voor de Caribische landen van het Koninkrijk. De betrokken organisaties in de Caribische delen van het Koninkrijk verwachten voor een bijkomend horen uit het wetsvoorstel ongeveer 30 à 45 minuten nodig te hebben. Aangezien dergelijke verzoeken zelden tot nooit voorkomen, verwachten de IND CN en de Kabinetten van de Gouverneurs nauwelijks tot geen uitvoeringstechnische of personele impact van deze wijziging.³⁰⁸

5.3 Financiën ketenorganisaties

Gezien de gering geschatte uitvoeringstechnische en personele gevolgen verwachten de betreffende ketenorganisaties geen financiële gevolgen van dit onderdeel van het wetsvoorstel.

304 Respondent VNG, oktober 2025, interview.

305 Respondent VNG, oktober 2025, interview.

306 Respondenten VNG en NVVB, oktober 2025, interview.

307 Respondenten BZ, januari 2026, schriftelijke input.

308 Respondenten IND CN, december 2025, schriftelijke input.

Respondenten Kabinetten van de Gouverneurs, december 2025, schriftelijke input.

6 Conclusie

De hoofdvraag van het onderzoek luidde of *de beoogde wijzigingen van de Rijkswet op het Nederlanderschap uitvoerbaar en handhaafbaar zijn voor de IND, IND CN, de toelatingsorganisaties en Kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten, Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland, gemeenten in Nederland, de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, en DUO? Zo ja, onder welke voorwaarden en op welke termijn is dit realistisch?* (zie §1.2) Op basis van de in hoofdstuk 3 tot en met 5 gepresenteerde verwachte gevolgen van de wijzigingen ten aanzien van respectievelijk naturalisatie, optie en afstand doen van de Nederlandse nationaliteit, beantwoordt dit hoofdstuk deze hoofdvraag. Eerst komen de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van het wetsvoorstel aan bod, dan de bijbehorende randvoorwaarden en aanbevelingen. Tot slot is aandacht voor de benodigde implementatietermijn.

6.1 Uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid

Alle ketenorganisaties verwachten dat de verschillende wijzigingen voor hen praktisch uitvoerbaar en handhaafbaar zijn, mits aan verschillende randvoorwaarden (zie §6.2) is voldaan.

Het wetsvoorstel is om verschillende redenen naar verwachting uitvoerbaar. Allereerst blijven de primaire processen bij naturalisatie, optie en afstand doen van de Nederlandse nationaliteit nagenoeg hetzelfde. De respectievelijk verhoogde naturalisatietermijnen, de extra afstandsverplichting bij optie, het vervallen van een al niet meer in gebruik zijnde optiecategorie, en een mogelijk extra horen bij afstand namens een minderjarige sluiten aan bij bestaande werkzaamheden. Bovendien zijn de aanpassingen qua IV en qua communicatie richting aanvragers en binnen en tussen organisaties in te regelen. De schommelingen in naturalisatieverzoeken en gerelateerde processen en de extra verwachte aanvragen voor verlengingen, wijzigingen beperking en vernieuwingen als gevolg van de naturalisatiewijzigingen verwachten de ketenorganisaties te kunnen dragen – met bestaand personeel, oplopende doorlooptijden en/of (tijdelijk) extra personeel, en met vermoedelijk tijdelijk overtallig personeel.

Het risico bestaat echter dat potentiële naturalisatieverzoekers buiten hun schuld niet gebruik zullen kunnen maken van het overgangsrecht dat in het wetsvoorstel opgenomen is. Zij zijn hiervoor namelijk mede afhankelijk van zowel examencapaciteit en toetsmomenten bij de betreffende instellingen als van wachttijden bij gemeentes, openbare lichamen, de Kabinetten van de Gouverneur, en diplomatieke posten. In de Caribische delen van het Koninkrijk is één toetsmoment per jaar en de planningscapaciteit van DUO is een punt van aandacht, ook in verband met een wetstraject over de taaleis bij naturalisatie in Europees Nederland. Wachttijden bij een deel van de gemeenten en dergelijke zijn reeds meerdere maanden en mogelijk lopen deze nog verder op door de verwachte piek in aanvragen voor de inwerkingtreding. Indien verzoekers buiten hun schuld om geen gebruik kunnen maken van het overgangsrecht, is de verwachting dat er hierover klachten en/of bezwaren zullen volgen.

Voor aanvragers is het in principe mogelijk zich aan de voorgestelde procedures te houden. Tijdens de extra naturalisatietermijn kunnen ze vaker verblijfsrecht aanvragen en langer wachten met het naturalisatieverzoek, of – indien ze hoofdverblijf buiten het Koninkrijk hebben en willen behouden – kunnen ze ervoor kiezen af te zien van naturalisatie. In plaats van via optie een afstandsverplichting van de oorspronkelijke nationaliteit(en) ontlopen, kunnen ze een afstandsprocedure met betrekking tot de oorspronkelijke nationaliteit(en) doorlopen of er in principe voor kiezen niet de Nederlandse nationaliteit te willen om hun oorspronkelijke nationaliteit(en) te behouden (wat niet noodzakelijk een gemakkelijke keuze hoeft te zijn). Bovendien kunnen bij afstand van de Nederlandse nationaliteit namens minderjarige ouders die daarbij niet als wettelijk vertegenwoordiger optreden, gehoord worden, wat tevens mogelijk bestaande zorgen en onrust bij personen over een potentiële situatie weg kan nemen.

Desalniettemin zullen met name de naturalisatiewijzigingen naar verwachting verschillende praktische beperkingen (bijvoorbeeld met betrekking tot internationaal reizen en uitoefening van

bepaalde beroepen) en mentale gevolgen (bijvoorbeeld onzekerheid en stress over verblijfsrecht en langer het gevoel te hebben een tweederangs burger te zijn) met zich meebrengen. Daarnaast zal naar verwachting voor een relatief grote groep jongeren in Caribische delen van het Koninkrijk een studie in Europees Nederland niet, niet tijdig of minder bereikbaar worden door een te late naturalisatie en/of hogere studiekosten.

Ook zijn er diverse vraagtekens geplaatst bij de menselijke maat en juridische houdbaarheid van enkele onderdelen met betrekking tot het wetsvoorstel. Het inregelen van overgangsrecht voor naturalisatieverzoeken die voor inwerkingtreding zijn ingediend en het inregelen van de mogelijkheid tot horen van (ook) een ouder die niet als wettelijk vertegenwoordiger optreedt bij afstand doen van de Nederlandse nationaliteit namens een minderjarig kind, verbeteren de menselijke maat. Het vervallen van de uitzondering op de algemene naturalisatietermijn bij niet-aaneengesloten verblijf, de verhogingen van de naturalisatietermijnen voor staatlozen en vergunninghouders asiel, en het niet bieden van overgangsrecht voor nog niet genaturaliseerde verblijfsvergunninghouders roepen vragen op met betrekking tot de menselijke maat en/of juridische houdbaarheid van het wetsvoorstel (zie meer info [§3.1.4](#)).

Hoewel alle ketenorganisaties verwachten dat het wetsvoorstel handhaafbaar is, zijn er enkele fraudegevoeligheden en handhavingsrisico's geconstateerd met betrekking tot de verhoogde naturalisatietermijnen. Er moet rekening mee worden gehouden dat de hoogte van de algemene termijn (tien jaar) ten opzichte van die van de uitzonderingstermijnen (vijf jaar), een prikkel kan vormen waardoor mensen in aanmerking kunnen proberen te komen voor één van de uitzonderingstermijnen. Het zou kunnen dat personen de algemene termijn onder de voorgenomen wetgeving zullen proberen te ontlopen door bijvoorbeeld schijnhuwelijken, -partnerschappen, -samenlevingsverbanden en -erkenningen aan te wenden. Dit zijn echter geen nieuwe frauderisico's. Onder de huidige regelgeving kunnen en worden van dergelijke constructies reeds gebruikt om sneller te kunnen naturaliseren. Wel verwachten de gesproken ketenorganisaties dat de verhoging van de algemene termijn deze prikkel (nog) aantrekkelijker zal maken. De beoordeling van toelating brengt geen extra gevoeligheden met zich mee, aangezien deze nu ook al plaatsvindt maar over een kortere periode.

6.2 Randvoorwaarden

Belangrijke randvoorwaarden zijn (zie alle randvoorwaarden in [Bijlage E](#), evenals een overzicht van kansen en risico's bij eventuele implementatie van het wetsvoorstel):

- ☐ goed aangestuurde, afgestemde en tijdige (zie [§6.3](#)) communicatie:
 - ☐ naar aanvragers;
 - ☐ naar ketenorganisaties en hun personeel;
- ☐ implementatie:
 - ☐ voldoende tijd om het wetsvoorstel te implementeren (zie [§6.3](#));
 - ☐ duidelijkheid over wie verantwoordelijk is voor welke onderdelen van de implementatie bij verschillende ketenpartners;
- ☐ tijdige opschaling van IND-teams voor structureel hogere aantallen verlengingen, vernieuwingen en wijzigingen beperking; en
- ☐ tijdige (her)opshaling van naturalisatiepersoneel bij de IND met waar nodig werving en opleiding om de toename van naturalisatieverzoeken een aantal jaar na inwerkingtreding van het wetsvoorstel weer aan te kunnen.

6.3 Implementatietermijn

Meerdere organisaties hebben **minimaal zes maanden nodig om zich op inwerkingtreding van het wetsvoorstel te kunnen voorbereiden na vaststaan van de lagere regelgeving**. Deze periode geldt dus als de minimale implementatietermijn voor ketenorganisaties.

Om aanvragers voldoende tijd te bieden om onder de huidige voorwaarden te naturaliseren en zoveel mogelijk te voorkomen dat ze buiten hun schuld om geen gebruik kunnen maken van het

overgangsrecht, pleiten diverse ketenorganisaties daarnaast voor een **minimale periode van één jaar** tussen het aannemen van het wetsvoorstel en de ingang van de nieuwe naturalisatietermijnen.

Bijlage A - Methodologische verantwoording

In deze bijlage staat een uitwerking van de gebruikte onderzoeksmethoden: 1) literatuuronderzoek, 2) (groeps)interviews, 3) schriftelijke uitvraag, en 4) berekeningen.

A1. Literatuuronderzoek

Voor het in kaart brengen van de werkprocessen is onder meer gebruikt gemaakt van bestaande onderzoeksrapporten en informatie op de website van de IND. Informatie over de wetswijziging is met name afkomstig uit het wetsvoorstel en de bijbehorende Memorie van Toelichting. Ook de reacties op de internetconsultatie zijn willekeurig en steekproefsgewijs bekeken.

A2. Interviews

De informatie over de verwachte gevolgen van de het wetsvoorstel is besproken in semigestructureerde (groeps)interviews. Hierin kwamen onderwerpen/vragen met betrekking tot bijvoorbeeld aanvragers, primaire processen, communicatie, IV/ICT, handhaving, samenwerking met ketenpartners, eventuele raakvlakken met andere wijzigingen en conclusies aan bod. De nadruk op bepaalde onderwerpen van de topiclist verschilden deels per interview afhankelijk van de rol van de organisatie dan wel afdeling in het proces.

De meeste organisaties die deelnamen aan de uitvoeringstoets waren reeds genoemd in de opdrachtbrief. Op basis van later opgedane inzichten zijn daar gaandeweg nog vier organisaties aan toegevoegd. Organisaties dan wel directies of afdelingen hebben zelf deelnemers aangedragen om namens de organisatie/directie/afdeling mee te werken aan deze uitvoeringstoets. Zie §1.3 voor een opsomming van de deelnemende organisaties. Binnen de IND hebben de onderzoekers hiervoor verschillende staven van directies en directe contactpersonen benaderd, voor andere organisaties hebben zij veelal van de opdrachtgevers de (eerste) contactgegevens ontvangen. Indien respondenten verhinderd waren, hebben zij dikwijls zelf voor vervanging gezorgd.

Voorafgaand aan de interviews is een startbijeenkomst geweest voor deelnemers van organisaties in Europees Nederland en een afzonderlijke startbijeenkomst voor deelnemers van organisaties in de Caribische delen van het Koninkrijk. Er is daar een toelichting gegeven op het onderzoeksproces en de wijzigingen in het wetsvoorstel zijn inhoudelijk toegelicht, met ruimte voor vragen. Ook is een eerste brainstorm gehouden over de verwachte gevolgen voor aanvragers en de organisaties. Ter verdere voorbereiding op het interview hebben deelnemers ongeveer een week voor het interview schriftelijk informatie ontvangen over de voorgenomen wijzigingen, de werkprocessen en de te bespreken onderwerpen.

Binnen de IND zijn respondenten gegroepeerd in verschillende interviews. Zo zijn vragen die betrekking hebben op de communicatie met de klant uitgevraagd in het interview dat gehouden is met de verschillende afdelingen die daarover gaan. Het interview met de openbare lichamen Saba en Sint Eustatius heeft gezamenlijk plaatsgevonden, evenals dat met de Kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten. De interviews met de andere ketenorganisaties hebben afzonderlijk plaatsgevonden. Bij bijna alle interviews waren naast de respondenten twee onderzoekers aanwezig. De onderzoekers vervulden tijdens de interviews afwisselend de rol van gespreksleider/interviewer en notulist.³⁰⁹ Waar nodig/relevant stelde de notulist zo nu en dan aanvullende vragen. Gespreksverslagen zijn kort na de interviews met de respondenten gedeeld waarna zij in de gelegenheid gesteld zijn om waar nodig inhoudelijke correcties en/of aanvullingen aan te dragen.

A3. Schriftelijke en telefonische input

Sommige verwachte gevolgen waren tijdens de interviews nog niet bekend of nog niet volledig duidelijk. Over dergelijke gevolgen is naderhand per mail of telefonisch contact geweest tussen de respondenten en onderzoekers. Ook zijn er tijdens feedback op het eerste en tweede conceptrapport aanvullende verwachte gevolgen gedeeld.

309 Bij één interview was er één onderzoeker die zowel notulist als gespreksleider was.

A4. Berekeningen

Er zijn berekeningen gemaakt voor een historisch inzicht in naturalisatieverzoeken. Verder was iedere organisatie verantwoordelijk voor een eigen personele en financiële berekening (voor zover een kwalitatieve inschatting hier aanleiding toe gaf; zie volgende paragraaf 'Niet berekend').

Voor de historische inzichten en een kwantitatieve inschatting van de verwachte gevolgen voor de IND, zijn in Excel beschrijvende analyses en berekeningen uitgevoerd. Historische gegevens over naturalisatieverzoeken waren afkomstig uit het registratie- en informatiesysteem van de IND.³¹⁰

Voor de kwantitatieve inschatting van de verwachte gevolgen voor de IND is gebruik gemaakt van de *grove* prognose van het aantal naturalisatieverzoeken in de Monitor Naturalisatie en Optie 2018-2024³¹¹, bestaande normtijden en functieschalen voor werkzaamheden waar het wetsvoorstel invloed op heeft, en bijbehorende financiële uitgangspunten. Gegevens over normtijden en functieschalen zijn aangeleverd en geverifieerd door de betreffende teams. Ook de financiële berekeningen zijn door de betreffende teams geverifieerd.

Ten aanzien van de onderliggende grove prognoses naturalisatieverzoeken³¹² geldt dat:

- er geen rekening gehouden is met uitzonderingen op de algemene naturalisatietermijn (van vijf jaar in de huidige wet- en regelgeving). Dit is een belangrijke kanttekening bij deze prognose.
- er geen rekening gehouden is met mogelijke veranderingen in wet- en regelgeving zoals het wetsvoorstel RWN, waaronder verzoekers die tussen aankondiging en inwerkingtreding van de wet een verzoek in zullen dienen in plaats van later (zie §3.2.1).
- er gebruik gemaakt is van de prognoses op basis van CBS-gegevens (laag en hoog scenario), omdat die sec naturalisatieprognoses betroffen en de prognoses op basis van Eurostat-gegevens ook andere vormen van de Nederlandse nationaliteit verkrijgen betroffen (wat voor de berekeningen bij de impact van de voorgestelde naturalisatietermijnen in deze uitvoeringstoets een vertekend beeld zou geven).
- de prognoses uit de monitor voor deze uitvoeringstoets verminderd zijn met het aandeel personen met een nationaliteit van een Europees land (3,2%), aangezien zij geen verblijfsrecht nodig hebben om in Nederland toelating te hebben en er voor hen dus geen impact voor de IND te verwachten is. Zie Tabel A1 voor de resulterende aantallen verwachte naturalisatieverzoeken, met in achtneming van bovenstaande punten.

Tabel A1. Ruwe schatting naturalisatieverzoeken van personen met een nationaliteit van een niet-Europees land in 2027, 2028 en 2029 zonder wijzigingen in wet- en regelgeving.

	2027	2028	2029
laag scenario	24.100	27.800	29.600
hoog scenario	57.500	66.200	70.700

Ten aanzien van de verwachte personele en financiële gevolgen voor de IND met betrekking tot verlengingen, vernieuwingen en wijzigingen beperking, geldt het volgende:

- Op basis van de historische gegevens van 2018 tot en met 2024 is bepaald welke typen verblijfsvergunning naturalisatieverzoekers op het moment van de verzoeken hadden (let op: dit is iets anders dan op grond waarvan zij naturalisatie verzochten). De betreffende percentages zijn exclusief verzoekers in de Caribische delen van het Koninkrijk, aangezien daar eigen systemen met betrekking tot verblijfsvergunningen zijn. Deze percentages verblijfsvergunningen op het moment van naturalisatieverzoeken zijn eveneens verondersteld voor toekomstige naturalisatieverzoekers. De gebruikte standdatum van de betreffende gegevens is december 2024.
- In plaats van het indienen van een naturalisatieverzoek is vanaf inwerkingtreding aangenomen dat de betreffende personen in plaats daarvan op enig moment een verlenging, vernieuwing en/of ander type verblijfsvergunning aan zullen vragen, alvorens alsnog een naturalisatieverzoek te kunnen doen. Zie Tabel A2 voor de aannames die hierover in overleg met vertegenwoordigers van de betreffende teams gemaakt zijn voor de meest voorkomende verblijfsvergunningen op het moment van een naturalisatieverzoek. Hierbij is uitgegaan van de huidige wetgeving met betrekking tot verblijfsvergunningen asiel. Het was onbekend welk deel van de personen met een

³¹⁰ Een deel van de gegevens was begin 2025 al opgevraagd en waren ook voor deze uitvoeringstoets te gebruiken. Hier en daar zijn tijdens de uitvoeringstoets nieuwe gegevens opgevraagd.

³¹¹ IND, 2025, Monitor Naturalisatie en Optie 2018-2025.

³¹² voor meer info zie: IND, 2025, Monitor Naturalisatie en Optie 2018-2025.

verblijfsvergunning voor verblijf bij partner naturaliseert onder de algemene termijn en welk deel onder een uitzonderingstermijn. Er is gerekend met dat deze verdeling fifty-fifty is. De invloed van deze verdeling op de eindresultaten is gering.

De verblijfsvergunningen op het moment van een naturalisatieverzoek zijn gebaseerd op gegevens over naturalisatieverzoeken van 2018 t/m 2024 met als standdatum december 2024. Voor de berekening zijn deze historische gegevens gebruikt voor toekomstige inschattingen. De historische gegevens over verblijfsvergunningen op het moment van een naturalisatieverzoek zijn verzameld middels SQL. SQL betreft een query die op een complexe manier afgeleid moet worden, waarbij rekening gehouden dient te worden met de ingewikkelde opbouw van de database. Door het gebruik van SQL zijn de cijfers minder betrouwbaar dan wanneer de gegevens standaard beschikbaar geweest zouden zijn in het datawarehouse van de IND. Ook zijn de gegevens niet reproduceerbaar. Eventuele toekomstige leveringen met betrekking tot deze gegevens kunnen daarom afwijken van wat door middel van de query is aangeleverd.

Tabel A2. Inschattingen andere aanvragen in plaats van naturalisatieverzoeken bij verlengde naturalisatietermijn per verzoeker met een bepaald type verblijfsvergunning.

type verblijfsvergunning op moment van naturalisatieverzoek	in plaats van naturalisatieverzoek gedurende verhoogde termijn
asiel voor bepaalde tijd (vva bep) ³¹³	1x vva onbep
asiel voor onbepaalde tijd (vva onbep)	1x vernieuwing vva onbep
regulier voor onbepaalde tijd (vvr onbep)	1x vernieuwing vvr onbep
EU langdurig ingezetene	1x vernieuwing vvr EU langdurig ingezetene
voortgezet verblijf	OF 1x verlenging voortgezet verblijf OF 1x vvr EU langdurig ingezetene; aanname: 50% van de betreffende vergunninghouders het eerste, 50% het tweede
bij partner met vijf i.p.v. drie jaar naturalisatietermijn	1x verlenging vvr verblijf bij partner
bij partner met tien in plaats van vijf jaar naturalisatietermijn	OF 1x vvr EU langdurig ingezetene OF 1x vvr voortgezet verblijf; aanname: 60% het eerste, 40% het tweede
gezinshereniging bij ouder	OF 1x vvr EU langdurig ingezetene OF 1x voortgezet verblijf OF 1x verlenging gezinshereniging bij ouder; aanname: iedere optie voor 1/3 van de betreffende vergunninghouders
kind geboren bij rechtmatig verblijvende ouder	OF 1x vvr EU langdurig ingezetene OF 1x voortgezet verblijf OF 1x verlenging gezinshereniging bij ouder; aanname: iedere optie voor 1/3 van de betreffende vergunninghouders
8 EVRM gezinsleven	1x vvr EU langdurig ingezetene EN 1x vernieuwing vvr EU langdurig ingezetene
kennismigrant	1x vvr EU langdurig ingezetene EN 1x vernieuwing vvr EU langdurig ingezetene
overig	1x vvr EU langdurig ingezetene

Niet berekend

De volgende verwachte gevolgen zijn niet gekwantificeerd tijdens deze uitvoeringstoets:

- ✘ prognose schommelingen naturalisatieverzoeken, -toetsen, -intakes en -ceremonies, noch in totaal noch per ketenorganisatie.

313 Bijvoorbeeld nareizigers of staatlozen met een asielvergunning kunnen met een vva bep in aanmerking komen voor naturalisatie.

- ✕ verwachte personele en financiële gevolgen voor de volgende organisaties/organisatie-onderdelen:
 - x IND:
 - x personele en financiële gevolgen van schommelingen in naturalisatieverzoeken, inclusief versturen van afstandsbriefen na naturalisatieceremonies;
 - x toename aan OO-toetsen bij extra verlengingen en dergelijke;
 - x toename aan BOT-verzoeken;
 - x mogelijke extra bezwaar- en beroepszaken;
 - x gevolgen toevoegen afstandsverplichting bij optie na naturalisatie (zie hs. 4);
 - x gemeenten; en
 - x Buitenlandse Zaken.

Voor de volgende organisaties gaven kwalitatieve inschattingen (niet tot nauwelijks impact) geen aanleiding tot een berekening van personele en financiële gevolgen: openbare lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius; Kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten; DIMAS, IBPS en TO Curaçao.

Bijlage B – RWN inclusief voorgestelde wijzigingen

*nieuw onderdelen in wetsvoorstel = onderstreept
verwijderde onderdelen in wetsvoorstel = ~~doorgehaald~~*

Artikel 6a

1 De in artikel 6, derde lid, bedoelde bevestiging wordt geweigerd indien de vreemdeling als bedoeld in artikel 6, eerste lid, onder e, een andere nationaliteit bezit en niet het mogelijke heeft gedaan om die nationaliteit te verliezen dan wel niet bereid is het mogelijke te zullen doen om, na de totstandkoming van de bevestiging, die nationaliteit te verliezen, tenzij dit redelijkerwijs niet kan worden verlangd. De vorige zin is ook van toepassing op de vreemdeling als bedoeld in artikel 6, eerste lid, onder f, die na de totstandkoming van zijn naturalisatie afstand van het Nederlanderschap heeft gedaan.

2 Het eerste lid is niet van toepassing op

- a. de vreemdeling die onderdaan is van een Staat die Partij is bij het op 2 februari 1993 te Straatsburg tot stand gekomen Tweede Protocol tot wijziging van het Verdrag betreffende de beperking van gevallen van meervoudige nationaliteit en betreffende militaire verplichtingen in geval van meervoudige nationaliteit (Trb. 1994, 265);
- b. de vreemdeling die in Nederland, Aruba, Curaçao of Sint Maarten is geboren en daar ten tijde van de verklaring tot verkrijging van het Nederlanderschap zijn hoofdverblijf heeft;
- c. de vreemdeling die gehuwd is met een Nederlander;
- d. de vreemdeling die in Nederland, Aruba, Curaçao of Sint Maarten erkend is als vluchteling.

3 De autoriteit, bedoeld in artikel 6, derde lid, beoordeelt of de vreemdeling heeft voldaan aan het vereiste, genoemd in het eerste lid, of dat de vreemdeling een beroep toekomt op een van de uitzonderingen, genoemd in het tweede lid. Indien dit het geval is en ook aan de overige vereisten is voldaan, bevestigt zij schriftelijk de verkrijging van het Nederlanderschap.

4 De autoriteit vraagt advies aan Onze Minister indien de vreemdeling stelt dat afstand van zijn andere nationaliteit redelijkerwijs niet kan worden verlangd. De autoriteit deelt de vreemdeling mee dat Onze Minister om advies is verzocht en binnen welke termijn op de optie zal worden besloten.

5 De autoriteit besluit na de ontvangst van het advies van Onze Minister schriftelijk op de verkrijging van het Nederlanderschap.

6 De beslistermijn als bedoeld in artikel 6, vijfde lid, wordt met vier weken verlengd, indien de autoriteit Onze Minister verzoekt om advies, bedoeld in het vierde lid.

Artikel 8

1 Voor verlening van het Nederlanderschap overeenkomstig artikel 7 komt slechts in aanmerking de verzoeker

- a. die meerderjarig is;

- b. tegen wiens verblijf voor onbepaalde tijd in het Europese deel van Nederland, Aruba, Curaçao, Sint Maarten of de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, geen bedenkingen bestaan;
- c. die ten minste sedert ~~vijf~~ tien jaren onmiddellijk voorafgaande aan het verzoek in het Europese deel van Nederland, Aruba, Curaçao, Sint Maarten of de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, toelating en hoofdverblijf heeft;
- d. die in het Koninkrijk en het land van ingezetenschap als ingeburgerd kan worden beschouwd op grond van het feit dat hij beschikt over een bij algemene maatregel van rijksbestuur te bepalen mate van kennis van de Nederlandse taal en – indien hij in Aruba, Curaçao, Sint Maarten of de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba hoofdverblijf heeft – de taal die op het eiland van het hoofdverblijf gangbaar is, alsmede van de staatsinrichting en maatschappij van het Europese deel van Nederland, Aruba, Curaçao, Sint Maarten of de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, en hij zich ook overigens in een van deze samenlevingen heeft doen opnemen; en
- e. die verklaart bereid te zijn bij de verkrijging van het Nederlandschap de verklaring van verbondenheid af te leggen. Het besluit tot verlening wordt niet bekend gemaakt dan nadat de verklaring daadwerkelijk is afgelegd.

2 Het eerste lid, onder c, geldt niet met betrekking tot de verzoeker die ~~hetzij te eniger tijd het Nederlandschap of de staat van Nederlands onderdaan niet-Nederlander heeft bezeten, hetzij sedert ten minste drie jaren de echtgenoot is van en samenwoont met een Nederlander, hetzij tijdens zijn meerderjarigheid in Nederland, Aruba, Curaçao of Sint Maarten is geadopteerd door ouders van wie in elk geval één het Nederlandschap bezit.~~

3 ~~De termijn bedoeld in het eerste lid, onder c, wordt op twee jaren gesteld voor degene die in totaal ten minste tien jaren in het Europese deel van Nederland, Aruba, Curaçao, Sint Maarten of de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba toelating en hoofdverblijf heeft gehad.~~

4 ~~De termijn bedoeld in het eerste lid, onder c, wordt op drie vijf jaren gesteld voor de verzoeker die sedert ten minste drie jaren de echtgenoot is van en samenwoont met een Nederlander, hetzij ongehuwd ten minste drie jaren onafgebroken met een ongehuwde Nederlander in een duurzame relatie anders dan het huwelijk samenleeft, hetzij staatloos is, tenzij het Nederlandschap eerder is ingetrokken op grond van artikel 14, eerste lid.~~

5 ~~De termijn bedoeld in het eerste lid, onder c, wordt eveneens op drie vijf jaren gesteld voor de verzoeker die door erkenning of wettiging zonder erkenning het kind van een Nederlander is geworden. Voor de verzoeker die tijdens zijn minderjarigheid is erkend of gewettigd wordt de termijn van drie vijf jaren verminderd met de onafgebroken periode gedurende welke hij onmiddellijk voorafgaande aan zijn meerderjarigheid na de erkenning of wettiging zonder erkenning, verzorging en opvoeding heeft genoten van de Nederlander door wie hij is erkend of wiens kind hij door wettiging zonder erkenning is geworden.~~

6 ~~Een krachtens het eerste lid, onder d, vastgestelde algemene maatregel van rijksbestuur treedt niet eerder in werking dan vier weken na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin hij is geplaatst. Van de plaatsing wordt onverwijld mededeling gedaan aan beide kamers der Staten-Generaal.~~

Artikel 15

1 Het Nederlandschap gaat voor een meerderjarige verloren:

- a. door het vrijwillig verkrijgen van een andere nationaliteit;
- b. door het afleggen van een verklaring van afstand;

- c. indien hij tevens een vreemde nationaliteit bezit en tijdens zijn meerderjarigheid gedurende een ononderbroken periode van dertien jaar in het bezit van beide nationaliteiten zijn hoofdverblijf heeft buiten Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten, en buiten de gebieden waarop het Verdrag betreffende de Europese Unie van toepassing is, anders dan in een dienstverband met Nederland, Aruba, Curaçao of Sint Maarten dan wel met een internationaal orgaan waarin het Koninkrijk is vertegenwoordigd, of als echtgenoot van of als ongehuwde in een duurzame relatie samenlevend met een persoon in een zodanig dienstverband;
- d. door intrekking door Onze Minister van het besluit waarbij het Nederlanderschap is verleend, welke kan plaatsvinden, indien de betrokkene heeft nagelaten na de totstandkoming van zijn naturalisatie al het mogelijke te doen om zijn oorspronkelijke nationaliteit te verliezen;
- e. door intrekking door Onze Minister van het besluit waarbij de verkrijging van het Nederlanderschap is bevestigd, welke kan plaatsvinden, indien de vreemdeling als bedoeld in artikel 6, eerste lid, onder e, heeft nagelaten na de verkrijging van het Nederlanderschap het mogelijke te doen om zijn oorspronkelijke nationaliteit te verliezen. De vorige zin is ook van toepassing op de vreemdeling als bedoeld in artikel 6, eerste lid, onder f, die na de totstandkoming van zijn naturalisatie afstand van het Nederlanderschap heeft gedaan.

2 Het eerste lid, aanhef en onder a, is niet van toepassing op de verkrijger

- a. die in het land van die andere nationaliteit is geboren en daar ten tijde van de verkrijging zijn hoofdverblijf heeft;
- b. die voor het bereiken van de meerderjarige leeftijd gedurende een onafgebroken periode van tenminste vijf jaren in het land van die andere nationaliteit zijn hoofdverblijf heeft gehad; of
- c. die gehuwd is met een persoon die die andere nationaliteit bezit.

3 De periode bedoeld in het eerste lid, onder c, wordt geacht niet te zijn onderbroken indien de betrokkene gedurende een periode korter dan één jaar zijn hoofdverblijf in Nederland, Aruba, Curaçao of Sint Maarten heeft, dan wel in de gebieden waarop het Verdrag betreffende de Europese Unie van toepassing is.

4 De periode, bedoeld in het eerste lid, onder c, wordt gestuit door de verstrekking van een verklaring omtrent het bezit van het Nederlanderschap dan wel van een reisdocument, Nederlandse identiteitskaart of vervangende Nederlandse identiteitskaart in de zin van de Paspoortwet. Vanaf de dag der verstrekking begint een nieuwe periode van dertien jaren te lopen. Indien het Nederlanderschap is herkreten op grond van artikel 6, eerste lid, aanhef en onder p, begint de periode te lopen op de dag dat de optie is bevestigd.

Artikel 16

1 Het Nederlanderschap gaat voor een minderjarige verloren:

- a. door gerechtelijke vaststelling van het ouderschap, erkenning, wettiging of adoptie door een vreemdeling, indien hij diens nationaliteit daardoor verkrijgt, of deze reeds bezit;
- b. door het afleggen van een verklaring van afstand, indien hij de nationaliteit bezit van zijn vader, moeder of adoptiefouder als bedoeld in artikel 11, achtste lid;
- c. indien zijn vader of moeder vrijwillig een andere nationaliteit verkrijgt en hij in deze verkrijging deelt of deze nationaliteit reeds bezit;

- d. indien zijn vader of moeder het Nederlanderschap verliest ingevolge artikel 15, eerste lid, onder b, c of d, of ingevolge artikel 15A;
- e. indien hij zelfstandig dezelfde nationaliteit verkrijgt als zijn vader of moeder.

Voor de toepassing van de onderdelen c, d en e wordt onder vader of moeder mede verstaan de adoptiefouder aan wie de minderjarige het Nederlanderschap ontleent, en de persoon die mede het gezamenlijk gezag over de minderjarige uitoefent en aan wie hij het Nederlanderschap ontleent. De in onderdeel b bedoelde verklaring van afstand heeft geen rechtsgevolg dan nadat de minderjarige die de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt en, op diens verzoek, de ouder die geen wettelijk vertegenwoordiger is of niet als zodanig optreedt, daarover zijn gehoord. Geen afstand is mogelijk indien het kind en die ouder daartegen bedenkingen hebben. De minderjarige die de leeftijd van zestien jaar heeft bereikt, legt de verklaring van afstand zelfstandig af en kan daarin niet worden vertegenwoordigd.

2 Het verlies van het Nederlanderschap, bedoeld in het eerste lid treedt niet in:

- a. indien en zolang een ouder het Nederlanderschap bezit;
- b. door het overlijden van een ouder na het tijdstip waarop krachtens het eerste lid het verlies van het Nederlanderschap zou intreden;
- c. indien een ouder als Nederlander is overleden vóór het tijdstip waarop krachtens het eerste lid het verlies van het Nederlanderschap zou intreden;
- d. indien de minderjarige voldoet aan artikel 3, derde lid, of artikel 2, onder a, van de wet van 12 december 1892 op het Nederlanderschap en het ingezetenschap (Stb.268), behoudens in het geval bedoeld in het eerste lid onder b;
- e. indien de minderjarige in het land van de door hem verkregen nationaliteit is geboren en daar ten tijde van de verkrijging zijn hoofdverblijf heeft, behoudens in het geval bedoeld in het eerste lid onder b;
- f. indien de minderjarige gedurende een onafgebroken periode van tenminste vijf jaren in het land van de door hem verkregen nationaliteit zijn hoofdverblijf heeft of gehad heeft, behoudens in het geval bedoeld in het eerste lid onder b; of
- g. indien in het geval in het eerste lid, onder e, bedoeld een ouder op het tijdstip van de verkrijging Nederlander is.

Voor de toepassing van de onderdelen a, b, c en g wordt onder een ouder mede verstaan de adoptiefouder als bedoeld in artikel 11, achtste lid, en de persoon die mede het gezamenlijk gezag over de minderjarige uitoefent en aan wie hij het Nederlanderschap ontleent.

Artikel 26

~~1 Het vereiste van toelating en hoofdverblijf, bedoeld in artikel 6, eerste lid, onder f, is niet van toepassing op de vreemdeling die nadat hij meerderjarig is geworden het Nederlanderschap heeft verloren als gevolg van verkrijging van een andere nationaliteit op grond van artikel 5 (oud) zoals dit luidde tot 1 maart 1964, en artikel 7, aanhef en ten eerste of ten derde, van de Wet van 12 december 1892, Stb 268, op het Nederlanderschap en het ingezetenschap, dan wel dit heeft verloren op grond van artikel 15, aanhef en onder a, indien de persoon:~~

- ~~a. in het land van die andere nationaliteit is geboren en daar ten tijde van de verkrijging zijn hoofdverblijf heeft gehad;~~

~~b. voor het bereiken van de meerderjarige leeftijd gedurende een onafgebroken periode van tenminste vijf jaren in het land van die andere nationaliteit zijn hoofdverblijf heeft gehad; of~~

~~c. ten tijde van de verkrijging van die andere nationaliteit gehuwd was met een persoon van die andere nationaliteit.~~

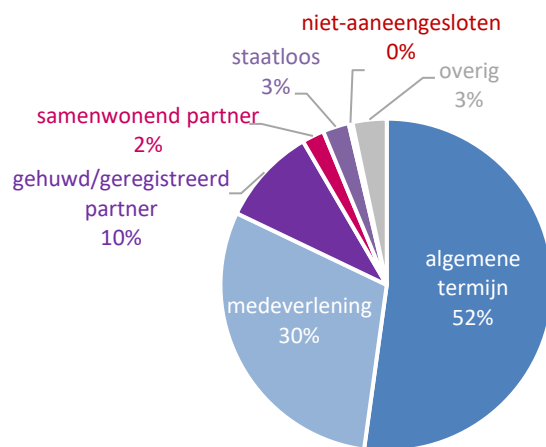
~~2 Het eerste lid is niet van toepassing op de vreemdeling die na de inwerkingtreding van deze bepaling gedurende een periode van tenminste tien jaren onderdaan is van de Staat van de andere nationaliteit.~~

~~3 Het minderjarige niet-Nederlandse kind van de vader of moeder, die de vreemdeling is, bedoeld in het eerste lid, deelt in diens verkrijging van het Nederlanderschap, indien hij in de verklaring tot dat doel is vermeld. Kinderen van een kind dat in de verkrijging deelt, delen onder dezelfde voorwaarden in die verkrijging. Een kind dat ten tijde van het afleggen van de verklaring de leeftijd van zestien jaar heeft bereikt, deelt in de verkrijging indien het daarmee uitdrukkelijk instemt, de in het tweede lid van artikel 6 bedoelde bereidverklaring daadwerkelijk aflegt en jegens hem geen vermoedens bestaan als bedoeld in het vierde lid van dat artikel. Het besluit tot bevestiging wordt niet bekend gemaakt dan nadat de verklaring van verbondenheid daadwerkelijk is afgelegd. Artikel 11, achtste lid, is van overeenkomstige toepassing.~~

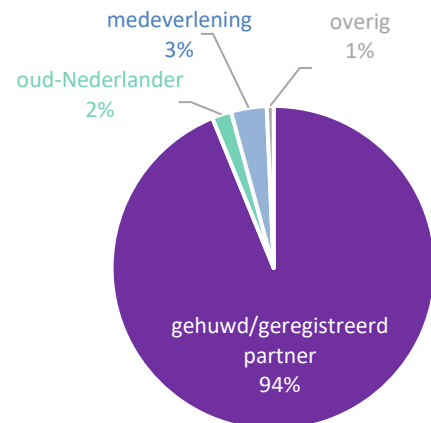
Bijlage C – Aantallen naturalisatieverzoeken per type en plaats van indiening³¹⁴

In onderstaande grafieken is per organisatie de verdeling van type naturalisatieverzoeken waarop het wetsvoorstel betrekking heeft afzonderlijk weergegeven over de periode van 2018 t/m 2024, tenzij de betreffende aantallen kleiner dan tien waren. Andere typen naturalisatieverzoeken en typen waarvan er minder dan tien waren, zijn ondergebracht onder 'overig'.

Figuur C1. Naturalisatieverzoeken bij gemeenten in Europees Nederland per type naturalisatieverzoek van 2018 t/m 2024 (totaal aantal naturalisatieverzoeken ≈ 310.700).

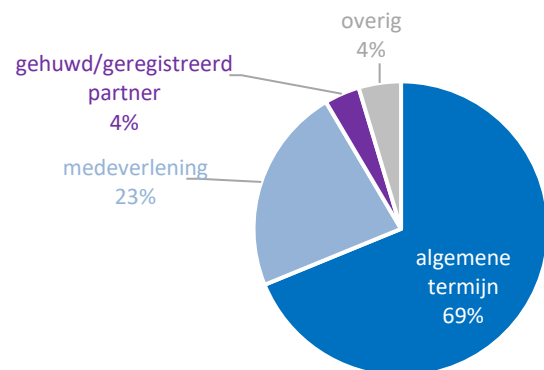

Figuur C2. Naturalisatieverzoeken bij buitenlandse posten per type naturalisatieverzoek van 2018 t/m 2024 (totaal aantal naturalisatieverzoeken ≈ 1.600).

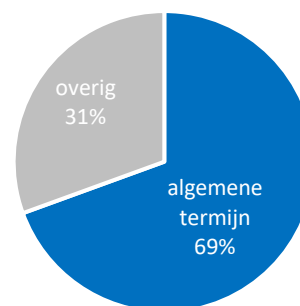

³¹⁴ Eigen analyses IND, november 2025.

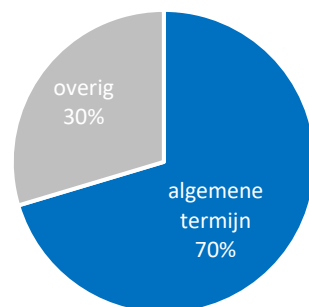
Figuur C3. Naturalisatieverzoeken bij openbaar lichaam van Bonaire per type naturalisatieverzoek van 2018 t/m 2024 (totaal aantal naturalisatieverzoeken $\approx$ 390).

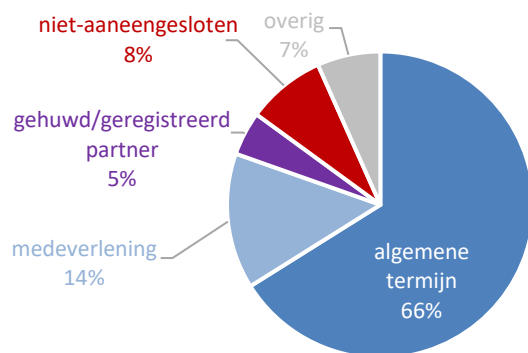
Figuur C4. Naturalisatieverzoeken bij openbaar lichaam van Sint Eustatius per type naturalisatieverzoek van 2018 t/m 2024 (totaal aantal naturalisatieverzoeken $\approx$ 40).

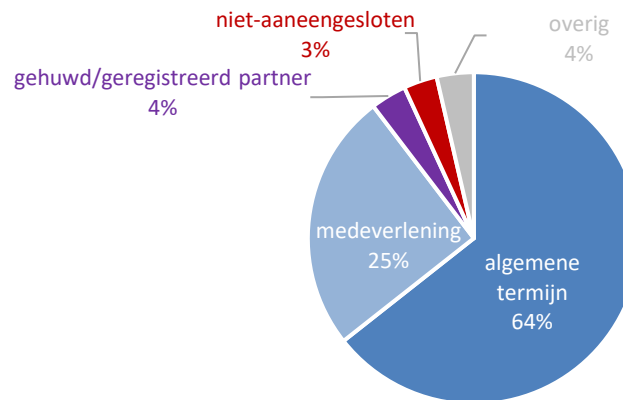
Figuur C5. Naturalisatieverzoeken bij openbaar lichaam van Saba per type naturalisatieverzoek van 2018 t/m 2024 (totaal aantal naturalisatieverzoeken $\approx$ 30).

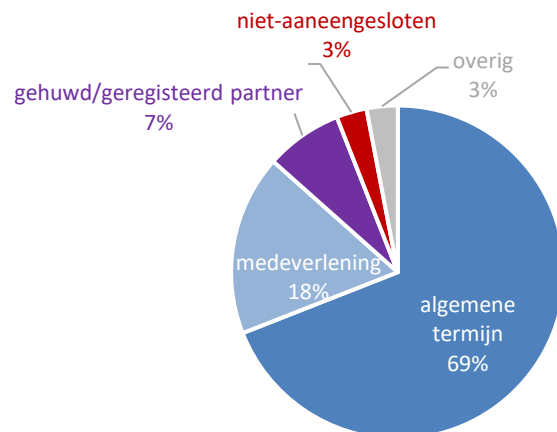
Figuur C6. Naturalisatieverzoeken bij Kabinet van de Gouverneur van Aruba per type naturalisatieverzoek van 2018 t/m 2024 (totaal aantal naturalisatieverzoeken $\approx$ 930).

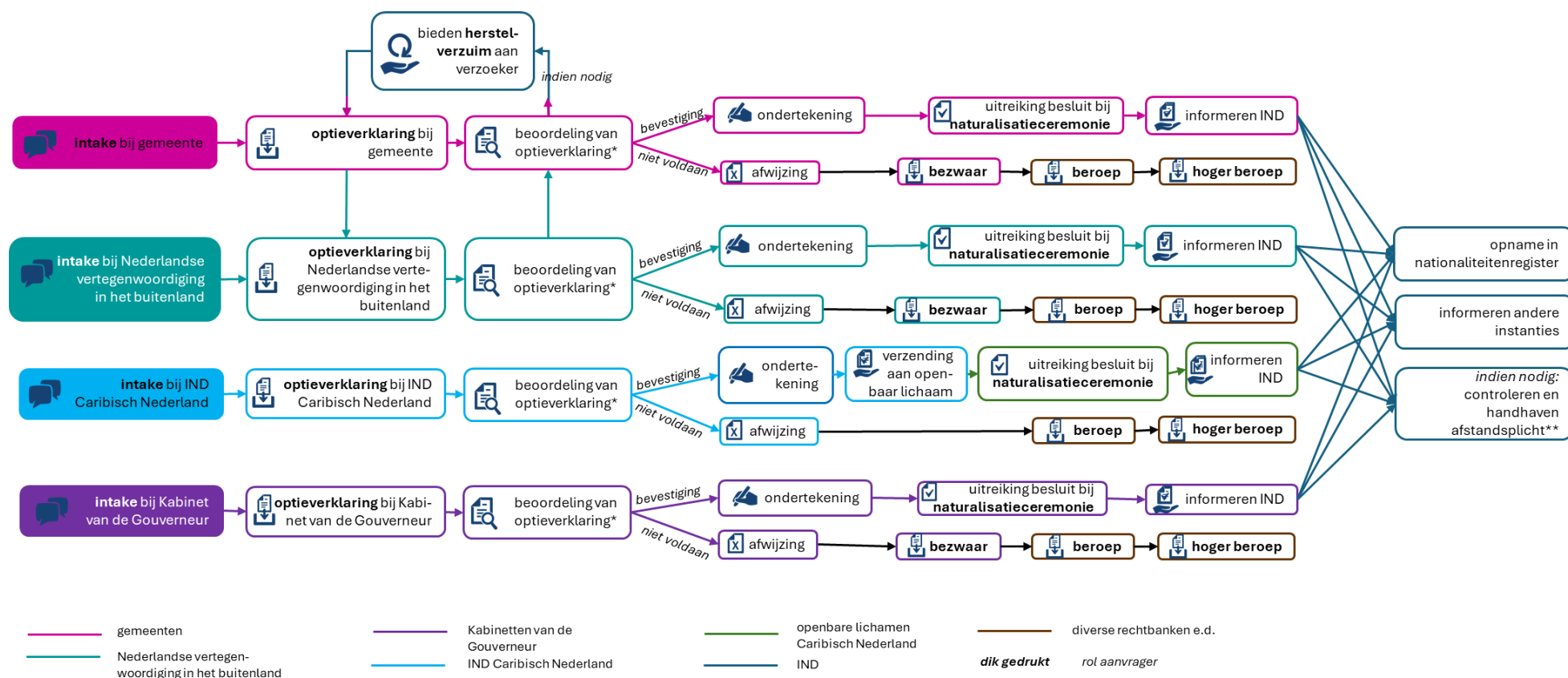
Figuur C7. Naturalisatieverzoeken bij Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten per type naturalisatieverzoek van 2018 t/m 2024 (totaal aantal naturalisatieverzoeken $\approx$ 860).

Figuur C8. Naturalisatieverzoeken bij Kabinet van de Gouverneur van Curaçao per type naturalisatieverzoek van 2018 t/m 2024 (totaal aantal naturalisatieverzoeken $\approx$ 1.460).

Bijlage D - Processchema optie

* Indien nodig hierbij: nadere informatie opvragen bij IND, politie en/of justitie.

** in wetsvoorstel ook voor voormalig Nederlanders via eerdere naturalisatie (zie §2.3.5)

Bijlage E – Overzicht kansen, risico's en randvoorwaarden

In deze bijlage staan de kansen, risico's en randvoorwaarden die door het rapport heen aan bod gekomen zijn, bijeen.

A. Kansen

Er zijn geen directe kansen van het wetsvoorstel qua uitvoeringsgevolgen en gevolgen voor aanvragers genoemd.

B. Randvoorwaarden, risico's en mogelijke knelpunten, en mogelijke oplossingsrichtingen

Randvoorwaarden:

- ☐ goede en tijdige communicatie naar (potentiële) aanvragers/verzoekers;
- ☐ goede en tijdige communicatie naar personeel van ketenorganisaties;
- ☐ goede afspraken en afstemming tussen ketenorganisaties m.b.t. implementatie;
- ☐ voldoende implementatietijd: minimaal zes maanden na vaststaan lagere regelgeving voor ketenorganisaties, minimaal één jaar overgangperiode voor aanvragers;
- ☐ aangepaste ICT;
- ☐ voldoende personeel voor extra verlengingen, vernieuwingen en wijzigingen beperking bij de IND;
- ☐ tijdige (her)opschaling van naturalisatiepersoneel bij de IND met waar nodig werving en opleiding om de toename van naturalisatieverzoeken een aantal jaar na inwerkingtreding van het wetsvoorstel weer aan te kunnen;
- ☐ waar nodig voldoende financiële middelen bij ketenorganisaties;
- ☐ aanpassing van de HRWN en de Circulaire voor Optie/Naturalisatieverzoeken; en
- ☐ aanpassing van de handleiding voor medewerkers van burgerzaken.

Risico's en mogelijke knelpunten:

- ! bij buitenlandse posten/BZ: afhankelijk van moment van inwerkingtreding RWN mogelijk samenvallen van extra naturalisatieverzoeken met paspoortpiek, waardoor er een opstapeling van werkzaamheden kan ontstaan waardoor doorlooptijden oplopen en niet iedereen tijdig geholpen kan worden;
- ! verlies van huidig (ervaren) personeel m.b.t. naturalisatiewerkzaamheden, met name bij de IND;
- ! toename aan schijnhuwelijken e.d.; en
- ! vraagtekens bij menselijke maat wat betreft de volgende onderdelen van het wetsvoorstel:
 - ! potentiële naturalisatieverzoekers kunnen mogelijk buiten hun schuld om geen gebruik maken van het overgangsrecht dat in het wetsvoorstel opgenomen is. Zij zijn hiervoor namelijk mede afhankelijk van zowel examencapaciteit en toetsmomenten bij de betreffende instellingen als van wachttijden bij gemeentes, openbare lichamen, de Kabinetten van de Gouverneur, en diplomatieke posten. In de Caribische delen van het Koninkrijk is één toetsmoment per jaar en de planningscapaciteit van DUO is mede door verschillende wetstrajecten (ook m.b.t. het voorstel tot verhoging van de taaleis voor naturalisatie) een punt van aandacht. Wachttijden bij een deel van de gemeenten en dergelijke zijn reeds meerdere maanden en mogelijk lopen deze nog verder op door de verwachte piek in aanvragen voor de inwerkingtreding. Indien verzoekers buiten hun schuld om geen gebruik kunnen maken van het overgangsrecht, is de verwachting dat er hierover klachten en/of bezwaren zullen volgen.
 - ! vervallen van uitzonderingstermijn voor personen met niet-aaneengesloten toelating en hoofdverblijf;
 - ! verhoging van naturalisatietermijn voor staatlozen;
 - ! verhoging van naturalisatietermijn voor vergunninghouders asiel; en

- ! geen overgangsrecht voor personen met een aantal jaar toelating en hoofdverblijf in Nederland, maar minder dan de huidige termijn voor naturalisatie vereist.

Mogelijke oplossingsrichtingen:

De mogelijke knelpunten met betrekking tot de inname van naturalisatieverzoeken en capaciteitsproblemen bij de inburgerings-/naturalisatietoetsen kunnen mogelijk worden verminderd door:

- ❖ tijdige communicatie over de wijziging met in achtneming van wachttijden bij in ontvangst nemende organisaties en toetsinstellingen;
- ❖ tijdelijke opschaling van de capaciteit bij deze betrokken instanties;
- ❖ eventueel een nader te bepalen alternatief voor het bepalen van of een verzoek wel/niet onder het overgangsrecht valt indien verzoekers anders buiten hun schuld om niet van het overgangsrecht gebruik kunnen maken.